

SEÇİM 2018

İÇ POLİTİKA 2

**Haydi 'Beyler' meydanlarda
racon kesmeye**

**Fikirleri iktidarda MHP
ittifakta**

CHP için seçimi kazanma kılavuzu

**Biiir Çok Sıkıldım İkiiii Yerim Çok
Dar OoOoO...**

Gül'ün dikenini

**Erdoğan neden Akşener'e 'eyy'
demiyor?**

Hapisteki cumhurbaşkanı adayı

**Sen vermediysen ben vermediysem
AKP'ye kim oy verdi?**

Demirtaş'ı gördünüz mü?

AKP'nin itirafnamesi, pardon seçim kampanyası

Elverişli bir seçim vaadi olarak vicdanlarımız

Uyandıığımız pazartesi

CHP-İYİ ittifakının muhtemel etkileri

Sezai Temelli: Maçı almak için hakemi de yenmeliyiz

CHP eleştirisini mahfuz tutmak

Demirtaş: Erdoğan onurlu çekilmenin altyapısını hazırlıyor

'Yine gitmeyecekler' duygusu

Abdüllatif Şener: Devlet Erdoğan'sız bir seçeneği hasretle bekliyor

7/24 HDP

Erkan Baş: Türkiye büyük bir kurtuluşa doğru gidiyor

Muharrem İnce'nin Diyarbakır imtihanı

Başak Demirtaş: Korkudan idam bile diyorlar

Demirtaş'ın on dakikası

Ahmet Şık: HDP barajı geçerse Erdoğan seçilemeyecek

Yürü ya Muharrem

Türkiye tarihinin belki de en kritik seçimini geride bıraktık. 16 Nisan 2017 referandumuyla başlayan süreçte, 24 Haziran 2018 seçimiyle kritik bir eşik daha aşılmış oldu. Hem referandum hem de genel seçim, rejim değişikliğinden yeni devlet kuruluşuna kadar farklı adlandırmalar altında hararetli tartışmalara yol açtı. Gazete Duvar olarak yaşanan sürecin bu kritik dönemecinden önceki tartışmalara alabildiğine geniş çerçevede katılım sağlamaya çalıştık. Hem Gazete Duvar'ın yazarları hem de Forum sayfalarına katkıda bulunan dostlar tartışmalara aktif olarak katıldı. Seçimler geride kaldı. Sıradan bir seçim olmaması hasebiyle, seçim öncesinde ve hemen sonrasındaki tartışmalara ilişkin

ürettiğimiz içerikleri bir araya toplamaya karar verdik. Maksadımız çok basit: internet içerik sunma konusunda sağladığı yeni imkanların yanı sıra, içeriklerin arşivlenmesi ve okurun bu arşive ulaşması bakımından önemli güçlükler getiriyor. Günde 200 kadar içeriğin girildiği bir sitede, eski metinleri derli toplu bir şekilde bulabilmek hayli zahmetli olabiliyor. Biz de bu güçlüğü aşmak için seçim dönemindeki tartışmaları birkaç kategori altında ve e-kitap ya da e-dergi denilebilecek biçimde bir araya getirdik. Her zaman dediğimiz gibi: Gayret bizden taktir okurdan. İşe yaraması umuduyla herkese iyi okumalar...

© 2018 Gazete Duvar

Yayın Tarihi: **Ağustos 2018**

Genel Yayın Yönetmeni: **Ali Duran Topuz**

Yayına Hazırlayan: **Cennet Sepetci**

Kapak Tasarım: **Ersan Uğur Gör**

AND Gazetecilik ve Yayıncılık, San. ve Tic. A.Ş. adına Yayın Sahibi: **Vedat Zencir**

İcra Kurulu Başkanı ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Ömer Araz**

Katkıda Bulunanlar: **Ülkü Doğanay, İrfan Aktan, Emel Gülcan**

Yönetim Yeri: Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad. Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234 Sarıyer/İstanbul Santral
(212) 3463601, Faks (212) 3463635

E-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Seçim 2018 İç Politika-2'de yayımlanan yazı, haber ve fotoğrafların her türlü telif hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin alınmadan, kaynak gösterilmeden ve link verilmeden ıktibas edilemez

CHP için seçimi kazanma kılavuzu

CHP'nin bu seçimleri kazanması Hayır bloğunu bir kez daha mobilize edebilmesiyle mümkün olabilir. Bu nedenle, CHP'nin ne vaat ettiği kimi aday çıkardığından çok daha önemli.

ÜLKÜ DOĞANAY

Bir anamuhalefet partisi olarak CHP'nin AKP iktidarı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan karşısındaki en büyük zaafı, oyunu neredeyse her zaman rakiplerinin kurmasına izin vermesi; üstelik bununla da kalmıyor, oyunun en hevesli aktörü olarak bir adım öne çıkıyor. Bu "hodri meydancı" tutumun örnekleri çok. Milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılmasına verdiği destekle HDP'nin 11 milletvekilinin -en sonuncusu polise hakaret gibi bir suçtan olmak üzere- vekilliklerinin düşürülmesi ve eş genel başkanlar dâhil ondan fazla milletvekilinin tutuklanmasına yol açan süreçteki rolü

yalnızca bunlardan birisi. Afrin operasyonu gibi en kritik anlarda AKP'nin gerilim ve çatışma üzerine kurduğu siyaset anlayışında bir kırılma oluşturabilecekken, operasyona açık destek vermekle kalmayıp daha fazlasını istemesi de bu çerçevede değerlendirilebilir. Kuşkusuz, CHP'nin bu tavrının bugün savaş karşıtı muhalefetin böylesine marjinalleştirilip baskıya uğramasında payı var. Nihayet, OHAL'in kaldırılması için 81 ilde yaptığı oturma eyleminin üzerinden 48 saat geçmeden erken seçim kararı alındığında, "OHAL'de ne seçimi?" ya da "henüz uyum yasaları bile yapılmamışken bu ne

acele?” diyeceğine hodri meydancı bir dayılanma içine girerek CHP bir kez daha başkasının oyununda figüran rolüne razı geldi. Oysa, Kılıçdaroğlu'nun adalet yürüyüşü, CHP'yi desteklesin desteklemesin, AKP'nin baskıcı uygulamalarından, OHAL'den ve hak ihlallerinden bezmiş olan seçmenin içinde bir umut ışığı yakmıştı. CHP nihayet oyuna giren değil, oyun kurmaya aday bir siyaset geliştirebilecek gibi duruyordu. Olmadı.

Erken seçim kararı meclisten apar topar, CHP'nin de oylarıyla geçti. Şimdi kritik soru, CHP oyunu kimin kurallarıyla oynayacak? Şimdiye dek birçok kereler kanıtlandığı gibi eline tutuşturulan senaryodaki rolü ezber etmekle mi geçiştirecek günlerini? Yoksa AKP'yi alelacele seçime gitmeye zorlayan krizi değerlendirebilecek mi? Burada krizle kastettiğim ekonominin baş aşağıya gidiyor olmasından ötede bir şey... Bir demokrasi krizi. Bu seçimin getireceği sistemin, Türkiye'de demokrasinin son nüvelerini de ortadan kaldıracak olması. İşte bu nedenle, CHP'nin Cumhurbaşkanı adayının kim olacağını pek de önemi yok. Kaldı ki, bir önceki Cumhurbaşkanlığı seçiminde bugün MHP milletvekili olan ve 24 Haziran'da Erdoğan'a oy vereceğini açıklayan Ekmeleddin İhsanoğlu'nu aday göstermiş olması, bu konudaki sicilini epeyce karanlık hale getiriyor.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, CHP'nin bu seçimleri kazanmasının, hayır bloğunu bir kez daha mobilize edebilmesiyle mümkün olacağını düşünüyorum. Bu nedenle, önemli olan CHP'nin kimi aday çıkardığından çok çıkacak adayın ne vaat ettiği. Elbette, CHP'nin adayının haktan hukuktan anlayan, sözüne güvenilir, saygın birisi olması gibi birtakım asgari kriterlerden söz edilebilir. Ancak bunun ötesinde, CHP bu seçimde başarılı olmak istiyorsa, öncelikle aslı varken taklidine kimsenin oy vermeyeceği gerçeğini kabullenerek yola çıkmalı. Ardından, temel vaadi ölü doğmaya mahkûm olan bu “Türk tipi başkanlık” sistemini kaldırıp parlamenter rejimi yeniden kurmak, demokrasiyi yeniden inşa etmek olan bir kampanya ile hayır bloğuna seslenebilmeli. Cumhurbaşkanı adayı, açıkça anayasa değişikliğiyle cumhurbaşkanına verilen ve güçler ayrılığı ilkesini yerle bir eden bu aşırı yetki alanını yalnızca ve yalnızca parlamenter sistemi yeniden inşa etmek ve demokratik reformları gerçekleştirmek adına, geçici bir süre için kullanacağını ve bunu yaparken

de demokratik teamüllere uygun davranacağını, farklı toplum kesimleriyle diyalogu sürdürüleceğini beyan ederek yola koyulmalı. CHP'nin vaatleri de demokrasi, diyalog ve toplumsal barış odaklı bir perspektifte sadeleştirilmeli. OHAL'in kaldırılması, OHAL mağduriyetlerinin giderilmesi, ifade ve basın özgürlüğünün güvence altına alınması, yolsuzluklarla etkin mücadele gibi mevcut gidişattan şikâyetçi olan herkesin üzerinde ortaklaşabileceği vaatlerle yola çıkılmalı.

Bunun ötesinde, CHP'nin kampanyasında yeni bir dil kullanması önemli. Bir yandan demokrasi vaat ederken, bir yandan 2015 seçimlerinde olduğu gibi liderin seçmene “ben sizin için neyin iyi olduğunu biliyorum”, “sizi bunlardan ben kurtaracağım”, “birlikte başaracağız, siz sandığa gidip oy vereceksiniz, ben sizin için şunları şunları yapacağım” benzeri sözlerle seslenmesi, ne yazık ki seçmene yukarıdan bakan ve onu araçlaştıran bir siyaset anlayışını yansıtıyor. Erdoğan “ben” derken seçmenin kendisiyle özdeşleşmesine olanak sağlayan bir dil kullanıyor. Oysa Erdoğan'ın “ben dili” karşısında “biz” dilini kullanmaya çalışan Kılıçdaroğlu, oyunu yine onun kurallarıyla oynayıp Erdoğan'ın karizması karşısına kendi karizmasını koymaya çalıştığı için inandırıcılığını yitiriyor. Kılıçdaroğlu'nun “biz birlikte başaracağız” cümlelerindeki “biz”in eğreti durmaması ve seçimde bir karşılık bulması için ardında yatan zihniyetin de dönüştürülmesi gerekiyor. Başka bir deyişle, CHP, seçmenle arasına koyduğu mesafeyi mutlak bir şekilde kapatacak bir seçim stratejisi benimsemek zorunda. Bunun basit bir örneği, gençleri siyasete çağırırken onlara sandık başında nöbet tutmaktan başka roller de biçmek olabilir. 2014 ve 2015'teki seçimlerde olduğu gibi kadınları geleneksel ev içi rollerle özdeşleştirip evdeki gibi siyasette de temizlik yapmaya çağırarak yerine eril siyasetin yıkıcılığı karşısında siyasete barış, uzlaşma ve birlikte yapmaya öncelik veren bir kadın perspektifi getirmeyi vaat etmek olabilir.

Bizlerin kutuplaşmaya, bizim adımıza karar alacak karizmaların peşinden sürüklenmeye değil, ümit etmeye, çocuklarımıza daha iyi bir gelecek bırakmak için birlikte çalışmaya, bu ülkede bir arada, uyum içinde yaşamının yollarını birlikte inşa etmeye ihtiyacımız var. CHP, hayır bloğunun ortak noktasını demokrasi talebinde bulabilir. Yeter ki nereye bakacağını bilsin.

Hapisteki cumhurbaşkanı adayını

Demirtaş özgür bırakılmazsa, bir cumhurbaşkanı adayının miting yapamadan, medyada yer bulamadan, seçmene seslenmeden kampanya yürütmesine tanık olacağız. Olmaz olmaz demeyin, Türkiye absürtlükler ülkesi.

ÜLKÜ DOĞANAY

Beklendiği gibi HDP'nin cumhurbaşkanı adayını olarak Selahattin Demirtaş'ın adı öne çıkıyor. Bir yandan sosyal medyada #CumhurbaşkanıTahliyeEt hashtagi açılırken bir yandan da HDP'nin olası bir ceza ihtimaline karşın Demirtaş'ın adaylığına ilişkin açıklamayı son ana kadar

bekleteceği konuşuluyor. Demirtaş'ın adaylığı kesinleşirse Türkiye tarihinde tutukluymken seçim kampanyası yürüten ilk siyasetçi olacak. Daha önce tutukluymken milletvekili seçilen siyasetçiler oldu. Ancak partilerin değil, adayların önde olduğu bir seçim cumhurbaşkanlığı seçimi. Tahliye

Vaatleri de farklıydı. Her şeyden önce insanlara bir arada yaşama ümidi vaat ediyordu. 7 Ağustos'taki İzmir mitinginde “ben sadece sizin bize emanet ettiğiniz ortak mesajı taşımak üzere, bu gerilim ve bu parçalanmışlık siyasetine bir son vermek üzere, Alevi'nin mesajını Sünni'ye, Türk'ün mesajını Kürde, Kürdün mesajını Çerkez'e, Çerkez'in mesajını Ermeni'ye, Süryani'ye, Ezidi'ye, Keldani'ye, kadınlara, gençlere, LGBT bireylere, çevrecilere, işçiye, en çok da ezilenlere, işsizlere taşımak üzere görevlendirildim” diyordu.

edilmezse, bir cumhurbaşkanı adayının miting yapamadan, medyada yer bulamadan, seçmene seslenmeden kampanya yürütmesine tanık olacağız. Türkiye absürtlükler ülkesi. Olmaz olmaz demeyin. O kadarı da olmaz dediğimiz her şey oluyor. Bir milletvekili, bir parti eş genel başkanı meclis kürsüsünde söylediği sözleri başka bir yerde tekrarladığı için tutuklanabiliyor, cezalandırılabilir örnek. Bir milletvekilinin hakaret suçundan vekilliği düşürülebilir. Gazeteciler, sadece haber yaptıkları için terör örgütü propagandası yapmakla suçlanıp çok ağır cezalara çarptırılabilirler. Bir öğretmen, bir şov programına canlı bağlanıp çocuklar öldürülmesin dediği için, sadece bu sözlerinden dolayı terör örgütü propagandası yapmaktan ceza alıp bebeğiyle birlikte hapse girebilir. Akademisyenler, devleti insan hakları ihlalleri yapmamaya davet eden bir metni imzaladıkları için aynı çağrıyı terör örgütüne yapmamakla suçlanıp ceza alabiliyorlar. Evet, terör örgütünü insan hakları ihlali yapmamaya davet etmemek gibi oksimoron bir suçlama ile terör propagandası yapmış sayılıyorlar.

İşte böyle tuhafıkların yaşandığı bir ülkede, olmaz olmaz demeyin, belki de dünyada hapisteyken seçim kampanyası yürüten ilk aday ve kim bilir hapisteyken seçilen ilk cumhurbaşkanını çıkarma unvanı da Türkiye'ye düşecek. Nihayetinde söz konusu aday, 10 Ağustos 2014'te Türkiye tarihinde ilk kez yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde iktidar partisinin adayı Recep Tayyip Erdoğan ve anamuhalefet partisi CHP ile MHP'nin çatı adayı Ekmeleddin İhsanoğlu karşısında dört milyona yakın oy alarak yüzde 9,76'lık bir oy oranına ulaşmıştı. Demirtaş'ın bu büyük başarısında, yürüttüğü seçim kampanyasının da önemli bir payı vardı. Demirtaş, bu kampanyasıyla ilk kez mevcut iktidarın ve oyunu onun kurallarıyla oynamaktan kendini alamayan muhalefet par-

tilerinin karşısına başka türlü bir siyaset anlayışı ile çıkıyordu. İktidarın ve ona uyan muhalefetin hamaset üreten, kutuplaştırıcı, seçmenle arasına aşılması güç bir mesafe kuran, tek tip bir yurttaşlık, homojen bir Türklük veya onun yerine geçen bir din kardeşliği talep eden, milliyetçilik ve dinsellikte birbiriyle yarışan adaylarının karşısında, seçmene birlikte, farklılıklarıyla beraber ve barış içinde yaşamanın mümkün olduğunu ilan ediyordu. Üstelik bunu yukarıdan bakan, sizin için en iyisini ben bilirim, ben olmasam size şimdi neler neler olurdu diye korkutan bir dille değil, mizahla yapıyordu. Erdoğan'a “seni başgan yaptır-mayacağız” diye seslenirken de, eski sevgilinizden bile oy isteyin derken de, tüm adaylara böylesine eşit bir mesafeden ve hakkaniyetle yer verdiği için TRT'ye teşekkür ederken de dudağının kenarında ki muzip gülümsemeyi bir kenara bırakmıyordu. Bir yandan da insanlara onlardan biri olduğunu hissettiriyordu. Eşine bir first lady gibi değil, kendi mesleği ve kimliği olan özgür bir kadın olarak davranılmasını istiyor, kızlarına kahvaltı hazırlıyor, ekrana çıkıp saz çalıyor, türkü söylüyordu. Vaatleri de farklıydı. Her şeyden önce insanlara bir arada yaşama ümidi vaat ediyordu. 7 Ağustos'taki İzmir mitinginde “ben sadece sizin bize emanet ettiğiniz ortak mesajı taşımak üzere, bu gerilim ve bu parçalanmışlık siyasetine bir son vermek üzere, Alevi'nin mesajını Sünni'ye, Türk'ün mesajını Kürde, Kürdün mesajını Çerkez'e, Çerkez'in mesajını Ermeni'ye, Süryani'ye, Ezidi'ye, Keldani'ye, kadınlara, gençlere, LGBT bireylere, çevrecilere, işçiye, en çok da ezilenlere, işsizlere taşımak üzere görevlendirildim” diyordu. Kendisine bu görevi verenler, ona göre “tüm ezilenler”di. “Ezilen emekçiler, ezilen halklar, ezilen kimlikler, ezilen kadınlar, ötekileştirilenler, mazlumlar, bütün fakirler, yoksullar, işsizler”di. Kendisi ise yalnızca onlardan birisiydi. 3 Ağustos'taki İstanbul mitinginde

“ben kişi olarak aday değilim, aramızdan birinin aday olması gerekiyordu ... kadınların özgürlük yürüyüşünü birilerinin emaneten temsil alması gerekiyordu. Alevilerin özgürlük mücadelesi birilerinde emaneten durmalıydı. Kürt halkının, işçisinin, Ermenisi, köylüsünün, öğrencisinin, her birinizin mücadele birikimi, yarattığı değerler bir arada buluşmalıydı. ... Biz bu vesileyle umudun adresi olduk, sizler yani halkların kendisi ilk defa bizzat devletin bir numaralı koltuğuna aday olarak değişimin fitilini ateşlediniz.” diyordu.

Demirtaş, seçim kampanyasında seçmeni rakiplerinden farklı olarak, onu seçmezlerse başlarına gelecekle korkutmuyor ya da kendisini bir kurtarıcı figür olarak sunmuyordu. Türkiye'nin büyük tehdit altında olduğundan, her an düşmanları tarafından kuşatılmak, saldırıya uğramak, bölünmek, yıkılmak üzere olduğundan, camilerin yıkılıp Ezanların susturulacağından söz etmiyor, insanların kendilerini tekinsiz, korku içinde, sürekli bir tehdit altında hissetmelerine yol açmaksızın, onlara ümit dağıtıyordu. Daha iyi bir geleceğin mümkün olduğunu, bu gelecekte daha özgür ve daha eşit olabileceklerini, bir arada yaşayabileceklerini söylüyordu. Ona göre gerekli olan şey bütün halklar, bütün ezilen kimlikler için çoğulcu demokrasiyi savunmak, herkese haklarını vermek, barışı Türkiye'nin bütün halkları için istemektir. Demirtaş'ın başarısının ardında, bütün diğer etmenlerin yanı sıra bu pozitif, insanlara daha iyisinin mümkün olabileceği ümidini aşıl原因an, onlardan biri olduğunu hissettiren kampanyasının önemli bir rolü vardı. Halkın arasından bir siyasetçi çıkmış, insanlara onlar için en iyiyi bildiğinden, onların adına konuşup onları tehditlere karşı koruyacağından, şundan ya da bundan kurtaracağından söz etmek yerine “korkmayın” demişti.

Bu sefer, Cumhurbaşkanlığı yarışı çok farklı şartlar altında gerçekleşecek. Olağanüstü hal altında, toplumdaki bölünme, kutuplaşma ve nefretin uç boyutlara ulaştığı bir atmosferde, korkunun insanlık onuruna baskın geldiği koşullarda bir seçim kampanyası izleyeceğiz. Demirtaş aday olsun, olmasın, seçim rekabeti çok çetin geçecek. Siyasetin dili şimdiden çirkinleşmeye başladı. Ağza alınmayacak hakaretler, fütursuzca en yetkili ağızlardan dökülmeye başladı. Her devrin yardakçısı gazeteciler, köşe yazarları muhalefete hakarete geri kalmama yarışına girdiler çoktan. Kendine sanatçı diyen kimi isimler bile yardakçılıkta bir

adım öne çıkmak için yarışta. Yakında “benim oyum şuna, sen de var mısın?” videoları dolaşmaya başlar. Eğer aday olur ve tutukluluğu devam ederse, Demirtaş'ın meydanlardaki yokluğu, yalnızca başka bir siyaset vaadinin görünmez olması anlamına gelmeyecek; siyasetin giderek kabalaşan, hırçınlaşan yıkıcı dilinin karşısında incelikli ve zekice kurgulanmış mizahın, “iyi” siyasetin mümkün olduğuna dair inancın yapıcı gücünün bu dili dönüştürme imkânı da bir süreliğine ortadan kalkmış olacak.

Haydi ‘Beyler’ meydanlarda racon kesmeye

ÜLKÜ DOĞANAY

Kabadayı ağızıyla konuşmalar çoktandır seçim meydanlarında, meclis oturumlarında, törenlerde, ekranlarda siyaset lüğatının bir parçası haline geldi. Bu yönüyle Akşener’in üslubu belki yadırganmıyor, hatta kendi tabanında “erkek gibi kadın”, “mert siyasetçi” olarak algılanmasına yol açıyor. Ne var ki, yeni bir siyaset vaat eden politikacıların bu vaatlerinde inandırıcı olmak için kullandıkları dili de yenilemeleri şart.

Muharrem İnce'nin adaylığı CHP tabanında olumlu bir tepkiyle karşılanmış gibi görünüyor. İnce'nin gerek adaylık konuşması, gerekse 5 Mayıs'ta yaptığı Yalova mitingindeki sözleri, seçim kampanyasını yalnızca kendi seçmenini konsolide etmek üzerine değil, toplumun farklı kesimlerinin demokrasi talebine karşılık verecek bir siyaset vaadi üzerine kuracağını gösterdi. İnce, 5 Mayıs'taki Yalova mitinginde "Karamollaoğlu'nun, Akşener'in imzasıyla uğraşma. Demirtaş'ı hapiste tutma" derken de, "vatandaşlarımızdan rica ediyorum, kim aday olmak istiyorsa gidin hepiniz imza verin" derken de, hâkim siyasetin kutuplaştırıcı ve karşı tarafı düşmanlaştıran söylemi karşısında farklı bir siyaset anlayışı vaat ediyordu. Bu, elbette 16 Nisan'da demokrasi talebi üzerinde birleşen "hayır" bloğunu bir arada tutmak için önemli bir çıkış noktasıydı. Nitekim Meral Akşener de, 5 Mayıs'ta seçim kampanyasını başlattığı Kahramanmaraş mitinginde "biz iyi ve cesur insanlarız, kimsenin hakkında kötü konuşmayacağız, kimseye hakaret etmeyeceğiz, kimseye iftira atmayacağız" diyordu. Ne var ki, iki adayın da üslupları vaatlerini dile getirirken ilan ettikleri niyetle ters düşüyor. Akşener, yalnızca 2016 yılında Tansu Çiller'in içişleri bakanlığını üstlendiği dönemdeki faili meçhullerle ilgili olarak kendisine yöneltilen ithamları kabul ederken sarfettiği "bu ülke için, bu milletin birliği beraberliği için bir şey yapılması gerekiyorsa yapmışımdır, sorumluluğunu da sonuna kadar üzerime alıyorum" sözleri ile değil, konuşmalarında kullandığı dil ile de bu yeni siyaset vadinin gereklerini yerine getirip getiremeyeceği konusunda şüphe uyandırıyor. Bunun için 5 Mayıs'taki Kahramanmaraş ve Kilis konuşmalarına bakmak yeterli: Erdoğan'a "hadi oradan be diploma kaçkını" diye sesleniyor, "Ulan ne Fetö'ymüş be, imzalara Fetöcü dedirtmem", "imzacılara Fetöcü diyenin alnını karışlarım" diye dayılanıyor. "Diğer yerlerde yapacakları abudik kubidik işlerde başlarına geçirmezsem Meral Akşener değilim" diye çıkışıyor.

Ulanlar, be'ler, hergeleler, dayılanmalar, erkek- sen karşıma çık'lar, adam gibi adam ol'lar, kabadayı ağzıyla konuşmalar çoktandır seçim meydanlarında, meclis oturumlarında, törenlerde, ekranlarda siyaset lügatının bir parçası haline geldi. Bu yönüyle Akşener'in üslubu

belki yadırganmıyor, hatta kendi tabanında "erkek gibi kadın", "mert siyasetçi" olarak algılanmasına yol açıyor. Ne var ki, yeni bir siyaset vaat eden politikacıların bu vaatlerinde inandırıcı olmak için kullandıkları dili de yenilemeleri şart. Aksi taktirde rakip olarak karşısına çıktıkları siyasetçinin kurduğu dilin dar alanına, karşıtlık, düşmanlık, husumet üreten siyasi söylemin rakibini alt etmekle sınırlı çerçevesine hapsoluyorlar. Benzer bir durum adaylık konuşmasında meydanlarda entelektüel bir tartışma yürütmek istediğini söyledikten hemen sonra "ama bunları konuşmayacağız, kavga edeceğiz, iftira atacağız, seni suçlayacağız, karalayacağız kampanyasına girişeceklerse daniskasını yaparım, daniskasını!" diye çıkışan Muharrem İnce için de geçerli. Siyasetin eril diline teslim olmuş kadın aday Akşener gibi, İnce de Yalova'da Cumhurbaşkanı Erdoğan'a "Karamollaoğlu'nun, Akşener'in imzasıyla uğraşma, Demirtaş'ı hapiste tutma, gel erkekçe yarışalım" diye seslenirken yalnızca siyaseti erkekler arasındaki bir rekabete indirgemekle kalmıyor. Daha sonra dil sürçmesi olarak tanımladığı bu sözleri düzeltmek için kullandığı "yiğitçe dövüşelim, mertçe dövüşelim" demek istedim sözleriyle yeniden siyaseti eril dünyanın sınırları içinde gerçekleşen, erkeklere özgü bir "dövüş" olarak tanımlamış oluyor. Oysa modern siyaset kuramının öncülerinden olduğu kabul edilen ve siyasal toplum oluşmadan önceki insanı homo homini lupus (insan insanın kurdudur) olarak tanımlayan Thomas Hobbes'a göre siyaset, insanların birbiriyle dövüşme özgürlüğünden vazgeçmesiyle ortaya çıkan bir olgu. Dahası, İnce'nin kadınlardan özür dilerken sözlerin düzeltmek için başvurduğu yiğit sözcüğünün TDK sözlükteki anlamına bakmak, ne kastettiğimi açıklığa kavuşturmak için yeterli: Sözlük, yiğit sözcüğünün güçlü ve yürekli kahraman, gözüpek kimse ve delikanlı, genç erkek anlamına geldiğini söylüyor bize. Mert de, yiğit anlamına geliyor. Ayrıca sözünün eri, güvenilir kimse, erkek anlamında kullanılıyor.

Bu durumda bize de, geçen haftaki yazımda kısmen açıkladığım sebeplerle mahpustaki cumhurbaşkanı aday Demirtaş'ı hariç tutarak, cumhurbaşkanı yarışındaki adaylara raco- nunuz mübarek olsun demek düşüyor.

Biiiiir Çok Sıkıldım İkiiii Yerim Çok Dar OoOoO...

Sanırım dünya tarihinde kendi aleyhine kampanya başlatan ilk aday Sayın Erdoğan. Önce T A M A M sloganını hediye etti muhalefete. Bu sloganın tüm dünyada Twitter’da birinci olmasının üzerinden birkaç gün geçmeden gençlere “biliyorum, sıkıldınız” diye seslendi.

ÜLKÜ DOĞANAY

Kaç gündür kulaklarımda dolaşıp duruyor. Eskilerden, on yıl öncesinden bir şarkı. Daha önce severek dinlemeden bile bir şarkının sözlerinin ve melodisinin ansızın çıkıp gelmesi, dilinize dolanması, zihninizde yankılanması alışılmadık bir şey değil. Tabii, burada durum başka. Öyle ansızın çıkıp gelmedi Rober Hatemo’nun bu şarkısı; çok güçlü bir çağıranı var... Sanırım dünya tarihinde kendi aleyhine kampanya başlatan ilk aday Sayın

Erdoğan. Önce T A M A M sloganını hediye etti muhalefete. Bu sloganın tüm dünyada Twitter’da birinci olmasının üzerinden birkaç gün geçmeden gençlere “biliyorum, sıkıldınız” diye seslendi. Bu sefer de S I K I L D I K Twitter’da trend topic oldu. Her ne kadar hükümet kaynakları tweet’lerin çoğunun yurt dışından, FETÖ’nün ve terör örgütlerinin faal olduğu ülkelerden atıldığını iddia ediyor olsa da, teyit.org bunun doğru olmadığını

gösteriyor.

AKP kurmaylarının, bu tweet'leri atanları terörist, bölücü, FETÖ'cü olmakla suçlayıp muhalefete gözdağı vermek yerine tam da seçim kampanyasına start vermişken sosyal medyayı sallayan TAMAM ve SIKILDIK hashtaglerinin ne anlama geldiği üzerine ciddiyetle düşünmeleri gerekiyor. Zira insanlar, özellikle de sosyal medyayı aktif biçimde kullanan gençler, gerçekten SIKILMIŞ görünüyor. Elbette bunun sebepleri çeşitli: Ekonomik buhranın, gençlerin gelecek ümitlerini ellerinden alan işsizliğin, eğitim sisteminin sürekli değişip durması yüzünden içine düştükleri çaresizliğin önemli bir etkisi var. Ama sadece bu kadar değil: İnsanlar en küçük bir eleştirinin, muhalif görüş beyanının, basit bir tweet'in ardında bile suç aranmasından sıkıldılar. Hukuk sisteminin işlemez hale gelmesinden, adaletsizliklerden sıkıldılar. Hukuka güvenemeyecekleri nokta gelindiğinde, adalet duygusu bir kez sarsıldı mı, hiç kimsenin haklarının güvence altında olamayacağını sezdikleri için sıkıldılar. Her hafta sonu bir ünlüsünün çıkıp da "Türkiye çok özgür, fazla özgür, o kadar özgür ki özgürlükten ne yapacağını şaşıyor" röportajı vermesinden sıkıldılar... Elbette sadece bu kadarla kalmıyor. Fark etmişsinizdir, Sayın Erdoğan, meydanların gündemini belirleme gücünü yitirmiş görünüyor. Bundan önceki seçim dönemlerinde o bir şey söyler, rakipleri ona yanıt verirdi. Meydanlarda da, siyasette de oyunu o kurardı. Bunun dışına çıkabilen, farklı bir dil kurabilen tek siyasetçi Selahattin Demirtaş'tı. Kendine tek rakip gördüğü de oydu, bu yüzden hala tutuklu. Bu son seçim döneminde ise oyun değişmiş görünüyor. Muharrem İnce'nin şu ana kadar yaptığı mitinglere baktığımızda yeni bir dil görüyoruz. Açıkça "istediği kadar çöp, pislik desin, ben ona yanıt vermeyeceğim diyor"; "Onların çılgın projesi İstanbul'u ortadan bölüp hafriyat çıkarmak olabilir, benim projem huzur" diyor. Daha önce CHP'nin seçim kampanyalarında göremediğimiz, Kemal Kılıçdaroğlu'ndan duymadığımız sözcükler kullanıyor. Dolu dolu Kürt diyor mesela. "Demirtaş Kürt diye bırak ne olursa olsun mu diyeceğiz?" diyor. Alevi de diyecek belki yakında. Kılıçdaroğlu 7 Haziran seçimlerinden önce yaptığı konuşmalarda bolca inanç özgürlüğünden söz ederken bir kez bile Alevi dememişti (i). Gelelim seçmenin meydanlarda duymaktan, ekranlarda görmekten sıkıldığına. Yeni olmayana.

Ceddimizin ne denli ulu, ne denli yüce olduğu, ne denli tüm dünyaya hâkim olmuş Osmanlı'nın torunları olduğumuzla böbürlenmeler... Dombra ya da benzeri müziklerle, ışık, ses ve görüntü bombardımanı ile görsel şölene dönüştürülen mitinglerin ihtişamı, abartı, israf ve gösterişi... Her seçimde yinelenen sözler, vaatler; eğer beni bir kez daha seçerseniz faiz düşecek, ekonomimiz şahlanacak; istikrar gelecek; küresel güç olacağız; terör bitecek... Hafriyat, inşaat, bina, taş, yol, köprü, havaalanı ile övünmeler... Bunların olmadığı dönemleri hatırlayamayacak kadar genç seçmene eskiden bunlar yoktu, hayat zordu, şimdi bakın biz bunları yaptık, yapıyoruz, hayatınız ne kadar da değişti, kolaylaştı diye seslenmeler... Bu sözler, bu vaatler ilk kez sarf ediliyor olsa, seçmenin nezdinde bir anlamı olabilirdi. Gururun okşanması, geçmişle böbürlenme, geçmiş zaferlerden kendine pay çıkarma, gösteriş ve ihtişam, hayatta tutunacak başka dalı olmayan, her zaman horlanmış, ezilmiş, kimlik arayışındaki yoksul gençler için duygusal bir tatmin aracı olarak uzun süre işe yaradı. Ülkenin sürekli bir tehdit altında olduğu, dört tarafımızın düşmanlarla çevrili, emperyalist güçlerin bizi yıkmak için hezeyanlar içinde, herkesin "bize" düşman olduğu ve asla güvende olmadığımız hissiyatını kıskırtan seçim konuşmaları, hayatın zaten ezdiği, çaresizlik içindeki seçmenin güçlü bir figüre, her şeyi bilen, onun adına her şeyi kararlaştıran, kurtarıcı, otoriter bir babaya ihtiyacını pekiştirmekteydi. Erdoğan'ın ve AKP'nin üst üste kazandığı seçim zaferlerinde bunun da bir payı vardı. Ne var ki, bugün geldiğimiz noktada, yüzlerce yıllık deneyimin süzgecinden geçip günümüze ulaşan deyimlerin sezgisel gücünü göz ardı etmemek gerekiyor. Bu güzel deyimlerimizden birisi "Kabak tadı vermek". Yani aynı konuyu tekrar tekrar anlatarak dinleyeni bıktırmak, sıkıcı tat bırakmak.

Yukarıda değindim; bu sefer de Yavuz Bingöl, "Türkiye'de insanlar o kadar özgür ki yere tükürebiliyorlar, kırmızıda geçebiliyorlar, bu kadar özgürlük olmaz" diye buyurarak kabak tadı verenler kervanına katılmış. T A M A M özgürlüğün fazlası bünyeye zarar da, tam tükürecek (yanlış anlaşılmasın yere değil, tükürük hokkasına) bakıyorum yerim çok dar. Zaten kaç gündür kulaklarımda yankılanıp duruyor. İyisi mi ben şarkıyı mırıldanmaya devam edeyim. OoOoOoO senden çok var...

Sen vermediysen ben vermediysem AKP'ye kim oy verdi?

Gencebay, birkaç saniye içinde burunların selametinden söz etmeye başlıyor ve “koltuk altını kamuya açan kardeşine” o bildiğimiz deodorant markasını kullanmasını tavsiye ediyor. AKP'nin en iyi bildiği iş bu: Kavramların içini boşaltmak.

ÜLKÜ DOĞANAY

Arabesk müziğin kralı Orhan Gencebay otobüste miting yapıyor. Cezaevindeki hücre arkadaşının katılımıyla tek kişilik miting yapan cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'a özenmiş olsa gerek. Ülkenin seçim atmosferini iyi yakalamış bir cinfikirlik var elbette bu klipte. Çakı gibi giyinmiş; otobüsteki seçmenine daha güzel, daha mutlu, daha adil, sevgi dolu bir dünya için, barış için, insanlık için sesleniyor. Birkaç ay önce hükümet MESAM'a kayyum atarken “varlığım devletin em-

rindedir” açıklaması yapan ve Erdoğan sevgisiyle tanınan Gencebay'ı izlerken insan ister istemez acaba AKP'den aday mı oldu diye düşünüyor. Neyse ki kısacak film, çözüm sürecinin “akıl insanı”nın barışı ne adına vaat ettiğini hemencecik açığa vuruyor: Gencebay, birkaç saniye içinde burunların selametinden söz etmeye başlıyor ve “koltuk altını kamuya açan kardeşine” o bildiğimiz deodorant markasını kullanmasını tavsiye ediyor. AKP'nin en iyi bildiği iş bu: Kavramların içini boşaltmak. Barış

Ekonomi deseniz, döviz kurlarındaki dalgalanmalar dış mihrakların işi, zaten bir ekonomik kriz beklentisi filan da yok! 2017 yılında önümüzdeki aylarda kriz bekleyenlerin oranı Türkiye ortalamasında yüzde 48 iken AKP seçmeninin yüzde 78'i kriz, yüzde 69'u kendi hayatında ekonomik bir zorluk beklemiyor.

gibi, adalet gibi son zamanlarda muhalefetin yeni-
den yüksek sesle dile getirmeye başladığı talepler
bir anda burunların selametine hizmet etmeye
başlıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın seçim ma-
nifestosuna bakarsanız tekrar seçildiğinde ülkeye
daha çok demokrasi, daha çok özgürlük gelecek.
Pekiye. Bu sefer de tutar mı?

AKP seçmenine sorarsanız, ülke zaten fazlaca
demokratik ve özgür. KONDA'nın birkaç gün
önce yayınladığı Baran Alp Uncu imzalı Seçmen
Kümleri: AK Parti Seçmeni başlıklı rapor, AKP
seçmeninin son yıllarda giderek konsolide olduğu-
nu gösteriyor. AKP seçmeninin yüzde 71'i şartlar
ne olursa olsun AKP'ye oy vereceğini söylüyor.
Önemlice bir kısmı durumdan epeyce memnun.
Çoğunluğu yaşanan sıkıntıların olduğunu kabul
ediyor, ama bunu ülkenin "büyüme sancısı" olarak
değerlendiriyor (yüzde 69). Hiçbir sorun olmadı-
ğını düşünenlerin oranı ise yüzde 19. AKP seçme-
ni içinde Türkiye'nin acil sorunlarını çözebilme
kapasitesi konusunda kendi partilerine güvenen-
ler yüzde 90'larda. Bu özgüven patlamasının ne
anlama geldiğini daha net görebilmek için Türkiye
ortalamasında acil sorunları kendi oy verdiği par-
tinin çözebileceğine inananların oranının yüzde 44
olduğunu dikkate almak gerek (sanırım bu yüzde
44'ün içinde AKP'nin yüzde 90'ı da var). Yine bu
seçmenin yüzde 44'ü medyaya herhangi bir baskı
yapılmadığını düşünüyor; yüzde 80' ise internete
getirilen erişim kısıtlamalarından ya rahatsız değil
ya da memnun. Ekonomi deseniz, döviz kurların-
daki dalgalanmalar dış mihrakların işi, zaten bir
ekonomik kriz beklentisi filan da yok! 2017 yılın-
da önümüzdeki aylarda kriz bekleyenlerin oranı
Türkiye ortalamasında yüzde 48 iken AKP seçme-
ninin yüzde 78'i kriz, yüzde 69'u kendi hayatında
ekonomik bir zorluk beklemiyor. Hukukun ve
yargının işleyişinden de epeyce memnunlar (yüzde
70). Anlayacağınız memleketin yüzde 50'si için
ortalık güllük gülistanlık da, biz bu gül bahçesinin
yolunu bulamıyoruz.

Eğer çevremde kripto AKP'liler yoksa AKP'ye oy
veren bir tanıdığım yok. Üniversitenin dışında
kaldığım yaklaşık bir buçuk yıldır görmek, konu-
şmak, sosyal ilişkilerimi sürdürmek istemediğim
insanlarla görüşmeme gibi bir lüksüm var. Belki
bundandır. Taksiye de binmiyorum ki memleketin
nabzını taksicilerle tutayım. Çarşıda, pazarda
kimle konuşsam herkes gidişattan memnunsuz.
Büyük bir kriz beklentisinde. Baskıdan bunalmış.
Kimse televizyonda haber izlemiyor. Hep aynı sesi
duymaktan, aynı yüzü görmekten sıkılmış. Sesini
duymaya tahammülüm kalmadı diyenler çoğun-
lukta. Elbette benim küçük dünyam Türkiye'yi
yansıtmıyor.

Şimdi benim kafamı meşgul eden bir soru var:
AKP'nin bugüne kadar yapılan seçimlerde aldığı
oy, üç aşağı bir yukarı yüzde 50'ler civarında. Yani
bu memlekette her iki kişiden biri AKP seçmeni.
İşte ben bu AKP seçmeninin peşindeyim. Kim
bunlar? Ya da Jet Sosyete'de Gülse Birsel'in canlan-
dırdığı Gizem karakterinin ağzıyla "Bu kim?"

KONDA'nın araştırması bize bu sorunun yanı-
tına dair epeyce bir şey söylüyor. (Diğer parti
seçmenleriyle ilgili bilgiler de var. Merak edenler
için raporu buraya bırakıyorum). AKP seçmenine
dair göze çarpan bulgular şunlar: 1) AKP seçmeni
yaşlanıyor. Türkiye genelinde seçmenlerin üçte biri
18-32 yaş arasındayken AKP seçmeninin ancak
dörtte biri bu yaş aralığında. Yıllar içinde AKP'nin
genç seçmenlerini kaybettiğini görüyoruz. Buna
karşılık 49 yaş üzerindeki seçmen oranında da
artış var. 2) Düşük eğitim grubundan. Yüzde 66'sı
ortaokul ve altı seviyede. Türkiye ortalaması ile
arasındaki fark yüzde 10'dan fazla. Türkiye or-
talaması yüzde 17 iken üniversite diplomasına
sahip AKP seçmeni yüzde 10 oranında. Partinin
hep hayıflandığı kültürel iktidar olamama halini
açıklamak için de anlamlı bir fark bu. 3) AKP ev
kadınlarından çok, öğrencilerden az oy alıyor. Tür-
kiye ortalamasında ev kadını olarak tanımlanan

seçmenin oranı yüzde 30 iken AKP seçmenleri arasında yüzde 37. Öğrencilerde ise yüzde 9'lük ortalamaya karşılık yüzde 5.4) Şimdiye kadar hep toplumun ekonomik olarak en dezavantajsız gruplarının AKP'ye oy verdiği düşünülüyordu. Yıllar içinde AKP seçmeni zenginleşmese bile orta gelir grubundaki yığılmanın arttığını görüyoruz. Yeni orta sınıftan seçmen oranı Türkiye ortalamasında yüzde 27 iken AKP'de yüzde 31.5) Giderek daha muhafazakâr ve dindarlaşıyor. Türkiye ortalamasında kendini "dindar muhafazakâr" olarak tanımlayan seçmen ortalaması yüzde 27; AKP'de yüzde 43. Yıllar içinde bu oran giderek yükselmiş. Benzer şekilde, kendini dindar olarak tanımlayan AKP'li seçmen oranı da yıllar içinde yüzde 64'ten 69'a çıkmış. Kendini Sünni Müslüman olarak gören AKP seçmeni yüzde 98. Türkiye genelinde ise bu oran yüzde 91.6) İnternet kullanmıyor, haber izliyor. AKP seçmenlerinin yüzde 36'sı hiç internete girmemiş. Bu oran Türkiye ortalamasının yüzde 7'nin üzerinde. Yüzde 48'i sosyal medyayı sadece izliyor ama yorum ya da paylaşım yapmıyor. Tüm partiler içinde en yüksek oran bu. Bunun yerine haberleri televizyondan takip ediyor. Haberleri televizyonlardan takip etmeyenlerin oranı tüm Türkiye'de yüzde 12 iken AKP'de yüzde 6. Türkiye'de en çok izlenen haber kanalı Fox Tv (yüzde 19). AKP seçmeni ise ATV izlemeyi seviyor (yüzde 26). 7) Mazlum. AKP seçmeninin yüzde 56'sı partisini "mazlum" olarak niteliyor. Bu mazlumiyet algısı, AKP'nin seçim kampanyalarının temel motiflerinden birisi. Ancak "karşı taraf" için de geçerli olacak bir adalet arayışına yol açan bir mağduriyet anlayışına karşılık gelmiyor bu algı. Örneğin AKP seçmeninin yüzde 66'sı insanların KHK'larla ihraç edilmesini doğru buluyor.

Araştırmanın sonuçları üzerine epeyce bir düşünmek lazım. Yıllar içinde AKP'nin seçmenini konsolide etmek adına yaptıkları, aynı zamanda birbirini görmeyen, birbiriyle hiç konuşmayan, sokakta, çarşıda birbiriyle karşılaşmayan, karşılaşsa da birbirini anlamak için en ufak bir çaba sarf etmeyen insanların yaşadığı bir yere çevirdi memleketi. Kutuplaşma bu raddeye gelince özgürlük de, barış da, huzur da "burunların selameti adına" aranan bir şeye dönüşüyor.

Demirtaş'ı gördünüz mü?

Bakın, ben burada, bu şartlar altında, yine de vazgeçmedim, siz de vazgeçmeyin” diyen fotoğraflar bunlar. Ümidi bir kenara bırakmadan gülümseyen... Köle olarak dünyaya gelen ve özgürleşme mücadelesinden ömrünün sonuna kadar vazgeçmeyen, kendisi gibi birçok siyah kadının hak mücadelesinde önemli adımlar kat eden Sojourner Truth’unkiler kadar sahici fotoğraflar.

ÜLKÜ DOĞANAY

1860’ların Amerikasında Sojourner Truth isimli siyahi bir kadın, üzerinde kendi fotoğraflarının basılı olduğu on dört fotoğraf çekti. Kişilerin küçük fotoğraflarının kartvizit ya da andaç olarak kullanılmasının bir çılgınlığa dönüştüğü yıllardı bunlar. İleri yaşlarındaki bu kadın, saygın bir üst orta sınıf hanımefendisinin kılığında, kâh şömenin önünde, kâh masasının başında, kucağında örgüsüyle koltuğunda oturuyordu. Bu fotoğraflardan on binlerce adet basıldı ve satıldı. Bugün bize son derece sıradan görünebilecek fotoğrafları

böylesine popüler kılan, bir siyahi kadının tarlada ya da yıkama teknesinin başında değil, iç mekânda, çağının hâkim Amerikan yaşam tarzına ters düşecek biçimde, evin hanımefendisi kılığında verdiği pozların sergilediği radikal duruşun kendisiydi. Aslında kölelik karşıtı hareketin ve döneminin kadın hakları hareketinin önde gelen isimlerinden biri olan Sojourner Truth’un bu fotoğrafları, birer radikal medya örneğiydi (1).

Bu örneği yeniden anımsamamın nedeni, mahpus-

taki cumhurbaşkanı adayının şehirlerde, meydanlarda, sokaklarda kurulan stantlarda dağıtılan kartpostalları. Hakkında kesinleşmiş bir ceza, dosyasında geçerli kanıt dahi yokken kaçma şüphesiyle tutuklu yargılanmasına devam edilen Selahattin Demirtaş'ın hapisnede çektiği resimlerle yürüttüğü seçim kampanyasından söz ediyorum. Bir tarafta e-miting düzenleyip seçmenin twitterden gönderdiği sorulara anında yanıt veren Saadet Partisi adayı Temel Karamollaoğlu, bir tarafta seçim beyannamesinde Türkiye'ye dijitalleşmenin zamanının geldiğini bildiren cumhurbaşkanı Erdoğan. Bir tarafta mitinglerinde medyanın kendisine uyguladığı ambargoya karşı seçmenini sosyal medya üzerinden canlı yayın yapmaya davet eden CHP'nin cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce, bir tarafta eline kına ile yaptığı Türk bayrağının fotoğrafını paylaşarak sosyal medyayı sallayan Meral Akşener... Öbür tarafta avukatları ve eş aracılığıyla gönderdiği kısa mesajları sosyal med-

yada paylaşarak ve üzerine fotoğraflarının basıldığı kartpostallar yaptırıp dağıtarak kampanya yürüten HDP'nin cumhurbaşkanı adayı.

Bütün diğer adaylar meydanları dolaşır, kimisi her daim, kimisi mümkün mertebede gazetelerde, televizyonlarda yer bulabilir, sosyal medyayı dilediğince kullanabilir, seçmeniyle yüzyüze buluşabilirken Demirtaş'ın kartpostallarının bize söylediği ne olabilir? Arkasında barış, demokrasi, özgürlük ve adalet özlemini dile getiren kartpostallar, bize daha iyi bir gelecek vaadinden başka ne söylüyor?

2014'teki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Erdoğan'ın karşısına çıkıp altı milyona yakın oy alan Demirtaş, bir tutsağın "dışarıyla" iletişim kurabilmesinin yegâne yoluna başvuruyor; konuşmalarıyla, fikirleriyle seçmenine erişmesi kısıtlanmış bir siyasetçinin seçim kampanyasına şahit oluyoruz. Ne var ki bu kartpostalları, basitçe tutsak bir

siyasetçinin mesajlarını halka ulaştırmasının aracı olarak göremeyiz.

Kartpostallara aşına olan benim kuşağım ve öncesi için üzerine Atatürk'ün resimlerinin basılı olduğu kartpostallar kadar, sevenlerinin evinde bir çerçevenin kenarına, bir vitrine, mutfakta asılı duran takvimin yamacına iliştirilen Adnan Menderes, Bülent Ecevit kartpostallarının hatırası çok da uzaklarda kalmış sayılmaz. Daha yakınlarda, yaklaşık iki yıldır dolaşıma giren 15 Temmuz kartpostallarını gözünüzün önünde canlandırın; ya da bundan 11 yıl öncesine gittiğinizde, 2007 seçimlerinde AKP genel merkezinin bastırıldığı yüzbinlerce "milletin adamları" kartpostalından birine rast gelmiş olabilirsiniz. Bu sonuncusu, muktedirin mirasını sahiplendiği muhafazakâr geleneğin ve sağ popülizmin çeşitli veçheleriyle bezenmiş bir kartpostalıdır. Bir başında Erbakan, öbüründe Menderes. Erbakan'ın yanında Erdoğan, Menderes'in yanında Özal: Dört siyasinin farazi bir millet için, onun bekası adına çalıştığını, hatta kendini feda ettiğini beyan eden sözlerinin üzerine eklenen portrelerinin yan yana getirilmesiyle oluşmuş posterin kartpostallara basılarak mitinglerde seçmenlere dağıtılan nüshalarıydı bunlar. Kimilerinde ise Erbakan görseli çıkartılmış, Erdoğan'ın portresi Özal ve Menderes'in arasına yerleştirilmişti. Sağa, sola, uzaklara bakan haleflerinin bir adım önünde, sağ elini göğsünün üzerine koymuş, derinlere bakan belki de tam karşısındaki seçmenine selam veren "milletin adamı"nın profesyonel fotoğrafçılarca çekilmiş, çekim öncesinde muhtemelen siyasal iletişim uzmanlarınca her ayrıntısı planlanmış görüntüsüydü bu.

Demirtaş'ın kartpostalları ise bu tasarlanmış görselliklerin karşısında tüm sahiciliğiyle gözlerimizin içine bakıyor. Bu kartpostallar, profesyonellerce yürütülen seçim kampanyalarının liderin görüntüsünü oturma odalarına taşımak için başvurduğu bir çeşitlilik değil. Bunlar, adayın mesajını sosyal medya kullanmayan seçmenine ulaştırmasının

neredeyse tek ve en güçlü yolu.

Bu kartpostallar elinize geçtiğinde, yolunuza çıktığında, fotoğrafların yüzümüze vurduğu çıplak gerçekliğe iyice bakın: Genç bir adam, mahpushanenin sarı duvarlarının önünde, kiminde üzerine hepimizin evinde bulunabilecek basit bir örtü serili masasında çalışırken; kiminde ceketli, ceketsiz, sol elini kaldırmış selam verirken... Kimileri eski günlerden kalmış, fonda deniz... Özlenen özgürlük... Saz çalarken, halaya dururken ...

Kelimelerin kifayetsiz kaldığı bir anda, bir fotoğraftan daha iyi ne anlatabilir ki gerçeği? "Bakın, ben burada, bu şartlar altında, yine de vazgeçmedim, siz de vazgeçmeyin" diyen fotoğraflar bunlar. Ümidi bir kenara bırakmadan gülümseyen... Köle olarak dünyaya gelen ve özgürleşme mücadelesinden ömrünün sonuna kadar vazgeçmeyen, kendisi gibi birçok siyah kadının hak mücadelesinde önemli adımlar kat eden Sojourner Truth'unkiler kadar sahici fotoğraflar.

Anaakım medyanın kapıları hem fiilen hem de zorunluluktan yüzüne kapanmışken, radikal medyanın gücünü bir kez daha gösteriyor Demirtaş'ın kartpostalları. Mahpustaki cumhurbaşkanı adayı Demirtaş, ucunu yaktığı mektubunu kuşun kancasına bağlamış. Gördünüz mü?

(1) Birlikte çevirdiğimiz John Downing'in Radikal Medya kitabındaki bu örneği hatırlamama vesile olan İnan Özdemir Taştan'a teşekkürler. John Downing, Radikal Medya, çev. Ülkü Doğanay, Oğuzhan Taş, İnan Özdemir Taştan, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2017.

AKP'nin itirafnamesi, pardon seçim kampanyası

Elbette siyasi partiler ve adaylar da bunun farkında ki seçim kampanyalarında, meydanlarda ve sosyal medya aracılığıyla gençlere sesleniyorlar. Muharrem İnce'nin konuşmalarındaki mizah, İyi Parti'nin Google reklamları, siyasetçilerin gençlerin nabzını yakalama çabasının da bir yansıması. Demirtaş'ın gençlere hitap edebilme gücü, eli kolu bağlı olduğu bu seçimlerde hâlâ çok net biçimde görünüyor.

ÜLKÜ DOĞANAY

AKP'ye gelirse, ya bu yıl ilk kez oy kullanacak seçmenin oyunu cepte görüyor ya da gençlerden alacağı oyu gözden çıkarmış. Reklamlarının da, vaatlerinin de gençleri bir kenara bırakıp orta yaş üzerine hitap ettiğini dikkate alırsak ben bu ikinci seçeneğin doğru olduğunu düşünüyorum. Hem Erdoğan'ın seçim konuşmaları, hem de kampanya reklamları gençlerden çok partinin mevcut seçmenini konsolide etmek üzere planlanmış. Örneğin Erdoğan, konuşmaların

24 Haziran'da ilk kez oy kullanacak 1,5 milyon genç seçmen var. YSK istatistiklerine göre 18-24 yaş aralığındaki seçmen sayısı 2009'da 7.3 milyondur. Bugün rahatlıkla 10 milyona yaklaştığını tahmin edebiliriz. Türk tipi başkanlık sisteminin oylandığı 16 Nisan'da resmi rakamlara göre evet ve hayır oylarının arasındaki farkın 1,3 milyon kadar olduğu dikkate alınırsa bu 1,5 milyon seçmenin önümüzdeki seçimlerde tercihini kimden yana koyacağı Türkiye'nin kaderini değiştirebilir. Elbette siyasi partiler ve adaylar da bunun farkında ki seçim kampanyalarında, meydanlarda ve sosyal medya aracılığıyla gençlere sesleniyorlar. Muharrem İnce'nin konuşmalarındaki mizah, İyi Parti'nin Google reklamları, siyasetçilerin gençlerin nabzını yakalama çabasının da bir yansıması. Demirtaş'ın gençlere hitap edebilme gücü, eli kolu bağlı olduğu bu seçimlerde hâlâ çok net biçimde görünüyor. Ketıldan tweet atma esprisi bile kendisinin ve ülkenin içinde bulunduğu durumun absürtlüğünü sergilemek bakımından son derece incelikli bir mizah ortaya koyuyor.

AKP'ye gelirse, ya bu yıl ilk kez oy kullanacak seçmenin oyunu cepte görüyor ya da gençlerden alacağı oyu gözden çıkarmış. Reklamlarının da, vaatlerinin de gençleri bir kenara bırakıp orta yaş üzerine hitap ettiğini dikkate alırsak ben bu ikinci seçeneğin doğru olduğunu düşünüyorum. Hem Erdoğan'ın seçim konuşmaları, hem de kampanya reklamları gençlerden çok partinin mevcut seçmenini konsolide etmek üzere planlanmış. Örneğin Erdoğan, konuşmalarında evlerde buzdolabının olmadığı dönemlerden söz ediyor. Ben bile evde buzdolabı olmadığı bir zamanı hatırlamıyorum. Double yol, havaalanı, köprü, Marmaray, Osman Gazi Köprüsü olmayan zamanlardan söz ediyor. Teknolojinin gelişmesine ve zamanın olağan akışına aykırı biçimde AKP iktidarda olmasa bunlar olmayacaktı gibi.

Arka arkaya yayınlanmaya başlayan reklam filmlerinde durum daha da vahim. Reyza Advan geçtiğimiz hafta bu reklamlardan biriyle ilgili çok çarpıcı bir yazı yazdı. Hâlâ okumadıysanız burada. Reklamda dış ses bir yandan geçmişse, yani "eski Türkiye"ye

özlemi dile getiriyor, benim yaş kuşağıma "Biz Adile teyzenin masallarıyla büyüyen çocuklar" diye sesleniyor. (Bu çocuklar, yani bizler, şimdi en iyi ihtimalle 40-50 yaş aralığında olmalıyız.) AKP'nin iktidar olmadığı zamanlardan özlemle söz ettikten sonra devam ediyor: "Şimdi dünya ve düzen değişiyor. 16 yıllık birikimimizle Türkiye şahlanma dönemini açıyor. 24 Haziran'da el ele verdiğimizde Türkiye vakti başlıyor". Adeta aradaki 16 yıl hiç yaşanmamış gibi, "şimdi o güzel günler mazide kaldı, artık gelmeyecek; biz önümüze bakalım" diyor bize.

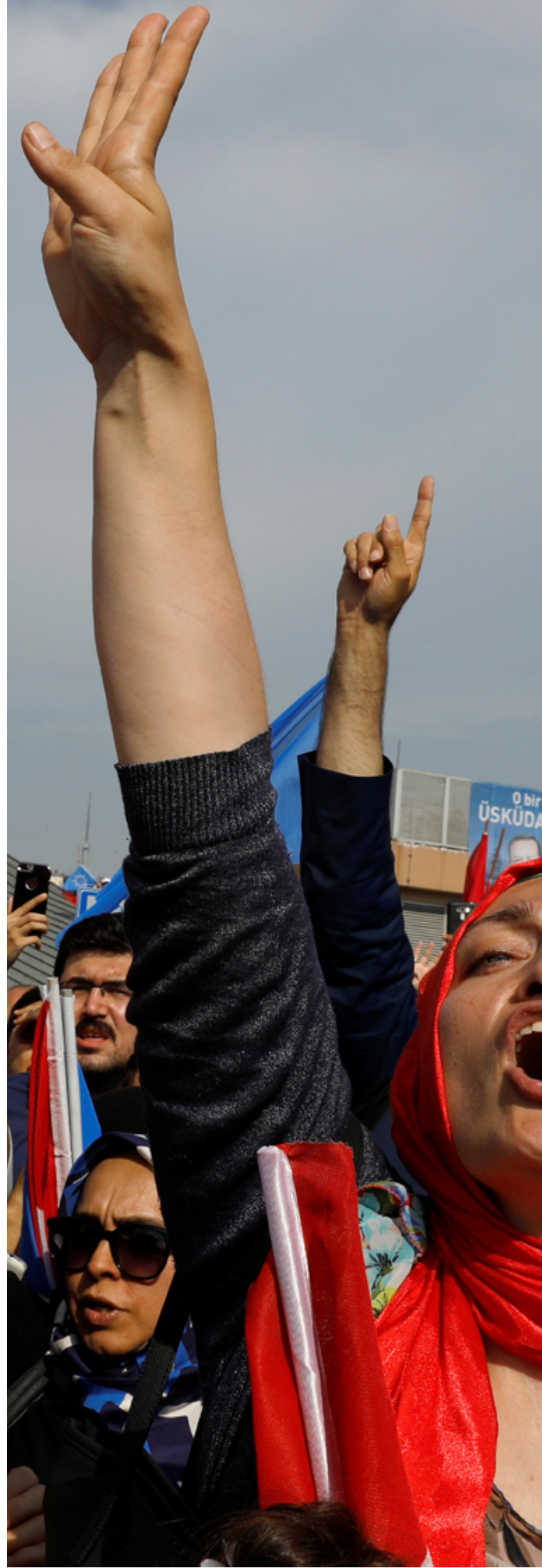
Bununla kalsaydı, reklam AKP'nin nereye varmak istediğini bilmeyen, kötü hazırlanmış bir kampanya kazası olarak bir kenara bırakılabilirdi. Ne var ki, AKP'nin yürürlüğe koyduğu diğer reklam filmlerinde durum bundan iyi değil. Bir tanesinde tam olarak ne oldukları seçilemeyen görüntülerin üzerinde akan yazıda Fransa'nın bir zamanlar süper güç olarak anıldığından, İkinci Dünya Savaşı sırasında 6 hafta içerisinde işgal edildiğinden, şimdi Avrupa birliğinin iki lokomotif ülkesinden biri olduğundan söz ediliyor. "Milletler, devletler farklı zamanlarda farklı eşiklerden döndü. Şimdi elini uzat, örnek alan değil, örnek olan Türkiye için... Ayrışmadan, hep birlikte, sorguları güvensizliği geride bırakarak yeni bir dönem, Türkiye dönemi, Türkiye vakti..." yazıları akıyor ekranda. Bir başkasında ise benzer sözler Almanya için kullanılıyor, "kavga eden değil, kucaklayan Türkiye için, bilinmezleri, sorguları geride bırakalım" deniyor. Her iki reklamda da bu eşğin ne olduğu tanımlanmasa bile Türkiye'nin bir eşikten dönmek üzere olduğundan söz ediliyor ve bunun için seçmenden artık sorguları, güvensizliği, bilinmezleri geride bırakması isteniyor. Bunu yaparken de artık ayrışma, kavga olmayacak, herkesi kucaklayacağız diyerek şimdiye kadar kavgacı ve toplumu ayrıştıran bir politika izlendiği kabul ediliyor.

Adeta birer itirafname gibi hazırlanmış bu reklamların bize söylediği, Türkiye'nin bir dönüm noktasında bulunduğu, seçmenin şu anda adından söz edilmeyen yeni döneme, yani Türkiye'nin 16 Nisan anayasa değişikliği ile kabul ettiği Cumhurbaşkanlığı sistemine

karşı bir güvensizlik içinde olduğu, bilinmezlikleri sorguladığı. Alttan alta bir tehdit de barındırıyor, zamanında dünya lideri olmuş ülkelerin ikinci dünya savaşı ile birlikte bir anda yerle bir olduklarından, sonra yeniden ayağa kalktıklarından söz ediliyor ve Türkiye'ye de benzer bir şahlanma vaat ediliyor. Ne var ki, bu sözler aynı zamanda ülkenin şu anda bir "yerle bir olma", "bir dibe vurma" anı içinde bulunduğu da yetkili ağızdan kabulü anlamına geliyor. Başka bir deyişle 16 yıldır iktidarda bulunan partinin seçim vaadi, Türkiye'nin kendi iktidarları dönemindeki bu "dibe vurma" halinden yine kendi iktidarı aracılığıyla kurtulabileceğinden ibaret.

AKP içinde kampanyanın garabetinden haberdar olanlar olmalı. Nitekim AKP sözcüsü ve genel başkan yardımcısı Mahir Ünal'ın "Adile Naşit'in ninni okuduğu dönemler bizim için kâbustu" açıklaması ilk reklam filmine yönelik bir düzeltme olarak okunabilir. Ne var ki Ünal reklamın övdüğü "eski Türkiye"-yi karalayacağı derken bizleri adeta senaryosunu Gülse Birsal'ın yazdığı bir parodinin içine sokuveriyor. Belki AKP'nin seçim kampanyasında seçmenin yüzünü gülümseten tek unsur bu sözlerde: "Biz Ferdi Tayfur dinlerdik, Orhan Gencebay dinlerdik. Niye? Çünkü acılarımız vardı. Arabesk niye vardı? Çünkü bizim çok acılarımız vardı. ... Eğer toplumda acı varsa, müziği o acı şekillendirir. Bugün niye arabesk yok? Bugün diyoruz ki 'pop müzik'. Pop müzik var, çünkü artık acıyı karşılık hale getirecek bir müzik türü kalmadı. Hatta o yılların filmlerine bakın. O yılların filmleri nasıl filmlerdi? İşte minibüsçülerin, kamyoncuların ya da fakir oğlan zengin kız, zengin kız fakir oğlan. Ama bugünkü dizilere, filmlere bakın, bugün dizilerde, filmlerde öyle acılar yok."

Ünal'ın bu cümlelerdeki mantığını sürdürecektir, insanlar pop müzik yapıyor ve dinliyorlarsa, memlekette yoksulluk, çaresizlik, hastalık, işsizlik olmadığından. Diziler, filmler saraylarda, köşklere, yalılarda geçiyorsa, zengin kız fakir oğlan, fakir kız zengin oğlan hikâyeleri yerine hep zenginlerle zenginler birbirine âşık oluyor, hikâyeler hep mutlu sonla bitiyor, herkes sevdiğine kavuşuyorsa, neden? Artık yeni Türkiye'de böyle acılar yaşanmadığından. Diyelim, AKP seçmeni için yeni Türkiye böyle bir yer. Herkes hayatından memnun, herkes pop müzik dinliyor, herkes yalılarda yaşıyor, herkes kendi dengiyle evleniyor ve herkes çok mutlu. Bir şahlanmamız eksikti. Şimdi o da olacak. Yalnız benden söylemesi, o at biraz huysuz, aman dikkat!

Elverişli bir seçim vaadi olarak vicdanlarımız

Bekir Bozdağ, seçim vaadi olarak eğer bir kez daha partisine oy verirsek, sahipli ve sahipsiz hayvanların öldürölmesi, işkence ve eziyete muhatap olması”nın suç kabul edileceğini, ağır cezalar getirileceğini, bunun hükümetin ana gündemlerinden bir tanesi olduğunu müjdeliyor. Bu arada, 15 yıldır hayvan hakları ile ilgili elle tutulur adım atmakta direnen ve nihayet 2018’in başında meclise getirilen hayvan hakları yasa tasarısında sahipsiz hayvanların insanların yaşamadığı bölgelere bırakılmasını, yani öylece doğaya, ormanlara, dağlara terk edilerek açlığa ve ölüme mahkum edilmesini öngören hükümetin adalet bakanı Abdülhamit Gül, yeniden seçildiklerinde ilk icraatlarının hayvanları öldürmeye ve eziyete hapis cezası getirmek olacağını bildiriyor

ÜLKÜ DOĞANAY

Enteresan günlerden geçiyoruz sayın okuyucular. Türkiye'nin yeniden imar ve inşasına tribünden bakmayacağız diyerek seçmenine betonarme vaatlerde bulunan Devlet Bahçeli Twitter hesabından hükümet sözcüsü ağzıyla “hayvanları koruma kanununda gerekli iyileştirmeleri sağlayacaklarını” müjdeliyor. Eziyete, işkenceye uğrayan, diri diri yakılan, uzuvları kesilen, tecavüz dâhil her türlü kötü muameleye maruz kalan hayvanlar ve dahi insanların görüntüleri zi-

hinlerimizde hâlâ tazeyken, bacakları ve kuyruğu kesilen yavru köpeğin görüntüsü sosyal medyada infial yaratınca başbakan yardımcısı Bekir Bozdağ, seçim vaadi olarak eğer bir kez daha partisine oy verirsek, sahipli ve sahipsiz hayvanların öldürölmesi, işkence ve eziyete muhatap olması”nın suç kabul edileceğini, ağır cezalar getirileceğini, bunun hükümetin ana gündemlerinden bir tanesi olduğunu müjdeliyor. Bu arada, 15 yıldır hayvan hakları ile ilgili elle tutulur

Neyse ki olay bir kazaymış. Vicdanlar bir nebze rahatladı. İnsanlığından utananlar derin bir nefes aldılar. Bu mevzu da böylece kapanır. Kimse, bu hayvanların neden sokaklarda, ormanlarda, dağlarda yaşamaya mahkûm edildiği üzerine fazlaca düşünmeye gerek duymadan, gündem değişirir. Köpekçiğin görüntüsü ise, bir gün başka bir vahşet anında yeniden çıkıp gelmek üzere zihnimizin derinlerinde kendi yerini yapar. Tıpkı Aylan bebeğin sahile vuran görüntüsü gibi...

adım atmakta direnen ve nihayet 2018'in başında meclise getirilen hayvan hakları yasa tasarısında sapsiz hayvanların insanların yaşamadığı bölgelere bırakılmasını, yani öylece doğaya, ormanlara, dağlara terk edilerek açlığa ve ölüme mahkum edilmesini öngören hükümetin adalet bakanı Abdülhamit Gül, yeniden seçildiklerinde ilk icraatlarının hayvanları öldürmeye ve eziyete hapis cezası getirmek olacağını bildiriyor. Ardından, yaşam hakkının sadece insanlar için değil, hayvanlar için de kutsal olduğunu ilan ediyor. Ne güzel. Bizzat Adalet Bakanı'nın ağzından duyuyoruz bu sözleri. Elbette, Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın da, bayram günü bu hadiseyle yüreklerinin burkulduğunu, kasıt ya da ihmal ne varsa ortaya çıkarılacağını belirtmeden edemiyor.

Muhalefetin de herkes gibi görüntülerden dolayı uykuları kaçmış. Yaşamak uğruna çıktığı yolculukta alabora olmuş ölü bedeni sahile vuran Aylan bebeğin yüzükoyun yatışını andıran duruşuyla, kocaman gözlerinde tasviri zor bir hüznle yüzümüze gerçeği vuran bir yavru köpekçik var karşımızda. Bu gözlerdeki hüznü bir kez yakalandıysanız derin uykulara dalmak ne mümkün? Meral Akşener twitter'da ufacak bir köpeğe kıyanların layıklarını ahirette bulmalarını yüce Allah'tan niyaz ediyor. Keşke doğru kanunlarla bu dünyada da bulabilecek olsalardı, diye ekliyor. CHP genel başkan yardımcısı Haluk Koç teröre karşı, şiddete karşı durduğumuz gibi hayatın her alanında vahşete, baskıya karşı durmamız gerektiğini belirtiyor. Zalimin yakalanmasını ve "toplumun vicdanını kanatmadan" cezalandırılmasını diliyor. Toplumun vicdanı? Katliamlara, ölümlere bu denli aşına hale gelmiş toplumun vicdanı... Yine de kanıyor.

Sosyal medya da vahşet karşısında teyakkuzda. Katili bulanlara, bulunmasına yardımcı olanlara, katili yakalayıp canlı getirenlere (evet, aynen böyle yazıyor) yüz TL, bin TL, on bin TL ödül koyanlar mı dersiniz; 7 gece İtalya turu vaat edenler mi?

Nihayetinde Cumhurbaşkanı duruma el koyuyor. Hayvanları korumanın "insanlığımızın, inancımızın gereği" olduğunu belirtiyor. Hadisenin aydınlatılma-

sı için talimat veriyor. Aynı gece katıldığı bir televizyon programında Kürt kardeşlerinden söz ederken "derdimiz ümmetin birliğini sağlamak ... biz kavmiyetçi olmadık" diyor ve böylece hem insan hem de hayvan haklarını inanca indirgeyen "ümmetçi" seçmene de göz kırpmış oluyor.

Sonra, işte bir katliam değil de bir kaza olduğunu öğreniveriyoruz. Hatta sorumlu kepçe operatörü de gözaltına alınıyor. Neredeyse insanlığa duyduğumuz güven yerle bir olacaktı. Bu vahşeti yapan insan olamaz deyip çıkıverecektik işin içinden. Kadınlar, çocuklar ve türlü hayvanlar vahşice, rezilce katledildiğinde hep söylediğimiz gibi. İnsan olamaz. Neyse ki olay bir kazaymış. Vicdanlar bir nebze rahatladı. İnsanlığından utananlar derin bir nefes aldılar. Bu mevzu da böylece kapanır. Kimse, bu hayvanların neden sokaklarda, ormanlarda, dağlarda yaşamaya mahkûm edildiği üzerine fazlaca düşünmeye gerek duymadan, gündem değişirir. Köpekçiğin görüntüsü ise, bir gün başka bir vahşet anında yeniden çıkıp gelmek üzere zihnimizin derinlerinde kendi yerini yapar. Tıpkı Aylan bebeğin sahile vuran görüntüsü gibi, kocaman bir soru işaretidir. Neden, diye sorar. Neden ölü bedenim ajanslardan masaüstlerinize servis edilene kadar beni görmediniz? Neden içinizi sızlatan bu görüntüm işlevini tamamladığında, o anda konuşulmaması istenen kimi derin mevzuların üzerine perde çekildiğinde, beni unuttunuz?

Dedim ya, seçim arifesinde çok enteresan günlerden geçiyoruz. Başbakan Yıldırım Youtube kanalından yayın yapan bir televizyonun programına konuk oluyor. Programın sunucusu, Ezhel'in şarkı sözlerinde uyuşturucu kullanımını özendirdiği iddiası ile tutuklandığını söylüyor; "buna karşılık herkesin izlediği bir televizyon programında 'Vururam Seni' diye bir şarkı okuyan Seda Sayan'ın bu şarkısında insanları cinayete teşvik etmiyor mu?" diye soruyor. Başbakan'ın yanıtı şöyle: "Tabi ki de Ezhel'e yapılan Seda Sayan'a da yapılmalı. Eğer orada bir işlem yapılmayıp burada yapılıyorsa bu çifte standarttır". Ne diyelim. Çifte standart mevzuları vicdanda durduğu gibi durmuyor. Bir gün dönüp geliyor, her devirde "sahibinin sesi" olmaya aday iktidar sevicileri de vuruyor.

Uyandığımız pazartesi

Bu kaçınıcı pazartesi, böyle uyandığımız? Oysa bakın bir araya gelince ne kadar da çoğuz. Sandıkçı demokrasi oyununa bakmayın. Sıkıcıdır. Sizleri birer rakama indirger. Toplar, çıkarır, çarpar ve de böler. O rakamlar oy kabininde basılan mühürden ibaret değildir. O rakamlar kaybedilen hayatlar, yitip giden ümitler; yaşanan zulümler, baskılar karşısında yılmayan insanlardır aynı zamanda...

ÜLKÜ DOğANAY

Onlar hep oradaydılar. Dışarıda. Kimisi keke, kimisi çimlerde yuvarlanmaya oy vermişti. Kimisi zenginler pahalı köprüden geçsin, parası olmayan öbürleri ucuz köprüden geçsin diye düşünüyordu; buna oy verdi. Pek çoğu belki ömür boyu hiç gitmeyeceği havaalanına, muhtemelen üç tarafı denizlerle çevrili bu ülkenin denizlerinden birini öldürecek diğer ikisinin ise tüm dengesini bozacak kanala oy veriyordu. Ki-

misi evdeki buzdolabına şükrediyor, ne kendisinin ne de muhtemelen anne babasının bu dünyada bile olmadığı zamanların, evlerde fırın olmayan zamanların anısıyla titriyor, girdiği oy kabininde gözlerini kocaman açıp dudaklarını büzerek çektiği videoyu hemencecik sosyal medyada paylaşıveriyordu. Kimisi sandık başına belinde silahıyla gidiyor, onlarca oy pusulasına, sanki her zaman bu işi yaparmış gibi el

çabukluğu ve beceriyle mührü basıyor, sandık kurulunun gözleri önünde zarflarına koyuyordu. Kimisi yol ve betonun kıt olduğu zamanların korkusuyla titriyor, oyunu betona ve akacak yer bulamadığı için binaların giriş katlarına, altgeçitlere ve caddelere dolan, bu arada da elbette kanalizasyon suyuyla karışan yağmur suyuna veriyordu. Bir diğeri, oyunu hangisini açsan aynı adamların aynı cümlelerle konuştuğu televizyon kanallarına, seçim sonuçlarını dört gün öncesinden “kazara” açıklayan ve her ne hikmetse kazananın oy oranını neredeyse noktasına virgüline doğru bilen Anadolu Ajansı’na, tek bir ağızdan verilen talimatla aynı manşetleri atan gazetelere veriyordu. Bazıları, kopyala yapıştır iddianameler ve hatta kararlarla on binlerce mağdur yaratan, ülkenin bağlı olduğu uluslararası sözleşmeleri, uluslararası hukuk kurallarını hiçe sayan hoyrat kararların altına gözünü kırpmadan imza atan, sıkınıp çekilmeden, açıkça, herkesin gözü önünde bir partiyi, bir adayı destekleyen, öbürünü hedef gösteren mesajlar yayınlayan yargıya oy veriyordu. Kimisi ha geldi ha gelecek diye beklenen krize, kilosu bir doları geçen patatese ve soğana, bazıları birilerinin iki dudağından çıkacak söze bakan piyasalara, iki haneli rakamlarda seyreden enflasyona ve işsizliğe oy veriyordu. Kimisi savaşa oy veriyordu. Acıya, gözyaşına, şehitlere ve ölümlere...

Bu kaçınıcı pazartesi, böyle uyandıığımız? Oysa bakın bir araya gelince ne kadar da çoğuz. Sandıkçı demokrasi oyununa bakmayın. Sıkıcıdır. Sizleri birer rakama indirger. Toplar, çıkarır, çarpar ve de böler. O rakamlar oy kabininde basılan mühürden ibaret değildir. O rakamlar kaybedilen hayatlar, yitip giden ümitler; yaşanan zulümler, baskılar karşısında yılmayan insanlardır aynı zamanda. O rakamlar demokrasi hayalinden vazgeçmeyen, her yenilgide yeniden başlamayı mümkün kılan direnci, ümidi yesherten yaşamın damarlarıdır. Adaleti arayan, özgürlüğü arayan, eşitliği ve insanca yaşamı arzulayan ve bunun için mücadele eden, el ele verenlerin arkalarında bıraktıkları izdir. Bu yüzden her zafer ikircikli, her zafer geçicidir muktedir için. Gücünü ve meşruluğunu her seferinde yeniden ve yeniden ispatlamak zorundadır. Bitmek bilmeyen bir çabayla, güçlülüğünü kanıtlamak için her yolu denemesi ve ne olursa olsun geri adım atmaması bundandır. Yorgunluğu bundandır.

Bertolt Breth’in o ünlü sözünden -sen kazandın ama ben haklıydım- esinlenen bir şarkı bırakıyorum buraya. Seçim pazartesilerinde dinlemeyi pek severim.

Fikirleri iktidarda MHP ittifakta

12 Eylül döneminde dönemin MHP genel başkan yardımcısı Agah Oktay Güner, yargılandığı mahkeme salonunda “fikirlerimiz iktidarda ama kendimiz zindandayız” sözleriyle sitemini dile getiriyordu. 4 Ekim 1982’de askeri mahkemeye sunulan dilekçede ‘MHP’nin seçim beyannamesindeki istekleri hakikat oldu...

ÜLKÜ DOĞANAY

---

24 Haziran’da ortaya çıkan tablo, Recep Tayyip Erdoğan’ın cumhurbaşkanlığı seçimini ilk turda kazanmasında önemli rol oynayan MHP’yi meclisin kilit partisi haline getirdi. MHP’nin bütün tahminleri alt üst ederek %11 civarında oy alması yalnızca muhalefeti değil, AKP kurmaylarını ve Erdoğan’ı da şaşırtmış olmalı. Zira Devlet Bahçeli’nin erken seçim çağrısı yapmasının hemen ardından apar topar seçim kanunu değiştirilerek baraj altında kalmaması için o garip ittifak düzenlemesi yapılmıştı. Hem neredeyse bir seçim kam-

panyası bile yürütmeden 1 Kasım seçimlerinde aldığı oyu korumasıyla, hem de bu oyların dikkate değer bir kısmını Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden almasıyla, MHP’nin bu şaşırtıcı seçim başarısının ardında yatan sebepler günlerdir konuşuluyor.

Aslına bakılırsa seçmen davranışlarını açıklamak pek kolay değil. Birden çok etmeni bir arada düşünmek gerekiyor. Bu nedenle kamuoyu araştırmaları yapan şirketler de tahminlerinde sık sık ya-

nılıya düşüyorlar. Öncelikle, seçmenin her durumda rasyonel tercihlerde bulunduğunu varsaymak mümkün değil. İnsanlar sandığa gittiklerinde bazen alışkanlıklarıyla, bazen korkularıyla ve çoğu zaman da çelişkileriyle karar alabiliyorlar. Gördüğüm en absürt örneği böyle şeyler de olabiliyor demek için aktarayım: Tanıdığım, okuma yazması kıt bir eski AKP seçmeni, 25 Haziran sabahı konuştuğumuzda milletvekili seçimlerinde BBP'ye oy verdiğini ama sonradan BBP'nin de AKP ile ittifak içinde olduğunu öğrendiğini söyledi. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın çok haksızlık yaptığını düşünüyor, benim durumundan dolayı da üzüntü duyuyordu. Şaşkınlıkla o halde Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de Erdoğan'a oy vermiş olması gerektiğini söyledim. Hayır, dedi, ortadakine bastım. Ortadakinin kim olduğu hakkında bir fikri yoktu. İnternette oy pusulasını bulup gösterdim. Demirtaş'ın fotoğrafını işaret etti. HDP'nin adayına oy verdiğini söylediğimde “olsun, ben onu seviyorum, iyi oğlan” deyiverdi.

Her ne kadar önceden kestirilmesi zor olsa da, seçmen davranışını açıklamak için kullanılabilecek ve yanılma payı epeyce düşük ilkeler de var. Bunlardan birisi, daha önce ekmek için Ekmeleddin vakasında da işlediğini gördüğümüz “aslı varken taklidine oy verilmez” ilkesi. Buradan yola çıkarak AKP'nin 2015 yazından bu yana sürdürdüğü ve OHAL rejimiyle birlikte giderek tırmandırdığı milliyetçi hamasete dayalı siyaset modelinin, her ne kadar 7 Haziran'la 1 Kasım arasında AKP'ye yaramış görünse de gerçekte MHP'yi adım adım iktidara taşıdığını ileri süreceğim.

Önce bandı biraz geriye saralım. Bu kısımda aktaracaklarım kıymetli hocam Mehmet Ali Ağaoğulları'nın Geçiş Sürecinde Türkiye (1) kitabına yazdığı “Aşırı milliyetçi sağ” başlıklı bölümden.

12 Eylül darbesinin ardından, diğer tüm siyasal partiler gibi MHP de kapatılmış, “anayasal düzenin, Cumhuriyetçilik ve demokrasi prensiplerine aykırı olarak devletin tek bir kişi tarafından yönetilmesi amacına yönelik değiştirilmesine zor yoluyla kalkışmak” suçlamasıyla hakkında kamu davası açılmıştı. Bu şartlar altında dönemin MHP genel başkan yardımcısı Agah Oktay Güner, yargılandığı mahkeme salonunda “fikirlerimiz iktidarda ama kendimiz zindandayız” sözleriyle sitemini dile getiriyordu. 4 Ekim 1982'de askeri mahkemeye sunulan dilekçede

‘MHP'nin seçim beyannamesindeki istekleri hakikat oldu... Alparslan Türkeş ve lideri bulunduğu MHP'nin tutum ve davranışları bugün fiilen uygulanmaktadır’ denilerek sanıkların salıverilmesi talep ediliyordu (Ağaoğulları, s. 235-236).

Gerçekten de, MHP'nin 1977 seçim beyannamesine baktığımızda, MHP'li yöneticilerin aslında bu itirazlarında haklı olduğunu görebiliriz. “Türk Milleti Uyan!” başlıklı seçim beyannamesinde yer alan vaatlerden birisi 12 Eylül hukukunun başlıca araçlarından olan Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin açılmasıydı. Dahası, 12 Eylül rejiminin devlet başkanı yaptığı ve sorumsuzlukla donattığı Orgeneral Kenan Evren'e verdiği yetkiler, tam da MHP'nin arzuladığı tek adam rejimini işaret ediyordu. Beynamede “milli birliğimiz, kardeşlik duygumuz tecavüzlere uğramaktadır” deniliyor ve “devlet baba” diye de adlandırılan bir milli devlet arzusuna yer veriliyordu. Ağaoğulları'nın parti programları ve parti ideologlarının kitaplarından yola çıkarak tespit ettiği gibi, toplumun her alanında müdahaleci ve düzenleyici bir nitelikte donatılmış bu devlet tek bir meclisin üzerinde güçlü yetkilerle donatılmış, hiçbir sınıfa ve zümreye milli çıkarlar adına hesap verecek durumda olmayan bir başkanın bulunduğu başkanlık rejimine dayanmaktaydı (218). Mehmet Ali Ağaoğulları'nın bu durumu “MHP'nin böyle sorumsuz bir tek şef rejimine ‘demokrasi’ adı vermesi, büyük bir olasılıkla, onun demokrasi düşmanlığını mümkün olduğunca örtmeye çalışmasından kaynaklanmaktadır” diye yorumladığını da ekleyelim.

Gelelim Bahçeli'nin MHP'sine ve AKP'nin Türkiye'sine. 7 Haziran seçimlerinin ardından çözüm sürecini sonlandırma kararı alan AKP, oylarına talip olmaktan vazgeçtiği barış yanlısı çevreleri ve özellikle de Kürt seçmeni ikame edebilmek üzere 2007 yılından bu yana muhafazakâr tabanında belli bir karşılık bulduğunu gözlemlediği milliyetçi söylemi toplumsal kutuplaşmayı artırma ve uzlaşmayı bozma pahasına yeni bir boyuta taşıdı. Gerçi bu değişimin izleri Gezi direnişinin yaşandığı 2013 Haziran'ından bu yana belirmekte; her türlü toplumsal muhalefeti marjinalleştiren ve demokrasi arzularını güvenlikçi bir söyleme feda eden politikalar ağırlık kazanmaktaydı. Ancak AKP'nin 7 Haziran seçimlerindeki oy kaybını MHP'nin milliyetçi tabanından oy devşirme yoluyla telafi edebileceğini görmesiyle birlikte, hem içeride hem de dışarıda neredeyse tamamen MHP'lileşen bir siyaset çizgisine kaydığını

MHP, OHAL rejimi altında yapılan referanduma öncülük ederek getirilen anayasa değişiklikleri ile arzuladığı gibi geniş yetkilerle ve güçle donatılmış devlet başkanının, sorumsuz bir başbuğun yönetimine dayalı bir otokratik rejimin temellerinin atılmasını sağlamıştı.

tespit etmek gerekir. Böylelikle birkaç ay içinde oy oranını 9 puan artıran AKP, geçtiğimiz hafta sonu yapılan seçimlere kadar belli ölçüde MHP'yi de ikame eden bir siyaset izlemeye devam etti.

Bu tabloda ilginç olan ise kuşkusuz MHP'nin bu durumdan rahatsız olmak bir yana, bizzat AKP politikalarının destekçisi ve yol göstereni rolü oynayarak, içinden İYİ Parti'yi çıkarmış olmasına rağmen 24 Haziran seçimlerinde 1 Kasım'daki oy oranını koruyabilmesi, AKP'nin ise OHAL rejiminde gidilen seçimin getirdiği avantajları sonuna kadar kullanmasına rağmen 2015 yazında kazandığı ekstra oyların yarıya yakınına kaybetmesiydi. Bunun nedeni, OHAL rejiminden yararlanan tek partinin AKP olmamasıydı. OHAL'in terörle mücadele kisvesi altında hak ve özgürlüklere getirdiği kısıtlama, MHP'nin bireyi araç, devleti amaç olarak gören millî bekacı ideolojisinin gerçekleşebilmesi için önemli bir zemin oluşturuyordu. MHP, OHAL rejimi altında yapılan referanduma öncülük ederek getirilen anayasa değişiklikleri ile arzuladığı gibi geniş yetkilerle ve güçle donatılmış devlet başkanının, sorumsuz bir başbuğun yönetimine dayalı bir otokratik rejimin temellerinin atılmasını sağlamıştı. Nihayet referandumun yıldönümünde, Nisan ayında yaptığı erken seçim çağrısı ile cumhur ittifakı kurulurken Erdoğan'ın liderliğindeki başkanlık sisteminin tam olarak uygulamaya geçmesiyle birlikte MHP, 40 yıllık ülküsünü gerçekleştirmiş olacaktı. Nitekim MHP'nin Milli Diriliş Kutlu Yükseliş başlıklı seçim beyannamesi, yeni hükümet sistemini millî bekanın sigortası, husumet ve hıyanete karşı güvence olarak sunuyor, "bu sistemle Türk milletinin köklü devlet geleneğini, tarihi ve kültürel birikimini, millî ve manevî değerlerini çağdaş gelişmelerle buluşturan bir yönetim yapısı tesis edilerek geleceğin güçlü Türkiye'sinin inşa edileceğini" vurguluyordu. Beyannamede, OHAL rejimi-

nin temel hak ve özgürlüklere getirdiği kısıtlamalar da birer seçim vaadi olarak sunulmuştu. İfade ve basın özgürlüğü, her siyasi görüşün partileşerek bu görüşlerini açıklama, savunma ve yayma özgürlüğü, örgütlenme, gösteri ve protesto hakkının kullanım "millî güvenliğe ve kamu düzenine aykırı olmamak şartı"na bağlanıyordu.

Seçim beyannamesinin en dikkat çeken kısmı ise "Milletimize Taahhütlerimiz" başlıklı bölümünün "26. Yasama döneminde Gerçekleşen Taahhütlerimiz" alt başlığıydı. Burada MHP, bir iktidar partisiymişçesine tamamlanan yasama döneminde yerine getirilen vaatlerinden söz ediyordu: Anayasanın ilk dört maddesinin korunması, terörle mücadelenin güçlendirilerek sürdürülmesi, terörle mücadelede teknolojik imkânlardan yararlanılması, belediyelere kayyum atanması, TSK'nın Kuzey Irak'taki müdahalesi ve Türkiye'nin bölgedeki dış politika adımları MHP'nin verdiği destekle elde edilen başarılar ve yerine getirilen taahhütler olarak takdim ediliyor, ayrıca partinin ekonomik ve sosyal konulardaki taahhütlerinin bir kısmının da yerine getirildiğinden söz ediliyordu.

15 Temmuz darbe girişiminin ardından ilan edilen OHAL rejiminin sürekli kılınmasında, Türk tipi başkanlık sistemine geçişte ve nihayetinde bu sistemin tam olarak uygulanması için gereken erken seçim kararında aktif bir rol oynayan MHP, böylece milliyetçi seçmene kendisi olmasa bile fikirlerinin iktidarda olduğu mesajını doğru biçimde vermiş oldu. Seçim öncesi kurulan ittifak ise, oy oranı ne olursa olsun, partinin artık kendisinin de iktidarda olacağı anlamına geliyordu. Nitekim milliyetçi seçmen, MHP'nin bu vaadini önemli ölçüde ikna edici buldu. Şimdi esas soru AKP'nin MHP'nin gölgesinde, aslı varken taklidi olma stratejisini daha ne kadar sürdürmeye razı geleceği.

[1] Mehmet Ali Ağaoğulları, "Aşırı Milliyetçi Sağ", der. İrvin C. Schick, E. Ahmet Tonak, Geçiş Sürecinde Türkiye, İstanbul, Belge Yayınları, 4. Baskı, 2003

CHP-İYİ ittifakının muhtemel etkileri

Ne AKP, ne CHP ne de İYİ Parti Kürtlerden ve sol, sosyalist kesimlerden oy istiyor. Bu, 24 Haziran sonrası kurulacak yeni iktidarın Kürtler açısından nasıl bir karakter taşıyacağını işaretlerini verdiği kadar sola ve HDP'ye de yeni bir sıçrama alanı yaratıyor aslında.

İRFAN AKTAN

Bugün itibariyle CHP'nin 15 milletvekilini İYİ Parti'ye yollamasıyla resmileşen CHP-İYİ Parti ittifakının AKP-MHP karşısında yeni bir sağ blok oluşturması dışında da anlamı var. İşçi milletvekili transferine kadar vardır, CHP'nin iktidar mücadelesinde yeni bir hamle yaparken direksiyonu daha da sağa kırdığını, dolayısıyla artık merkez siyasetteki iktidar mücadelesinin de bu çerçe-

de yürütüleceğini gösteriyor. AKP'nin MHP'yle, CHP'nin de MHP'den çıkma İYİ Parti'yle yol almaya yönelik kararlılığı, muhafazakar iktidarla sosyal demokrat muhalefetin ittifak kurmak zorunda kaldıkları partilerin ikisinin de aşırı milliyetçi olması "yeni Türkiye'nin" nasıl şekilleneceğine dair de işaretler barındırıyor. Muhtemel yeni Türkiye'de Kürtlere ve sola ne

kadar yer kaldığını biraz da 24 Haziran'ın sonucu, dolayısıyla solun ve Kürtlerin performansı belirleyecek.

CHP'nin İYİ Parti'yle ittifak kurmak zorunda kalması iktidarı iktidara benzeyerek devirme çabasının ve biraz da Türkiye'deki sosyolojinin yarattığı bir zorunluluğun sonucu. Muhalefet iktidara benzediğinde iktidar, iktidar olmasını sağlayan özelliklerinin bir kısmını yitirebilir. Ama bunun, Kürtlerin ve solun sırtındaki yükü ne kadar hafifleteceği meçhul.

CHP-İYİ ittifakının AKP-MHP rejimini bir hayli zorlayacağı, AKP'lilerin bu ittifaka yönelik "duygusal" tepkilerine şimdiden yansıdı. Hele ki Saadet Partisi ve irili-ufaklı sağ yapıları da ittifaka kattıklarında CHP-İYİ Parti'nin Erdoğan'ı çok daha ince hesaplar yapmak zorunda bırakacağı görülüyor. Bu hamlenin Kılıçdaroğlu'nun Türkiye siyasi tarihine şimdiden kaydettiği en etkili hamlelerinden biri olduğu da söylenebilir. Fakat AKP-MHP ittifakının Türkiye'yi sürüklediği uçurum karşısında fren işlevi görmesi muhtemel CHP-İYİ ittifakı 24 Haziran'da muvaffak olsa da olmasa da, demokrasi güçleri çok daha yaygın bir sağ siyasetin altında ezilmekle karşı karşıya kalabilir.

Bir kere şu anda CHP mi İYİ Parti'nin, İYİ Parti mi CHP'nin rahmine yerleşti, kim kimi nasıl doğuracak, net değil.

AKŞENER'İN KILIÇDAROĞLU ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİSİ

Ancak 24 Haziran öncesinde milliyetçi-militarist Akşener hareketinin sağ-popülist söyleminin Kılıçdaroğlu'nun sağ eğilimini utangaç olmaktan çıkarması, sağ söylem konusunda Kılıçdaroğlu ve CHP yönetimini cesaretlendirmesi ve bunun üzerinden Erdoğan-Bahçeli'nin milliyetçi-militarist argümanlarının bir kısmını elinden alıp kullanması şaşırtıcı olmaz.

"Yeni bir dil öğrenen kişi de acemiliğinde her sözü önce ana diline çevirir; oysa ancak hafızasında anadilini yoklamaksızın yeni dilin içinde devindiğinde, o dilin içindeyken, içine doğmuş olduğu dili unuttuğunda, yeni dilin ruhunu ele geçirebilecek, o dilin içinde özgürce söz üretebilecektir." Karl Marx'ın Louis Bonaparte'nin On Sekiz Brumaire'inde ortaya koyduğu bu tespit üzerinden Kılıçdaroğlu'nun yeni ittifakla birlikte içselleştirmeye başlayacağı yeni dil içinden sağ söylemi

"özgürce" üretebilme "olanağı" bulması olası. Kılıçdaroğlu'nun yarın (Salı) açıklayacağı adayın kimliğine göre değişebilecek olasılıkların CHP içinde de kazanı kaynatacağa anlaşılıyor. CHP İstanbul Milletvekili İlhan Cihaner'in, 15 milletvekilinin İYİ Parti'ye verilmesi üzerine gösterdiği refleks (ÖDP, TKP ve DSP için de 20'şer vekil isteriz!) bunun ilk işareti olarak okunabilir.

KİMSENİN KÜRTLERDEN OY İSTEMEDİĞİ TARİHİ GÜNLER

İYİ Parti'nin genleri göz önüne alındığında yeni ittifakın ortak bir demokratikleşme deklarasyonuna imza atmadan, Akşener'in 1990'lardaki yüzünü tekrar göstermeyeceğini kanıtlamak üzere açık beyanatlarda bulunmadan ve bunun ötesine geçerek geçmişle ve şimdiki bazı kadrolarıyla hesaplaşmadan, Kürt meselesine bakış konusunda mevcut iktidardan farklı bir hatta ilerleyeceklerine dair açık bir söz vermeden Türkiye'nin demokratikleşmesi mücadelesine doğrudan bir katkı sağlayacağını söylemek için fazlasıyla naif olmak gerekir.

Öte yandan akla şu soru geliyor: CHP-İYİ ittifakının HDP'yle temastan, Kürtlere somut vaatlerde bulunmaktan, CHP'nin yakın geçmişle, Akşener'in 1990'lardaki yüzüyle hesaplaşmaktan kaçınması, hâlâ AKP'li kalabilenler dışındaki Kürt kitleleri Erdoğan'a mı yönelecek?

Erdoğan'ın Kürtlerin desteğini istemesi hem giriştiği ittifak dolayısıyla kurduğu Türkçü-İslamcı söylem göz önüne alındığında hem de son üç yılda yaptıklarına bakılırsa imkânsız gibi görünüyor. Yani Erdoğan'ın yaygın bir biçimde Kürt oylarını almasını bırakın, Kürtlere yönelik söylem kurma şansı bile yok.

HDP'Yİ SANDIĞA GÖMMEK

Fakat bu, elinde HDP'ye karşı politik hamle olanağı kalmadığı anlamına gelmez. Abdülkadir Selvi'nin aktardığına göre Erdoğan, kurmaylarından HDP'yi "sandığa gömmelerini" istemiş. Bunun iki yolu var: Sandığa doğrudan veya dolaylı müdahale.

Son olarak Osman Baydemir ve Selma Irmak'a yapıldığı gibi HDP milletvekillerinin koltuklarının teker teker ellerinden alınması, sürekli gözaltı ve tutuklanma riskiyle karşı karşıya bırakılmaları, 24 Haziran'a yaklaşılırken Selahattin Demirtaş'ın siya-

Bir yandan “seceğiniz vekilleri düşürmek benim için artık çocuk oyuncağı” diyerek ama bir yandan da Kürtlere hiçbir vaatte bulunmayarak zaten kendisine oy vermeyecek olan Kürtleri sandıktan soğutmaya çalışan iktidarın başarısı, CHP-İYİ'nin tutumuna da bağlı.

set yapmasını engelleyici olası bir “yargı” kararının çıkarılması gibi adımlar HDP'yi zayıflatmaktan öte HDP seçmeninin sandığa gitme motivasyonunu kırmaya, Kürtleri parlamenter sistem içinde mücadelenin anlamsızlığına ikna etmeye yönelik dolaylı müdahaleler olarak okunabilir.

Bir yandan “seceğiniz vekilleri düşürmek benim için artık çocuk oyuncağı” diyerek ama bir yandan da Kürtlere hiçbir vaatte bulunmayarak zaten kendisine oy vermeyecek olan Kürtleri sandıktan soğutmaya çalışan iktidarın başarısı, CHP-İYİ'nin tutumuna da bağlı.

Erdoğan, 24 Haziran öncesinde temel rakiplerinden birinin seçmen kitlesini sandıktan soğutarak hilafındaki oyları düşürmeyi, enerjisinin geri kalanını CHP-İYİ'yle mücadeleye ayırmayı hesaplarırken, CHP-İYİ'nin de Kürt seçmene mevcut iktidarı düşürmek dışında hiçbir vaadi yok. Bu çok enteresan bir nokta aslında. Zira ne AKP, ne CHP ne de İYİ Parti Kürtlerden ve sol, sosyalist kesimlerden oy istiyor. Bu, 24 Haziran sonrası kurulacak yeni iktidarın Kürtler açısından nasıl bir karakter taşıyacağıнын işaretlerini verdiği kadar sola ve HDP'ye de yeni bir sıçrama alanı yaratıyor aslında.

SAĞ SİYASET SOLA MUAZZAM BİR BOŞ SAHA BIRAKIYOR

Fakat bu sıçrama tahtası kurulu değil. HDP ve sol, sosyalist hareketlerin bu sıçrama tahtasını bir an evvel kurması tarihi bir önem taşıyor. Türkiyeli sol, sosyalist, demokrat güçler ve HDP'nin evvela 24 Haziran öncesi temel mücadelesi, iktidar tarafından parlamenter mücadelenin anlamsızlığına ikna edilmek istenen kitleleri motive edecek, harekete geçirecek, yaygın bir biçimde sandığa taşıyacak ve sandığı koruyacak bir heyecan dalgası yaratırken CHP-İYİ'yi de belli bir demokratikleşme eksenine zorlamaya çalışabilir.

Ayrıca AKP-MHP, başarılı bir hamleyle kendisini köşeye sıkıştıran CHP-İYİ ile uğraşırken, HDP ve sosyalistler de yeni bir sol blok kurarak hareket

alanını genişletmeye, sonucu ne olursa olsun 24 Haziran sonrasına güçlü bir demokrasi cephesi taşımaya muvaffak olabilir. Gerçekten çok tuhaf bir tabloyla karşı karşıyayız: Sağ siyaset saha genişletir gibi görünürken aslında belli bir eksende toplaşıyor ve bu da sola muazzam bir hareket sahası bırakıyor. HDP ve sol bu sahayı iyi kullanmayı başarır, alacakaranlık yılları kimsenin tahmin etmeyeceği biçimde eşitlik, özgürlük ve demokrasi lehtarlarının sabahıyla sonlanabilir. Aksisi, iki sağ bloğun birbirleriyle mücadele için Kürt hareketi ve solu ezmeye, tasfiyeye yöneleceği yeni bir karanlık dönemin başlangıcı olabilir.

Sezai Temelli: Maçı almak için hakemi de yenmeliyiz

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birinci turuna muhalefet partilerinin kendi adaylarıyla girmesinin, muhalefetin azami sınırlarını göstermesi açısından önemli olduğunu söyleyen HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli, CHP, İYİ Parti ve Saadet'in kendileriyle herhangi bir temas kurmadığını söylüyor.

Temelli'nin aktardığına göre ikinci turda sandığa gitmemek, boykot seçeneğine başvurmak güçlü adayın lehine olacağı için HDP kendi seçmenini böylesi bir tercihe zorlamayacak.

İRFAN AKTAN

Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerine iki aydan kısa süre kalmışken muhalefetin adayları henüz netleşmiş değil. CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi aday isimleri üzerinden yoğun bir görüşme trafiği yürütüyor. Muhalefetin ortak bir adayda karar kılıp kılamayacağı tartışılardursun, HDP seçim çalışmalarına başladı bile. Her ne kadar HDP'nin adayının Selahattin Demirtaş olduğuna ilişkin değerlendirmeler iddianın ötesine geçmiş olsa da,

partinin 3 Mayıs'a kadar resmi bir açıklama yapmayacağı anlaşılıyor.

Peki HDP'nin Demirtaş ismini 30 Nisan'da görülecek olan duruşmasının sonucunu beklediği için mi açıklamıyor? Yoksa masada başka isimler de mi var? Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turuna Tayyip Erdoğan ve Meral Akşener isimlerinin kalması halinde HDP boykot kararı alır mı? Meclis

Başkanı İsmail Kahraman'ın TBMM Genel Kurulu'nda "Kürt illeri" tabirine gösterdiği tepki, seçime iki ay kala Osman Baydemir ve Selma Irmak'ın vekilliklerinin düşürülmesi, OHAL koşulları, Kürtlerin sandığa olan ilgisini nasıl etkiledi, etkiliyor? CHP, İYİ Parti ve Saadet'in seçimler konusunda HDP'yle herhangi bir teması oldu mu? HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli, geçtiğimiz hafta verdiği bir söyleşide Abdullah Gül'ün adaylığı için "değerlendirilebilir" derken ne kastetti? Tüm bu soruların yanıtlarını Urfadaki seçim çalışmaları sırasında ulaştığımız Temelli'den alalım...

Seçim çalışmaları kapsamında sahaya ilk inen partilerden biri oldunuz. Önce Çukurova'da, bugün Urfa'da katıldığınız etkinliklerdeki ilk izlenimleriniz neler?

Aslında biz zaten erken seçim beklediğimiz için seçimlere ilişkin programımızı seçim kararı alınmadan belirlemiştik. 24 Haziran tarihi açıklanınca da bize bu programımızı revize edip öne çekmek kaldı. Gerek Çukurova'daki gerekse bugün (26 Nisan) Urfadaki temel gözlemim, herkesin bizden büyük beklentileri olduğu yönünde. Gittiğimiz her yerde ciddi bir sıkışmışlık, bıkkınlık duygusu hâkim olduğu kadar, bunun böyle gidemeyeceğine ilişkin de ortak bir ruh hali var. Halkta, bu gidişatın sonlandırılmasına yönelik ciddi bir beklenti söz konusu. Özellikle iktisadi krizin etkileri çok belirgin. Krizin girmediği dükkân, çiftlik, tarla, hane yok. Şu ana kadar Mersin'de, Adana'da, Hatay'da ve Urfa'da gördüğüm ortak meselelerden biri bu. Keza AKP'nin uzun süredir izlemiş olduğu düşmanlaştırıcı, ötekileştirici politikanın insanlarda yarattığı ciddi bir huzursuzluk var. Polis, jandarmanın baskısının yarattığı bıkkınlık, özellikle Suriyeli göçmenlerin bu illere gelmesiyle yaratılan gerilimler çok belirgin. Ucuz iş gücüyle işsizliğin ciddi boyutlara ulaşması ve bunun da Suriyeli karşıtlığı üzerinden gerilime dönüşmesine tanıklık ediyoruz.

Jandarmanın baskısı demişken, bugün Urfa-Harran'da çekilmiş bir video medyaya yansıdı. Videoda jandarmanın bir yurttaşı öldüresiye dövdüğü görüntüleri izlediniz mi?

Kabul edilemez bu görüntüleri izledim. Ciddi boyutlara ulaşan bu baskıları kendi etkinliklerimizde de görüyoruz. Bugün Urfa'da düzenlediğimiz

kapalı salon toplantısına gelen yurttaşlarımız teker teker GBT (Genel Bilgi Tarama) kontrolünden geçirildi. Bütün il, ilçe teşkilatlarımızın önünde sürekli polis araçları duruyor. İnsanların il, ilçe binalarına gelmesi engelleniyor. Bugünkü etkinliğimiz öncesinde polis marifetiyle tüm ilde gerilim havası estirildi. Gittiğimiz her yerde polisin estirdiği hava insanları ciddi manada gerdiği halde, yurttaşlarımız kararlı bir biçimde toplantılara katılıyor, gelmezlik etmiyor. Esnaf ziyaretine çıkıyoruz, büyük bir kalabalık bize eşlik ediyor, hale gidiyoruz, inanılmaz bir ilgiyle karşılaşıyoruz.

HERKESİN KENDİ ADAYIYLA ÇIKMAMASI CUMHUR İTTİFAKI'NA YARAYABİLİR

Toplantılarda, esnaf ziyaretlerinde öne çıkan konular neler?

Özellikle cumhurbaşkanı adaylığı öne çıkan tartışma konuları arasında. Fakat nasıl bir program ve söylemle yola devam edeceğimize ilişkin çok sayıda değerlendirme, soru dile getiriliyor. Demokratik kitle örgütleriyle yaptığımız görüşmelerde cumhurbaşkanı adaylığı isimlerinden ziyade nasıl bir demokrasi mücadelesi yürütülmesi gerektiği tartışılıyor. Mevcut durumun sürdürülemez olduğuna ilişkin tespit ve bu durumun nasıl değiştirileceğine ilişkin sorular öne çıkıyor.

Mevcut durumun nasıl değiştirileceğine ilişkin sorulara yanıtınız ne oluyor?

Cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda kendi adayımızla yola çıkacağımızı ve bunun birinci tur için çok iyi bir seçenek olduğunu ısrarla söylüyoruz. Çünkü muhalefet cephesinin azami sınırlarına ulaşmasının yolu buradan geçiyor. Birinci turda herkesin kendi adayıyla çıkmaması, oy verme davranışlarının çok kolay değişmediği göz önüne alındığında Cumhur İttifakı'na yarayabilir. Bu yüzden biz birinci tura güçlü bir adayla çıkacağımızı deklare ettik zaten. Gücümüz mücadelemizden, programımızdan ve söylemimizden geliyor.

Peki saha çalışmalarınız sırasında cumhurbaşkanı adayıyla ilgili size hangi isimler öneriliyor?

Hem parti kurullarımızda, hem bileşenlerimizde, hem de halkımızda öne çıkan isim tabii ki Selahattin Demirtaş. Adayımızın emek-demokrasi güçle-

rinin, tüm siyasi yapıların, mağdurların, kadınların, gençlerin ortak adayı olmasını istiyoruz ve bu yüzden herkesle görüşüyoruz. Görüşmeye ve isim almaya devam edeceğiz ama şu ana kadar gittiğimiz her yerde Selahattin Demirtaş'ın önerildiğini, Türkiye'nin adayı kim olmalı diye sorarken böyle bir teveccühle karşılaştığımızı söyleyebilirim.

CUMHURBAŞKANI ADAYIMIZI 3 MAYIS'TA AÇIKLAYACAĞIZ

HDP'nin Demirtaş'ın adaylığı konusunda bir karara vardığına ilişkin iddialar basına yansıdı. Siz de bu kanaati güçlendiren izlenimler aktarıyorsunuz. Buna rağmen Demirtaş'ın ismini açıklamamanızın sebebi 30 Nisan'da görülecek olan duruşmadan çıkacak bir karar mı?

Hayır, 30 Nisan'daki duruşmayı da o duruşmanın süreci etkilemesini de beklemiyoruz. Adayımızı açıklamamamızın nedeni, daha önce belirlemiş olduğumuz bir programımız olması. Aday ismi konusunda 2 Mayıs'a kadar görüşmelerimizi sürdürüp 3 Mayıs'ta da açıklayacağız. Dediğim gibi şu ana kadar yaptığımız görüşmelerde Demirtaş, herkesin üzerinde anlaştığı isim. Ama biz olabilecek herkese ulaşıp belli bir ortaklaşmayla adayımızı açıklamak istiyoruz. 2 Mayıs'taki MYK toplantımızda, tüm raporlar önümüze gelecek, sonuçlar değerlendirilecek ve ertesi gün de cumhurbaşkanı adayımızı açıklayacağız.

CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi arasında da cumhurbaşkanı adayı belirleme konusunda yoğun bir görüşme trafiği gerçekleşiyor. Bu cephenin şu ana kadar HDP'yle herhangi bir teması oldu mu?

Olmadı. Ama zaten birinci tur için böyle bir trafiğe gerek de yok. Herkes ikinci turun hesabını birinci turdan yapmaya çalışıyor. Bunun yanlış bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Birinci turda herkes kendi adayıyla çıkmalı ki, muhalefet azami sınırlarına ulaşabilsin ve Cumhuriyet'i geriletebilsin. Belirlenecek adaylar da Erdoğan'ın aksine demokrasiden yana tavır koymuş, bu rejimin karşısında konumlanmış, parlamenter demokrasiyi önceleyen bir dönüşümün adayları olmalıdır. Cumhurbaşkanlığı koltuğu üzerinden yürütülecek bir pazarlık ise bu iddiayı zayıflatır.

CHP, İYİ PARTİ VE SAADET, FORMÜLÜ BİZSİZ ÇÖZMEYE ÇALIŞIYOR

Diyelim ki çok konuşulan senaryo gerçekleşti ve ikinci tura Meral Akşener ile Tayyip Erdoğan kaldı. Kürtlerin, 1990'lardaki politikaları dolayısıyla Akşener'e oy vermeyeceğini siz de bir beyanatınızda ifade etmiştiniz. Böylesi bir tabloda HDP'nin tutumu ne olur?

Tek adamı tek adamla ikame etmenin demokrasiye hiçbir katkısı olmaz. Zaten tam da bu yüzden adayların böylesi bir hassasiyetle belirlenmesi gerektiğinin altını çiziyoruz. Biz bugünkü rejimin sürdürülmesinden değil, değiştirilmesinden yana bir tercihte bulunacağız. Yerel demokrasiyle güç-

lendirilmiş parlamenter rejim, kuvvetler ayrılığı, evrensel hukukun savunusu, insan hakları konusunda taviz vermez bir yaklaşım, basın ve ifade özgürlüğü, sivil, siyasal, sosyal hakların eşitlikçi bir anlayışla var edilmesi, eşitlikçi temelde bir toplum sözleşmesinin yapılması derken, bir aday isminden ziyade bir programdan bahsetmiş oluyoruz. Muhalefetin belirleyeceği isimler bu programı gündemine almak durumunda. Böyle bir programla değil de kişi isimleriyle ortaya çıktığınızda aslında mevcut rejime başka bir isimle devam etmeye yönelmiş olursunuz. Meral Akşener ya da bir başkası hangi programla geliyor, ne söylüyor? Şu ana kadar sadece kişiler üzerinden yürütülen ama sözünü ettiğim programın öne çıkarılmadığı bir ön kampanyaya tanıklık ettik. Bu ön kampanya da Ankara sokaklarında bir trafiğe dönüşmüş durumda. CHP, İYİ Parti ve Saadet Partisi sürekli görüşmeler yapıyor ve bu formülü de bizsiz çözmeye çalışıyor. Oysa bu denklem bizsiz çözülmez.

Sizin bu denkleme dâhil olmanız hangi koşullara bağlı?

Bu denklemin bizimle çözümünün yolu, şahısların kendileri üzerinden yürüttükleri ön kampanyalardan değil, bahsini ettiğim programdan geçer. Bakın biz de baştan itibaren “adayımız budur” diyerek bir isim üzerinden pazarlık yapabiliydik. Ama biz bu süreci bir program üzerinden, üstelik de herkesin görüşünü alarak yürütüyoruz. Görüşmelerimizde Sayın Demirtaş’ın adının öne çıkması ayrı bir konu; ama sürdürdüğümüz yöntem isim odaklı değil, program odaklı.

Peki ikinci turda, işaret ettiğiniz programı özümsememiş bir ismin Erdoğan’ın karşısında kalması halinde seçmeninize neyi salık vereceksiniz? Böylesi bir durumda boykotu bir seçenek olarak masada tutar mısınız?

Biz, seçmen iradesine ipotek koyan bir parti değiliz. Seçmenimiz, halkımız tercihlerini en iyi şekilde yansıtır. Zaten seçmenimizle beraber kararlar alıp çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Halkımızdan gelen öneri ve eleştiriler bize yol gösteriyor ve eğilimlerimizi de buna göre şekillendiriyoruz. Bunları söylerken, net bir yanıt vermekten sakınan siyasetçi ustalığına başvuruyor değilim. Seçmen, sözünü ettiğiniz iki seçenekle karşı karşıya kalırsa, kendi tercihini kullanacaktır. Öte yandan boykot, öndeki adayın lehine bir karar olacaktır. Boykot ettiğiniz-

de, kim öndeyse, mekanizma onun lehine çalışır. O halde seçmenin iradesine güvenmek lazım. Seçmen sandığa gidebilir de gitmeyebilir de. Tercihini bir şekilde kullanır. Ama HDP, mücadelesine kesintisiz bir şekilde devam eder. Biz halkımızın önüne bu sistemi değiştirme seçeneğini koyuyoruz. Bu sistemi değiştirme gücümüz, yeteneğimiz var, diyoruz. Diğer partilere de bu hassasiyetle davranmaları konusunda uzun süredir çözümümüzü söylüyoruz. Ama diğer partiler bunu gözetmeksizin Türkiye’yi çözümsüz seçeneklere hapsederse, HDP mücadelesine kaldığı yerden devam eder.

AKP ve Erdoğan 24 Haziran’dan muzaffer de çıksa, mevcut ekonomik, sosyal, siyasal krizin 23 Haziran’da kaldığı yerden devam edeceği söyleniyor...

Evet, öyle.

AKP SEÇİMİ KAZANIRSA TOPLUMA DÖNÜP ‘ACI REÇETEYE KATLANACAKSIN’ DİYECEK

O halde erken seçimden murad edilen ne?

AKP kendisine bir meşruiyet zemini arıyor. Bir kere Erdoğan, iktisadi krizi aşmak için bu meşruiyet zemininin işlevsel olacağını, kredisini tazeleyebileceğini düşünüyor. Özellikle uluslararası piyasalardan gelebilecek kredilere çok büyük bir ihtiyaçları var. Türkiye şu an çok büyük maliyetlerle borçlanıyor. İktidar, bu maliyetlerin risk birimlerinin düşürülmesine acil ihtiyaç duyuyor. Diğer yandan da AKP, 24 Haziran’da meşruiyet zemini sağlayarak küresel siyasette yaşadığı tıkanıklığı aşmak, hem Suriye politikası hem de AB’yle ilişkilerde yeni bir siyasi kredi kazanmak istiyor. AKP’nin acilen ihtiyaç duyduğu şey hem iktisadi hem de siyasi kredibilitesini sağlamak. Ayrıca 24 Haziran’da hedeflediği oyları elde ederse, topluma dönüp “madem beni seçtiniz o zaman bu acı reçeteye katlanacaksınız” diyerek ciddi bir kemer sıkma politikasına, zam ve vergi baskısına yönelecek.

Erken seçim kararı ilanından sonra Osman Baydemir ve Selma Irmak’la birlikte partinizin 11 vekilinin milletvekilliğinin düşürülmesi, dokuz vekilinizin hapiste olması, yüze

yakın belediyenize kayyım atanması, seçmeninizde parlamenter mücadelenin anlamsız olduğu yönünde bir eğilimi besliyor mu?

Seçmenimiz sandığa gidecek, sandığa sahip çıkacak. Çünkü halkımız seçimleri mücadelesinin önemli bir ayağı olarak görüyor. Seçmenimizin sandığa gitme eğiliminin somut örneğini 16 Nisan referandumunda görmüştük zaten. Yaptığımız sandık bazlı araştırma, referanduma en yüksek katılımı bizim seçmenimizin gösterdiğini ortaya koymuştu. Bizim seçmenimizin sandığa gitmediği yerlerde, yıkılan kentlerdi. Zorunlu göçe tabi olmuş o seçmenimizin sandığa gitmeme sebebi tercihten değil, ikametgâhsızlıktandı.

Bu bölgelerden sandığa gitmeyen seçmen sayısı kaçtı?

370 bin civarında. Diğer yandan oy çalma, oy değiştirme gibi hileler Kürt illerinde oldu ama batıda da çok oldu. Halkımız açısından sandığa gitmek, “Ben varım” demek. Bizim seçmenimiz “Vekillerimiz düşürüldü, orada ne işimiz var” demiyor, sandığa gidip oyunu kullanarak “Ben hâlâ varım” diyor, diyecek. O yüzden bir vekil bile kalsak, mecliste duracağız. Ayrıca parlamentoda en etkin muhalefeti de bizim arkadaşlarımız yapıyor.

HEDEFİMİZ 100 VE ÜSTÜ MİLLETVEKİLİ

Kadrolarınızın önemli bir bölümü hapisanelerdeyken önümüzdeki dönemde milletvekili profilinizde dikkat çekici değişiklikler olacak mı?

Eşit temsil sistemi dolayısıyla adaylarımızın yarısı kadın olacak. O nedenle hem kadın meclisimiz hem de karma meclisimiz aday belirleme sürecinde çalışıyor. Öte yandan parlamentoda nasıl bir grubumuz olması gerektiği konusunda Parti Meclisi'mizin ilke kararı geçen haftaki toplantımızda biçimlendi. Olabildiğince geniş temsiliyet amaçlı ve etkin bir parlamento muhalefeti yürütecek bir kadro hedefliyoruz. Bir kere toplumsal muhalefetin parlamentodaki temsiliyetine olanak sağlamak, keza yerel temsiliyeti güçlendirmek, yerellerin tercihleriyle vekillerimizi belirlemek istiyoruz. Ayrıca parlamentoda etkin muhalefeti yürütecek, komisyon odaklı uzman, politik donanımı güçlü kişilerin olmasını istiyoruz. Elbette mücadele tarihimizden gelen teamüllerimizi, yol gösterici deneyimlerimizi de parlamentoya yansıtmanız gerekiyor. Bunun için de olabildiğince çok milletvekili çıkarmaya çalışacağız. 7 Haziran'da 80 milletvekiliyle parlamentoya dönmüştük. 1 Kasım'da bu sayı 59'a düştüğünde, önümüze koydu-

Meclis Başkanı kadar AKP de Kürt illerinden daha fazla vekilin parlamentoya girmesine hazırlıklı olmalı. Çünkü AKP'den Kürt milletvekili çıkma olasılığı çok çok düştü, hatta sıfırlandı. Meclis Başkanı bu ırkçı yaklaşımı sergilerken AKP'li Kürt vekiller bir tepki göstermediler. Oysa bu, onların da kimliğine bir saldırıydı. Onlar da Kürt illerinden çıkıp meclise gelmişlerdi. Şimdi hangi yüzle gelip Kürt illerinde oy isteyecekler?

ğumuz hedefleri gerçekleştiremeyeceğimiz kaygısı yaşamıştık. Şu an ise 80 milletvekilinin de yetmeyeceği düşüncesiyle hareket ediyoruz. Hedefimiz yüz ve üstü bir milletvekili sayısına ulaşmak.

Çeşitli araştırmalar HDP'nin baraj sorunu olmadığını gösteriyor. Baraja takılma veya baraja taktırılma riskiyle karşı karşıya olduğunuzu düşünüyor musunuz?

Şu an baraj sorunumuz var veya yok demek çok riskli olur. Biz her zaman 9.9'daymışız gibi çalışacağız ve her zaman barajı geçmiş bir partinin özgüveniyle davranacağız. Karşı karşıya olduğumuz devletin HDP'yle nasıl uğraştığını herkes görüyor. Keza HDP seçmeninin sandığa gitmemesi, HDP oylarının çalınması, çarçur edilmesi için de uğraşılıyor. Şike, şaibe, hile, baskı ve tarafgirlik olduğunu biliyoruz. O halde bu maçı almak için hakemi de yenmek zorundayız.

Urfa'daki toplantınıza gelen seçmeninizin teker teker GBT kontrolünden geçirildiğini söylemişsiniz. Seçim takvimi yaklaştıkça bu ve benzeri baskıların artması endişesi yaşıyor musunuz? OHAL koşulları, çalışmalarınıza nasıl yansıyor?

Seçime yaklaştıkça bu baskıları artıracaklar. Zaten OHAL koşullarında seçime gitmenin kendisi başlı başına bir sorun. Üstelik biz OHAL'den çok daha zor koşullarda seçime gidiyoruz. Kürt illerine geldiğinizde OHAL koşullarının batıdaki gibi olmadığını görüyorsunuz. O yüzden de yerelerde seçim güvenliği meclisleri oluşturmaya çalışıyoruz. Diğer tüm siyasi partileri, emek ve demokrasi güçlerini seçim çalışmalarında dayanışmaya çağırıyoruz. Bu sadece HDP'nin değil, Türkiye'nin sorunu. Güçlü bir dayanışma sergileyebilirsek üstesinden geliriz.

KAHRAMAN'IN "KÜRT İLLERİ DİYEMEZSİNİZ" ÇIKIŞI SEÇMENİMİZİ DAHA DA MOTİVE ETTİ

"Kürt illeri" demişken; Meclis Başkanı İsmail Kahraman geçen hafta bu tabiri kullanan milletvekillerini Genel Kurul salonundan çıkarmakla tehdit etmişti. Bu tür çıkışların da Kürtlerin parlamentoya ilgisini azaltma maksatlı olduğunu düşünüyor musunuz?

Meclis Başkanı'nın hangi hezeyanlarla hareket ettiğini kestirmek zor ama onun bu çıkışının seçmenimizi daha da motive ettiğini rahatlıkla söyleyebilirim. Meclis Başkanı kadar AKP de Kürt illerinden daha fazla vekilin parlamentoya girmesine hazırlıklı olmalı. Çünkü AKP'den Kürt milletvekili çıkma olasılığı çok çok düştü, hatta sıfırlandı. Meclis Başkanı bu ırkçı yaklaşımı sergilerken AKP'li Kürt vekiller bir tepki göstermediler. Oysa bu, onların da kimliğine bir saldırıydı. Onlar da Kürt illerinden çıkıp meclise gelmişlerdi. Şimdi hangi yüzle gelip Kürt illerinde oy isteyecekler? Kendi kimliğinin aşağılandığı yerde sesi çıkmayan insanlar kimin temsiliyetini sağlayacak? Dolayısıyla Kürt illerinden gelecek daha fazla HDP milletvekiline şimdiden hazırlıklı olsunlar.

Kürdistan'da HDP dışında da çok fazla farklı politik yapı, örgüt, parti veya inisiyatif var. Sizin bu yapılarla da ittifak kurma çalışmanız var mı?

Temaslarımız, görüşmelerimiz var. Özellikle Kürdistan referandumu ve Afrin olayından sonra insanların birbirine çok daha yakın bir duygudaşlık sergilemeleri önemli bir gelişme. İstisnaları hariç tutarsak, insanların uzun süredir özlemini duyduğu bir yakınlaşma ortaya çıkıyor. Bu yakınlaşma Kürt halkının özgürlük ve demokrasi mücadelesine de katkı sağlayacaktır. Burada kat edilecek yol

Irak Kürdistanı açısından da Rojava açısından da önemli kazanımlar yaratacaktır. Batıda nasıl ki bir emek-demokrasi güçleri buluşma sergileyerek bu iktidara karşı mücadeleyi ayağa kaldırmaya çalışıyorsa, Kürdistan'da da buna benzer gelişmeleri Kürt siyasetinin öznelerinde görüyoruz.

“ABDULLAH GÜL DEĞERLENDİRİLEBİLİR” DERKEN KARŞI CEPHEYİ KASTETTİM

HDP'nin, bileşenleri dışındaki sol-sosyalist yapılarla kısa vadeli de olsa ittifak kurmak gibi bir çabası var mı?

Bileşenimiz olmayan yapılarla da görüşmeler yaptık, süren görüşmelerimiz var. Önemli ortaklaşmalar sağladığımız noktalar var. Elbette herkesi bir çatı altında toplama olanağımız yok. Türkiye solunun çok parçalı yapısı buna engel olsa da siyasete niteliksel bir katkı sağlaması açısından bu yelpaze çok önemli. Esas önemlisi de bu farklılıkların mücadelede ortaklaşmasıdır. Eğer mevcut süreci faşizm olarak tanımlıyorsak, buna karşı mücadele ortaklıklarını da sağlamak, seçimlerin de ötesine bunu taşımak durumundayız. Bu seneki Newroz

kutlamalarına duyulan ilgi bize bu açıdan büyük bir umut verdi. Newroz'u alışlagelmişin ötesinde farklılıklarla, her yerde, büyük katılımı kutladık. 1 Mayıs'ta bunu çok daha genişleteceğimize inanıyorum.

Adaylığı ihtimal dışı kalmış gibi görünse de sizin Abdullah Gül'le ilgili bir soruya “değerlendirilebilir” yönünde verdiğiniz yanıt çok tartışıldı. Sizce gerçekten Gül'ün adaylığı değerlendirilebilir mi?

Bazı kelimelerin eksik yansımaları veya doğru ifade edilememesi yanlış anlamalara sebebiyet verebiliyor. Abdullah Gül “değerlendirilebilir” derken de karşıdaki cepheyi kastetmişim. Nitekim o sözü söylediğim röportajda da kendi adayımızla seçime gireceğimizi söylemişim. Fakat ne yazık ki özellikle HDP karşıtlığında her şeyin araç haline getirilmesi, Türkiye siyasetinin önündeki en önemli handikaplardan biridir.

Gül'ün dikenini

Gül'ün aday olmamasının Erdoğan'dan ziyade muhalefete katkısı olduğunu söylemek mümkün. Yıllardır Erdoğan iktidarı altında ezilenlerin, onunla aynı ideolojiye sahip bir aktörün “şefkatli sözlerine” muhtaç olmadığını göstermesi hem hatırlatıcı/öğretici bir deneyim hem de safların netleşmesi açısından önemli bir fırsat oldu. Hakiki mücadelenin kapısı bir kez daha aralandı.

İRFAN AKTAN

Muhalefetin önündeki en büyük engel Tayyip Erdoğan'ın gücü değil, Erdoğan'ın muhalefet üzerinde yarattığı çaresizlik duygusu. Eğer taraflarca yalanlanmadığı üzere 24 Nisan'da Gül'e “helikopterli uyarı” verildiği iddiası doğruysa, bu da muhalefette ve onun tabanında “sandığa atacağımız oy sonucu değiştirmez” duygusunu pekiştirme operasyonunun bir parçası olarak okunmalı.

Aslında muhalefet öğrenilmiş çaresizlikle baş edebilse hem Abdullah Gül gibi iktidara muhalif bile olmayan aktörlerden medet umulmaz hem de Erdoğan'ın

gücünün sınırları görülmeye başlanır.

Siyasi, ekonomik, askeri, diplomatik alanlarda krizden krize sürüklenen, milyonların öfke duyduğu bir iktidar karşısında bile özgüven sahibi olmayan muhalefet, aslında bizzat Erdoğan'ın eseri ve esiri. Bu esareten kurtulmanın yolu ise ne Erdoğan'ı andıran İslamcı-Türkçü aktörlerden geçerse ne de Akşener gibi milliyetçi-militarist isimlerden.

Gül'ün aday olmayacağını açıklamasından iki gün önce bir Twitter kullanıcısının paylaşımı, muhale-

fetin çaresizlik duygusunu tek cümlede özetliyordu: “Cumhurbaşkanında aradığım özellikler: 1- Tayyip Erdoğan olmaması.”

GÜL’Ü SEVME AMA DİKENİNE KATLAN!

Bu duygu, az daha 24 Haziran öncesinde bizi yeni bir “Yetmez Ama Evet” vak’asıyla karşı karşıya bırakıyordu. Zira Tayyip Erdoğan’dan tek kurtuluş yolunun onun “nazik”, İngilizce bilen versiyonu bir sağcı, muhafazakâr aktörden geçeceğini düşünenler yoğun bir çaba sarf etti. Günlerce “Gül’ü sevmiyorsanız da dikenine katlanın” türü yazılara tanık olduk. Daha da ileri gidip, kokmayan, solgun bir “Gül”ün dikenine katlanmayanlara “ne haliniz varsa görün” diye tepki gösteren, kestirip atan da oldu.

Ne var ki Gül, Genelkurmay Başkanı’nın yalanlanmayan helikopterli ziyaretinden dört gün sonra (28 Nisan) yaptığı açıklamada geniş bir mutabakat sağlanmadığı için aday olmayacağını açıkladı.

Bir kere kendine güvenen ve gerçekten memleket için dertlenen bir siyasetçi, aday olmak için geniş mutabakatı beklemez; bilakis, geniş bir mutabakat sağlamak üzere önce adaylığını, gerekçeleriyle birlikte açıklardı.

Hatta Gül, soru almadığı basın açıklamasında kendisine “helikopterli uyarı” verildiğini açıklayıp bu uyarıyı reddettiğini, direndiğini ve bu direnişi adaylığını ilan ederek sergilemeye niyetli olduğunu, karşı karşıya kalmaktan gözü gibi sakındığı Erdoğan’a ve tüm uygulamalarına karşı çıktığını, demokratik bir Türkiye hedefi için yola çıkmak istediğini açıklasa, yumruğunu masaya vursa, arzuladığı mutabakatı hızlı bir biçimde örgütleyebilirdi de.

Ama ya çatısına “helikopter” hiçbir zaman inmedi veya o helikopter indiği için Gül, mutabakat beklediği kesimlerden çok “devletin bekasını” ve şahsının karşılaşacağı maliyetleri hesaplayarak evinin yolunu tuttu. Böylece demokratik muhalefetin kendisine göz kırpanlara yönelik tepkide ne kadar haklı olduğunu da teyit etmiş oldu.

GÜL’ÜN ADAY OLMAMASI İKTİDARIN DA MUHALEFETİN DE KAZANIMI OLDU

Gül’ün adaylığına iktidar ve demokratik muhalefet cephesinin karşı çıkma sebepleri aynıydı aslında: İdeolojik olarak (tarz olarak değil) Tayyip Erdoğan’ın İngilizce bilen, gülümseyen sureti olması.

İktidar, Erdoğan’ın tarzının AKP tabanında bile ciddi bir bıkkınlık yarattığının, dolayısıyla kitlelerin Erdoğan’ın “nazik versiyonu” olan Gül için “yetmez ama evet” diyebileceğinin, demokratik muhalefet ise Gül’ün başa geçmesinin, Erdoğan’ın olmasa bile AKP zihniyetinin kalıcılaşması anlamına geleceğinin ayırdındaydı.

Muhalefetin bu yaklaşımına rağmen, Gül’ün adaylığının duvardan bir tuğla çekilmesi anlamına geleceğini ve kendileri açısından sonu belirsiz bir sürecin başlangıcı olacağını düşünen milliyetçi-İslamcı-militarist kadrolar, işi muhalefetteki Gül karşıtlığına bile bırakmayı göze alamayıp iddialara göre Gül’e “reddedemeyeceği bir teklif” (Godfather filmindeki manasıyla) sundu.

Fakat Gül’ün aday olmamasının Erdoğan’dan ziyade muhalefete katkısı olduğunu söylemek mümkün. Yıllardır Erdoğan iktidarı altında ezilenlerin, onunla aynı ideolojiye sahip bir aktörün “şefkatli sözlerine” muhtaç olmadığını göstermesi hem hatırlatıcı/öğretici bir deneyim hem de safların netleşmesi açısından önemli bir fırsat oldu. Hakiki mücadelenin kapısı bir kez daha aralandı. Ancak demokratik muhalefet, Gül’e karşı olduğu gibi Akşener’e karşı da benzer bir reaksiyon gösterirse, hakiki mücadelenin kapısını kendi lehine açık tutabilir.

GÜL’E YÖNELİK UYARI İDDİASININ ÜZERİNE GİTMEK

Diğer yandan demokratik muhalefetin, aralanan bu hakiki mücadele hattında Gül’e yönelik “helikopterli uyarı” iddiasının üstünden de atlamaması gerekiyor.

Eğer doğruysa, iktidar “helikopter uyarısının” kamuoyu tarafından özellikle bilinmesini, böylece hem topluma hem de Erdoğan karşıtlarına işin “ciddiyetinin” gösterilmesini, öğrenilmiş çaresizliği beslemeyi istemiş olabilir. Abdullah Gül’ün bu konuda herhangi bir açıklamada bulunmayarak muhalefetin elinde tartışılmaz bir koz bırakmamaya özen göstermesinin sebebini belki hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Ama neticede ortada yalanlanmamış bir iddia var ve muhalefetin bunun üzerine gitmesi, Gül’ün adaylığını gündeme getirmesine benzemez.

Çünkü eğer yapılmışsa, Gül’e yönelik uyarı sadece Gül’ü bağlamaz. Bu, aynı zamanda ordunun ve genel olarak devletin 24 Haziran’ı bir “beka meselesi” olarak benimsediğini ve “devletin” bekası söz konusuysa, seçmen iradesine bir biçimde müdahale edilebileceğini gösteriyor.

CHP eleştirisini mahfuz tutmak

Tam da Erdoğan-Bahçeli'nin arzuladığı bir biçimde CHP'ye yönelik eleştirilerin dozajını artırmanın, muhalefet cephesindeki motivasyonu kırmanın uzun vadede negatif etkilerini hesaplamamak, eleştiri performansı sergilemenin cazibesine kapılmak ancak vahşet politikalarından azade kalmış olanların sığınacağı bir kolaylık olabilir. CHP'ye oy vermeyi düşünen demokratların tercihlerini HDP'den yana yapması ne kadar tarihsel sorumluluksa, HDP'lilerin de bunun kapısını aralayacak bir söylem tutturması en az o düzeyde tarihsel bir sorumluluk gibi görünüyor.

İRFAN AKTAN

AKP-MHP koalisyonu halkın elinden aldıklarının kısıntılarını vermek dışında hiçbir vaatte bulunamıyor, muhalefetin diline karşı söylem üretmiyor. “Yerli ve milli savaş uçakları”, “yerli ve milli para” vaatleri, “dış güçlerin emelleri” söylemi karın doyurmuyor. Çünkü “millet aç aç!” O yüzden

AKP-MHP, kendi çekirdek tabanları dışında hitap alanı bulamıyor. Tayyip Erdoğan'ın bugün (6 Mayıs) açıkladığı “manifestosunda” yeni savaş planları ve yeni savaş teknolojisi dışında dikkate alınır hiçbir vaadi bulunmuyor. O eski hallerinden eser yok yani. Ama bu, ellerinde muhalefete karşı taktik olanakların

HDP'nin baraj altında bırakılmasına yönelik olası her türlü operasyona karşı, en azından Akşener'le dayanıştığı kadar dayanışmak, CHP açısından bir lütuf değil, kendisini ve tabanını gelecek felaketten kurtarmanın kısa yolu olarak görünüyor.

kalmadığı anlamına gelmiyor.

Erdoğan-Bahçeli'nin 24 Haziran'dan muzaffer çıkmasının yegane yolu, HDP'yi baraj altında bırakmak ve muhalefet arasında derin bir yarık oluşturmak. Zira HDP'nin baraj altında kalması, arta kalan milletvekillerinin neredeyse tümünün, dolayısıyla parlamento çoğunluğunun peşinen AKP'ye geçmesini doğuracak.

Mesele, HDP'nin barajı geçecek kadar oy alıp almaması değil, sandığa atılan oyun sandıktan aynı mühürle çıkıp çıkmayacağı. Kazanmayı devletin beka meselesi olarak gösteren bir iktidarın bu konuda yapabileceklerinin sınırsızlığı herkesin malûmu.

Erdoğan, "Millet İttifakı" olarak anılan CHP, İYİ Parti, Saadet ve DP dördülsü arasına şu ana kadar su sızdıramadı. Fakat Meral Akşener, Erdoğan'ın yapmak isteyip de yapamadığını yaparak HDP'yi ittifak dışında tutmak üzere CHP'nin politikasını da belirlemeyi başardı.

Oysa HDP'nin her ne şekilde olursa olsun baraj altında bırakılması, "Millet İttifakı"nın kurucu aktörlerinin Erdoğan-Bahçeli karşısındaki tüm taktiklerini boşa çıkaracağı gibi, Türkiye'yi uzun ve karanlık bir döneme de mahkûm eder.

ERDOĞAN'IN MUHTEMEL ÖNGÖRÜSÜ

Erdoğan, HDP'nin baraj altında kalması ve Demirtaş'ın ikinci tura çıkamaması halinde Kürt seçmenin cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turunda "Millet İttifakı"na tepki göstereceğini, dolayısıyla sandığa gitmeyeceğini ve bunun da kendisine kazandıracığını öngörüyor olmalı. Bu, yersiz bir öngörü değil.

Demirtaş'ın elendiği, HDP'nin baraj altında kaldığı bir ikinci tur senaryosunda, Kürt hareketinin topluca boykot yaparak kendisi açısından bir irade haritası çıkarmaya, hem Millet hem de Cumhur ittifakını cezalandırmaya yönelmemesinin garantisi de yok.

Dolayısıyla "Millet İttifakı"nın başını çeken CHP'nin bu olasılığı idrak etmemesi, HDP'yi baraj altında bırakma tasarısının önlemine almaması, yani HDP'yle gayriresmi de olsa ciddi bir dayanışma içine girmemesi kendisi açısından da sonun başlangıcı olabilir.

HDP KAYBEDERSE TASFİYENİN MUHATABI CHP OLUR

Yıllarca parlamenter sistemin dışında da mücadele etmiş olan Kürt hareketi açısından ise böylesi bir hazin son söz konusu değil. Zira bu konuda bir hayli idmanlı olan Kürt hareketi, Meclis dışında da muhalefetini öreceği geniş bir örgütlü alana sahip. Meclis dışında kalmak elbette çok zorlu bir dönemi beraberinde getirir, ama bu, Kürtler açısından her şeyin sonu değil, olsa olsa yeni, ama çetin bir mücadele döneminin başlangıcı olur. Kürtler, devletin anti-Kürt siyasette yapabileceklerinin sınırına dayandığının farkında olarak yeniden mobilize olabilir.

Ne var ki AKP-MHP ittifakının böylesi bir tasarım sonucu 24 Haziran'dan başarıyla çıkması halinde, ideolojisine uygun bir toplum tasarımı kapsamında şimdiye kadar eşi-benzeri görülmemiş köklü bir tasfiye harekâtına yöneleceğini öngörmek için kâhin olmaya gerek yok. Böylesi bir tasfiyenin esas muhatabı da CHP, demokratlar ve laikler olacaktır.

CHP, AKŞENER'İN BUYURGANLIĞINDAN KURTULMALI

CHP'nin, iddialara göre, Akşener'in kişisel veya partizan hesaplarına kapılarak HDP'den uzak durması, HDP'nin "sıfır baraj" ittifakına dâhil edilmemesi tarihsel bir kayıp olarak kayıtlara geçecek.

Ama bu kaybın telafisi hâlâ mümkün: HDP'nin baraj altında bırakılmasına yönelik olası her türlü operasyona karşı, en azından Akşener'le dayanıştığı kadar dayanışmak, CHP açısından bir lütuf değil, kendisini ve tabanını gelecek felaketten kurtarmanın kısa yolu olarak görünüyor.

Ancak CHP'nin bunu yapabilmesi için evvela Akşener'in somut bir dayanağı olmayan özgüveni ve buyurganlığı karşısındaki eziklikten kurtulması, Akşener'in muhalefetin içine yerleşmiş olan AKP-MHP ideolojisi olduğunun ayırdına varması ve ona gücünün sınırlarını göstermesi gerekiyor.

Elbette CHP'nin Muharrem İnce gibi bir ismi aday göstermesi, şu aşamada Akşener'in yıldızını bir nebze olsun söndürmüş olduğu için iyi bir taktik olarak

okunabilir. Ne var ki, CHP'nin ancak HDP'nin barajı aşması halinde bir geleceği olabileceği gerçeğini de-ğiştirmiyor bu. Eğer 24 Haziran'da HDP baraj altında kalırsa, Akşener yeni rejimle uzlaşmanın yolunu bularak kendisini kurtarır. Ama CHP'yi, laikleri, demokratları, sosyalistleri ve Kürtleri bir hayli acılı bir dönem bekliyor olacak.

HDP'LİLERİN SORUMLULUĞU

Öte yandan HDP'lilerin de bu süreci ustalıkla yönetmesi gerekiyor. Bir kere "Millet İttifakı", Kürtlerin dışlanması değil, ittifakın kendisini Kürtlerden dışlaması, pozisyonlarını yenilgiye açık hale getirmesi anlamına geliyor.

Fakat Muharrem İnce başta olmak üzere bazı CHP'lilerin, Demirtaş'ın serbest bırakılması yönündeki taleplerini "düne kadar neredeydiniz" gibi ifadelerle ötelemeye çalışanlar sadece sorumsuz bir tutum sergilemiyor, aynı zamanda olası bir toplu 24 Haziran kaybının faturasının, tıpkı Gezi'de olduğu gibi Kürtlere kesilmesinin yolunu da döşüyor. Bu tür reaksiyonlar aynı zamanda HDP'yle taktiksel dayanışma davranışını da sekteye uğratabilir.

Kürtçe'de güzel bir deyim var: "Berê bi pêje, paşî bi bêje" (Önce pişir, sonra söyle). Aynı doğrultuda Türkçe'de de güzel bir deyim var: "Dil dokuz boğum, sekizini yut, birini söyle".

Bu dönemde herkesin sarf edeceği sözü önce iyice pişirmesi ve sonra söylemesi, tarihsel sorumluluğun icabı. AKP-MHP'nin pozisyonunu güçlendirecek ve Kürtleri AKP'yi "kurtarır gibi" gösterecek her beyanat, anti-Kürtlüğe matuf kesimin ileride yine Kürtlere karşı işlevselleştireceği propagandanın malzemesi haline gelebilir.

BİR PERFORMANS OLARAK CHP ELEŞTİRİSİ

CHP'nin anti-Kürt politikalara dahlini herkes çok iyi biliyor. Bu konudaki eleştirilerimizin de haddi hesabı yok. Fakat gelinen aşamada tam da Erdoğan-Bahçeli'nin arzuladığı bir biçimde CHP'ye yönelik eleştirilerin dozajını artırmanın, muhalefet cephesindeki motivasyonu kırmanın uzun vadede negatif etkilerini hesaplamamak, ancak vahşet politikalarından azade kalmış olanların sığınacağı bir kolaylık, "performans" olabilir.

CHP'nin yakın geçmişindeki tutumuna yönelik eleştirileri en azından 24 Haziran'a kadar mahfuz tutmak ama bir yandan da seçim gününe kadar sağa meyletmesini engelleyecek bir eleştirelilik geliştir-

meyi başarmak, bu "ince" dengeyi sağlamak lazım. CHP'ye oy vermeyi düşünen demokratların tercihlerini HDP'den yana yapması ne kadar tarihsel sorumluluksa, HDP'lilerin de bunun kapısını aralayacak bir söylem tutturması en az o düzeyde tarihsel bir sorumluluk gibi görünüyor.

Demirtaş: Erdoğan onurlu çekilmenin altyapısını hazırlıyor

Tayyip Erdoğan'ın sosyal medyada milyonlarca "T A M A M" mesajıyla yanıtlanan "Millet tamam derse çekiliriz" sözünü değerlendiren hapisteki cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'a göre Erdoğan geri çekilmenin sosyo-psikolojik altyapısını hazırlıyor. HDP'nin barajı geçmesi halinde AKP'ye "güle güle" denilebileceğini ifade eden Demirtaş, "HDP baraj altında kalırsa, AKP hiç de hak etmediği en az 70 milletvekilliğinin üstüne konacak" diyor ve ekliyor: "Bu sadece HDP'nin sorunu değildir. Biz baraj altında kalsak da mücadelemizden bir tek geri adım atmamız, teslim olmayız, zorbalığa da yenilmeyiz. Parlamento dışında demokratik siyasi mücadelemizi aynen sürdürürüz. Ama Parlamento çoğunluğunu bedavadan ele geçirmiş AKP'ye karşı ne yapacaklarını biraz da Millet İttifakı düşünsün."

İRFAN AKTAN

2014 yılında gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yaklaşık dört milyon oy alan HDP eski eş genel başkanı Selahattin Demirtaş, 24 Haziran'daki seçimlerde bir kez daha Tayyip Erdoğan'ın karşısına çıkmaya hazırlanıyor. Üstelik Demirtaş bu sefer meydanlarda, mitinglerde değil, dört duvar arasında bile etkili, belirleyici bir aktör olmayı sürdürüyor.

Mart 2015 tarihinde Erdoğan'a "seni başkan yaptırmayacağız" dedikten sonra iktidarın hedefi ve en etkili rakibi haline gelen Demirtaş ve partisi, 7 Haziran 2015'teki seçimlerde AKP'nin tek başına iktidar olmamasını sağladı. Sonrası, etkisi on yıllarca silinmeyecek bir kan-revan ve intikam dönemi oldu. Demirtaş dâhil HDP'nin dokuz milletvekili, binlerce üye ve yöneticisi, yüze yakın belediye başkanı hapse atıldı. 11 HDP'linin milletvekilliği düşürüldü.

4 Kasım 2016 tarihinde, konuşmaları dayanak yapılarak tutuklanan İstanbul milletvekili Demirtaş, 11-13 Nisan günlerinde İstanbul-Silivri'deki duruşmasında 127 sayfalık savunmasının bir yerinde şunları söyledi: "Bazı savcılar 'Demirtaş'a ne kadar çok fezleke hazırlarsam terfi tayin döneminde herhalde beni o kadar ödüllendirirler' diye düşünüyorlar, çünkü yağlı müşteriyim ben! Çünkü Cumhurbaşkanı'nın siyasi rakibiydim. Üç cumhurbaşkanı adayından biriydim. En sevmediği siyasetçilerden biriydim."

Evet, her ne kadar Erdoğan hapisteki rakibinin adını ağzına bile almasa da, Demirtaş 24 Haziran'da da onun en sevmediği siyasetçilerden biri olmayı sürdürüyor. Peki hapiste tutulan tek cumhurbaşkanı aday Demirtaş, 24 Haziran'a ilişkin nasıl bir öngöründe bulunuyor? Seçimlere nasıl hazırlanıyor? CHP, İYİ Parti, Saadet ve Demokrat Parti'nin oluşturduğu "Millet İttifakı"na HDP'nin alınmamasını nasıl değerlendiriyor? Erdoğan'ın "milletimiz tamam derse çekiliriz" sözünü sarf etmesini neye bağlıyor?

Kısıtlı imkânları zorlayıp avukatları aracılığıyla Edirne Cezaevi'ne soru göndererek yaptığımız söyleşide Demirtaş'ın bize jest, okurlara sürpriz yaparak Tahir Elçi üzerine yazdığı türküyü/ağıdı naklettiğini belirtelim ve hapse girmeden önce

kendisiyle yaptığımız bir söyleşiden fotoğraflar eşliğinde sözü kendisine bırakalım.

Sizce tamam mı?

Elbette ki T A M A M.

İlk kez bir seçime cezaevinde hazırlanıyorsunuz. Seçim çalışmalarınız nasıl gidiyor?

Benimkine seçime hazırlanmak denemez. Seçim hazırlığı dışarıda devam ediyor. Ben sadece kısa mesajlarımı, görüş ve önerilerimi dışarıya aktarabiliyorum. Burada, Abdullah Zeydan arkadaşım ile fikir alışverişi yaparak öneriler geliştirip avukatımızla bunları HDP Genel Merkezi'ne aktarıyoruz. Yoksa benim sanki koşullarım normalmiş gibi bir kampanya hazırlığımız falan yok, olamaz da. Kampanyayı milyonlarca gönüllü genç ve kadın omuzlayacak.

Cezaevinde imkânlar kısıtlıyken, bazı temel gereklilikleri nasıl yerine getiriyorsunuz? Mesela oy pusulasında yer alacak fotoğrafınızı nasıl çektiniz?

Evet, imkânlar kısıtlı; oy pusulasında kullanılacak vesikalık fotoğrafı da cezaevinde çekirmek zorunda kaldım. Fotoğraf hücremin havalandırmasında, duvarın dibinde bir infaz koruma memuru tarafından çekildi. YSK'nın standartlarına uygun hale gelebilmesi için dışarıda fotomontaj ile arkaya beyaz fon eklendi. Yani seçmenlerin oy pusulasında görecekları fotoğraf, benim bu hafta havalandırmada çektiğim fotoğraftır. Dışarıda, stüdyoda vs. çekim yapılmasına izin çıkmadığı için bu şekilde yapmak zorunda kaldık. Yani gün ışığında çekilmiş organik bir fotodur

Gündemi nasıl takip ediyorsunuz? Hangi kanalları izleyebiliyorsunuz?

Avukatlar kısa gündem raporları getiriyor. Belli başlı televizyon kanallarını izleyebiliyoruz. 10 kadar günlük gazeteyi de takip ediyoruz. Başka da imkân yok.

HDP'Yİ HALKIN GÖNLÜNDEN SİLEME-DİLER

2014'teki adaylığınız ve kampanyanız medyada yoğun ilgi görmüştü. Şu

anda açıklamalarınız veya partinizin faaliyetlerinin TV kanallarında gösterilmemesi size ne hissettiriyor?

Çok büyük bir haksızlık ve ayrımcılıktır. Bazıları bu ayrımcılığa korkudan tâbi olurken, bazıları da isteyerek dâhil oluyor. Zaten pek fazla muhalif medya mecrası kalmadı. Basının yüzde 80'den fazlası iktidarın kontrolünde artık. Biz iktidara gelip medya özgürlüğünü sağlayana kadar da böyle devam edecektir. Bu ayrımcı, hatta bize yönelik saldırgan tutuma rağmen HDP'yi halkın gönlünden silemediler. Bu da onlara dert oldu. Asıl bu pespaye havuz takımı şimdi ne hissediyor, onlara sormak lazım.

Geçen gün Pervin Buldan, “cezaevine gidip Demirtaş’la röportaj yapacak cesaretli bir gazeteci var mı” diye sormuştu. Buldan’ın ana akım medyadakileri değil de bizi kastettiğini varsayarsak, sizinle yüz yüze röportaj yapmamız söz konusu olabilir mi?

Pervin Hanım merkez medyayı kast etmiştir. Yoksa bu ülkede hâlen yüzlerce cesur gazeteci var. Benimle burada röportaja izin vermeleri gerekir tabii. Arzu eden bütün gazeteciler Adalet Bakanlığı'na başvurmalıdır. Ben de bu taleplere sıcak bakarım.

24 HAZİRAN İNSANLIĞIN KADERİNİ FİLAN BELİRLEMEEYCEK

Son on yılda neredeyse her seçim için “bu son fırsat” veya “bundan sonrası tufan” gibi değerlendirmeler yapıyor. 24 Haziran’ı yakın tarih ve yakın gelecek içinde nereye koyuyorsunuz?

24 Haziran çok önemli bir seçim. Ama öyle insanlığın kaderini falan da belirlemeyecek bu seçimler. Biz her seçimde demokrasi ve özgürlük mücadelesinin çitasını, kazanımlarını yükseltmeye bakalım. Sonrası ne tufandır ne de sınırsız özgürlükler. Mücadele her iki durumda da sürmek zorundadır.

Partinizin baraj altında kalma riski olduğunu düşünüyor musunuz? Size gelen araştırma sonuçları partinizin oy oranını kaç olarak gösteriyor?

Yüzde 10 sınırlarında olduğu görünüyor, ama ben halka güveniyorum. Bu kampanya boyunca HDP'ye en üst düzeyde destek ve dayanışma sunarak HDP'yi parlamento'ya taşıyacaklardır. Her iki ittifak da bizi barajın altında tutmak için hamleler yaptı. Fakat halkın feraseti bu ucuz ve zararlı oyunları bozacaktır.

Ben, sorunları hep birlikte çözebileceğimiz, güçlü bir katılımcı demokrasiyi hemen hayata geçirebileceğimden eminim. Diğerleri bunu ne biliyor ne de buna inanıyor. Sadece işkembeden sallayıp “ben, ben, ben” diyerek oy toplamaya çalışıyorlar. Ben ise “Biz” diyorum.

BARAJ ALTINDA KALIRSAK TESLİM OLMAYIZ

CHP, İYİ Parti, Saadet ve DP'nin oluşturduğu “Millet İttifakı” ile “Cumhur İttifakı” arasında bir mukayese yaptığınızda, tabloyu nasıl özetlersiniz? Türkiye siyasetinde toptan sağa kayış mı, yoksa iktidarı alt etmek için iyi bir taktik mi söz konusu?

Her iki ittifakın da temel hedefinin milletvekili sayısını çoğaltmak olduğu ortada. Bu, taktik bir ittifak gibi sunulsa da bu taktik için bir araya gelebilen partilerin siyasi çizgi açısından da birbirinden uzak durmadıklarını görebiliyoruz. Özellikle “Millet” İttifakı, HDP dâhil diğer partilerin de dâhil olduğu büyük bir ittifak olarak oluşsaydı, buna demokrasi ittifakı denilebilir ve gerçekten demokratik ilkeler etrafında buluşulabilirdi. Ama HDP'siz bir ittifak, olsa olsa dar çıkarlar için birbirlerinden yararlanma amacıyla kurulmuş ilkesiz bir ittifak olabilirdi. Ve nitekim öyle de oldu. Buradaki ana unsur HDP'dir. HDP'yi ve ilkelerini kabul etmekten uzak oldukları için sağ ve sol bir ittifakta karar kıldılar.

Özellikle sosyal medyada yürütülen tartışmalarda, örneğin CHP'lilerin “Demirtaş serbest bırakılmalı” gibi beyanatlarına “şimdiye kadar neredeydiniz” gibi tepkiler gösteren HDP'liler var. Bu tür tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

CHP'liler dâhil, yapılan adaletsizliklere ilişkin açıklamaları önemsemek lazım. HDP'den bazı arkadaşlarımın da bu türden söylemleri cesaretlendirmesi beklenir.

HDP'yi sıfır baraj ittifakına dâhil etmeyen CHP'nin kaderi de HDP'nin barajı aşmasına bağlı. Sizce muhalefetin HDP'yi ittifakın dışında tutmasının telafisi mümkün mü? Bu aşamadan

sonra CHP'ye ne önerirsiniz?

HDP baraj altında kalırsa, AKP hiç de hak etmediği en az 70 milletvekilliğinin üstüne konacak. Bu sadece HDP'nin sorunu değildir; bir demokrasi ve temsilde adalet sorunudur. Biz baraj altında kalsak da mücadelemizden bir tek geri adım atmıyoruz, teslim olmayız, zorbalığa da yenilmeyiz. Parlamento dışında demokratik siyasi mücadelemizi aynen sürdürürüz. Ama Parlamento çoğunluğunu bedavadan ele geçirmiş AKP'ye karşı ne yapacaklarını biraz da Millet İttifakı düşünsün.

Muharrem İnce, sizi ziyaret edeceğini açıkladı. Bu ziyaret gerçekleşirse, kendisine ne tür mesajlar vermeyi düşünüyorsunuz?

O konudaki açıklamamı yaptım zaten.

EN AKILLINIZ BENİM DEMİYORUM, “BİZ” DİYORUM

Kürt oylarının yine belirleyici olacağı bir seçim söz konusu. Sizce Kürt kentlerinde yine HDP-AKP rekabetini mi göreceğiz?

Hayır, bu defa AKP hezimetini göreceğiz. HDP ezici bir zafer elde edecek.

Cumhurbaşkanı aday olarak Türkiye'ye ne vaat ediyorsunuz? İnsanlar neden size oy vermeli?

Demokrasi, adalet, barış, ekonomi ve eşitlik başlıklarının tamamında büyük bir kriz ve çöküş yaşanıyor. Ben seçilirimse Parlatmentoyu, yargıyı, medyayı, akademi dünyasını ve sivil toplumu güçlendirip bütün bu sorunları hep birlikte, hızla çözebileceğimiz katılımcı bir demokrasi mekanizması ve yönetim modeli inşa edeceğim. “En akıllınız benim, bu sorunları ben tek başıma çözerim” demiyorum. Diğer adaylardan farkım budur. Ben, sorunları hep birlikte çözebileceğimiz, güçlü bir

katılımcı demokrasiyi hemen hayata geçirebileceğimden eminim. Diğerleri bunu ne biliyor ne de buna inanıyor. Sadece işkembeden sallayıp “ben, ben, ben” diyerek oy toplamaya çalışıyorlar. Ben ise “Biz” diyorum.

Sizce ne oldu da AKP ve MHP seçime gitmeye karar verdi? İktidarın bir buçuk yıl daha rahatlıkla iktidarda kalması mümkünken, neden birdenbire bu yarışa girdi? “Sonucu çoktan belirlenmiş bir seçim” türü komplo teorilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Seçim AKP-MHP faşist blokunun yenilgisi ve çöküşü ile neticelenecek. AKP, bu sonun kaçınılmaz olduğunu çok net gördü ve baskın bir seçimle son bir hamle yaparak durumu kurtarmaya çalışıyorlar. Ama bunun da derde derman olmayacağını, AKP'nin büyüünün artık tamir edilemeyecek düzeyde bozulduğunu kahrolarak izliyorlar. Şimdi AKP çöküyor ve dağılıyor. Yerine neyi getireceğimizin seçimine doğru gidiyoruz. Bu kez HDP iktidarın içinde olacak, bunu başaracağız.

HDP BARAJI GEÇERSE AKP'YE GÜLE GÜLE DİYEBİLİRSİNİZ

Bu seçimde AKP iktidarının değişmesi neye bağlı? Bu hangi koşullarda mümkün olur?

HDP barajı geçer ve ben de iyi bir oy alırsam AKP'ye güle güle diyebilirsiniz. Bunun dışındaki hiçbir formül AKP'yi iktidarından edemez.

Seher isimli öykü kitabınız hâlâ elden ele dolaşıyor. Yeni öyküler yazıyor musunuz? Henüz yayınlanmamış bir öykünüzden bir parça veya bir şiirinizi bizimle paylaşabilir misiniz?

Küçük şeyler biriktiriyorum. Dur bakalım bunlardan bir şey çıkar mı bilemiyorum. Ben şiir yazmam pek. Ama şarkı-türkü sözü yazıyor ve bunları besteliyorum. Çok sayıda birikti içeride. Belki ileride bir albüm olur. Bunlardan birinin sözlerini sizinle paylaşayım.

-TAHİR ELÇİ'YE-

Pus kaplamış her bir yanı
Yollarda izler karışık
Herkes bugün küs benimle
Sıcak namlular barışık

Dört ayağına kapandım
Yüzün çevirme nolur
Ölüm dört yanda amansız
Ne söylesem ferman olur

Ne kadar da ıssız her yer
Vicdanlar şimdi çok kurak
Elçiye zeval olursa
Gayrısını kimden sorak

Her taşına yüzüm sürem
Belki sesim duyan olur
Sen de sussan Diyarbakır
Tahir'e kim Zöhre olur

(Şubat 2018)

ERDOĞAN ONURLU BİR GERİ ÇEKİLMENİN ALTYAPISINI HAZIRLIYOR

Geçtiğimiz gün yayınlanan yeni fotoğraflarınızda, masanızın üstünde Rosa Luxemburg kitabı duruyordu. Hapishanede en çok yoğunlaştığınız, etkilendiğiniz kitap hangisi oldu? Ağırlıklı olarak ne tür kitaplar okuyorsunuz?

Roman, teorik kitaplar, Kürtçe dil ve gramer, öykü, şiir, siyaset, hukuk dâhil her türden kitap okuyorum burada. Yıllardır aksattığım okuma işini burada doyasıya yapıyorum. Üniversite yıllarımda okuyup unuttuğum birçok yayını da burada tekrar okuyorum. Etkilenmediğim kitap sayısı azdır. Zaten kitapları özenle seçerek aldırıyorum. Şu ana kadar 500'den fazla kitap geçti elimden.

Erdoğan'ın “Milletimiz tamam derse çekiliriz” şeklindeki sözlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İlk defa bu seçimlerde gerçekten yenilebileceğini görüyor ve onurlu bir geri çekilmenin sosyo-psikolojik altyapısını hazırlıyor.

‘Yine gitmeyecekler’ duygusu

Muhalefetin önündeki esas sınav, AKP’nin gideceğine inanmaya hazır kitlelerin bu inancını güçlendirip güçlendiremeyeceği. İktidarı avuçlarının üzerinde yükselten milyonlara, iktidarı değiştirmek için avuçlarını çekmelerinin yeterli olduğunu hatırlatmak, ellerini çektiklerinde yere düşecek iktidarın ayaklarına zarar vermeyeceğine ikna etmek; muhalefetin bütün meselesi bu aslında.

İRİFAN AKTAN

“İşgal” denmesi yasaklanan ve “milli mutabakat zemini” yapılmaya çalışılan Afrin harekâtı bir kahramanlık destanına dönüştürülemediği halde Erdoğan bu hakikati inkâr etti: “Artık metal yorgunluğu yok. Afrin ile beraber şimdi diriliş hareketi yeniden başladı.”

Sayırsız otoriter rejim, acı sonla burun buruna gelene kadar hakikati görmemiş, soğuk gerçekle karşılaşp geri adım atmaya, “hatalarını düzelteceği” yönündeki vaatleri dillendirmeye başladığında ise artık çok geç kalmıştır.

Tuhaf ama, ezilenlerin de en büyük yanılması, iktidarların bu bariz körlüğüne öğrenilmiş çaresizliğin etkisiyle inanamayp harekete geçmekten imtina etmeleridir. Bu yüzden yıllarca kendilerini boyunduruk altında tutmuş olan “haşmetli” iktidarın son nefesindeki özgüveninin bir “bilgiye” veya saklı bir güce dayandığı yanılması içinde debelenip dururlar.

Daha önce defalarca sendelediği halde yıkılmayı başarmış iktidarların son kozu da budur: Toplumda, “yine gitmeyeceğiz” duygusunu hâkim kılmak.

AKP-MHP ve diğer ortakları süslü vaatlerde bulunmayı bile bir kenara bırakıp (en azından bunların inandırıcılığının kalmadığının farkındalar) artık sadece buna oynuyor. Ezilenlere “istediğiniz kadar tweet (bunu “oy” olarak da okuyabilirsiniz) atın, yine de 24 Haziran’da atı alıp Üsküdar’ı geçecek olan biziz” derken o tweetlerin (bunu da “oy” olarak okuyabilirsiniz) hesabının da sorulacağı tehdidini savurmaktan geri durmuyorlar.

Neyse ki zincirlerinden başka kaybedeceği kalmayan ve iktidara karşı “mental” yorgunluk ve bıkkınlık içindeki toplum, kadrolarının “metal” yorgunluğunu giderdiğinde ortada herhangi bir sorun kalmayacağını zannedecek kadar kendisiyle ilgili olan iktidara varlığını hissettirmeye başladı.

AKP’nin ezberini bozan da bu oldu. O yüzden iktidarın sözcüleri veya sözcülüğüyle geçinen kalemleri tehdit, aşağılama, karalama dışında bir yanıt üretememeye başladı.

YARININI ÖNGÖREMEYENLERE ON YILLAR SONRASININ HAYALLERİNİ SATMAK

Tayyip Erdoğan bundan tam bir yıl önce, 30 Mayıs 2017 tarihinde, yani 16 Nisan referandumundan iki hafta sonra, AKP’nin genel başkanı sıfatıyla ilk kez TBMM grup toplantısında söz aldığı par-tisinde “metal yorgunluğu” olduğunu söylemiş ve şöyle devam etmişti: “Bu yıl sonuna kadar bir defa il teşkilatlarımız, ilçe teşkilatlarımız kesinlikle, dün de arkadaşlarımla paylaştım, tamamını güncelleyeceğiz. Ortada bir metal yorgunluğu var.”

Erdoğan, 16 Nisan referandumunda toplumun kendisine verdiği ikazı, partisindeki “metal yorgunluğuna” bağlarken, toplumda iktidarına karşı oluşan “mental yorgunluğu” görmezden geliyor, bununla da yetinmeyip, yarınını bile öngöremeyen bir topluma on yıllar sonrasına ait “hayaller” satarak iktidarının “gelirini” garantileyebileceğini zannediyor ve aynı toplantıda şunları söylüyordu: “2023 hedeflerimiz zaten asıl başarı çıtamız olarak güncelliğini koruyor. Şimdi buna ilave olarak 2035 yılını hedef alan yeni bir çalışmaya başladık. Bu, 2053 vizyonumuzun da alt yapısını oluşturacak.”

Erdoğan, ilan ettiği üzere kısa süre içinde partisinde, büyükşehir belediye başkanları dâhil hatırı sayılır bir tasfiye operasyonu yaptı. Çok sayıda yönetici tenzili rütbeyle kenara itildi. Büyük olasılıkla tüm bunlar, kamuoyu araştırmaları eşliğinde yapılıyor, ama “metal yorgunluğunun” bir türlü geçmediği anlaşıyordu. Bunun üzerine yeni hamlelere girişildi. “İşgal” denmesi yasaklanan ve “milli mutabakat zemini” yapılmaya çalışılan Afrin harekâtı bir kahramanlık destanına dönüştürülemediği halde Erdoğan bu hakikati inkâr etti: “Artık metal yorgunluğu yok. Afrin ile beraber şimdi diriliş hareketi yeniden başladı.”

Fakat Afrin’in ele geçirilmesi, AKP’nin hedeflediğinin aksine ülkeyi etrafında birleştirmede. Savaş,

dış güçler söylemi, işgal edilme paranoyaları, yerli silah reklamları, kahramanlık destanları, cebindeki para pula dönüşen, istismar edilmemiş duygusu kalmayan, kötücüllükten bıkmış milyonlar üzerinde arzulanan etkiyi yaratmadı. Baskın seçim kararı tam da bu yüzden alındı. Böylece hem toplumun hem de muhalefetin, AKP iktidarının gidici olduğu duygusuna kapılmadan kontrol altına alınabileceği düşünüldü.

‘YİNE GİTMEMEYCEKLER’ İNANCI UFALMIŞ YÜREKLERDE YER BULDUKÇA...

Ne var ki Erdoğan, 16 yıllık iktidarın hantallaştırdığı, semirttiği kadroları değiştirince “metal yorgunluğunu” giderebileceği, partisindeki “metal yorgunluğunun” üstesinden gelince muhalefetin de üstesinden gelebileceği yanılgısının bedeliyle karşı karşıya görünüyor.

Buna rağmen AKP yöneticileri muhalefete, esas olarak da iktidarın yarattığı ezilenlere yönelik üstten, kibirli, aşağılayıcı üsluplarının zaman

aşımına uğradığının farkında değil. Yüz binlerce insanın homurtusunun gerçek olmadığını, “T A M A M” tweetlerinin “dışarıdan” atıldığını, hakikati yansıtmadığını ileri sürerken, kibirli tavırlarının toplum üzerinde “yine gitmeyecekler” duygusunu güçlendireceğini zannetmekte ise haksız sayılmazlar. “Yine gitmeyecekler” iddiası kulaktan kulağa yayıldıkça, bu inanç ufalmış yüreklerde yer buldukça, evet, yine gitmeyecekler.

Muhalefetin önündeki esas sınav, AKP’nin gideceğine inanmaya hazır kitlelerin bu inancını güçlendirip güçlendiremeyeceği. İktidarı avuçlarının üzerinde yükselten milyonlara, iktidarı değiştirmek için avuçlarını çekmelerinin yeterli olduğunu hatırlatmak, ellerini çektiklerinde yere düşecek iktidarın ayaklarına zarar vermeyeceğine ikna etmek; muhalefetin bütün meselesi bu aslında. Fısıltı homurtuya, homurtu gürültüye, gürültü de açık itiraza dönüştüğünde muhalefet yalpalamadan, küçük hesaplara girmeden bu itirazın temsilciliğini üstlenirse “yine gitmeyecekler” duygusu kırılır ve zaten ancak o zaman gidiş söz konusu olur.

Abdüllatif Şener: Devlet Erdoğan'sız bir seçeneği hasretle bekliyor

CHP'de siyasete girmeye hazırlanan AKP'nin kurucularından Abdüllatif Şener'e göre Erdoğan iktidarda kalmak için her şeyi yapabilir. Erdoğan'ın seçimi kaybedeceğini anladığı an muhalefet içindeki ayrışma üzerinden yeni pazarlıklara yöneleceğini söyleyen Şener, Devlet Bahçeli'nin af çıkışını da bu çerçevede değerlendiriyor.

İRFAN AKTAN

24 Haziran öncesinde muhalefet, Bahçeli-Erdoğan karşısında en azından psikolojik üstünlüğü yakalamış gibi görünse de iktidarın değişmesi neredeyse milimetrik hesaplara bağlı gibi görünüyor. CHP ve İYİ Parti'nin başını çektiği ittifak HDP'yi dışarıda bırakarak Bahçeli-Erdoğan'a manevra kabiliyeti kazandırmış olsa da baş aşağı giden ekonomi,

iktidar koalisyonunun eteklerini tutuşturmuş vaziyette.

Cumhurbaşkanının bir danışmanı Kürt meselesinde seçim sonrası yeni bir çözüm sürecinden söz ederken, bir diğeri alelacele bu beyanını hükümsüz bırakıyor. İktidar koalisyonunun bir aktörü genel

aftan söz ederken, Erdoğan apar topar bunun üzerine halıyı çekiyor. Takvim ilerledikçe iktidardaki ihtilaflar daha da gün yüzüne çıkıyor.

Peki, bu süreçte muhalefet cephesinde her şey yolunda gidiyor mu? Erdoğan'ın tüm sıkışmışlığına rağmen süreci lehine çevirme olanakları var mı? Bir ara ismi muhalefetin cumhurbaşkanı adaylığı için geçen AKP'nin kurucularından, eski bakan ve başbakan yardımcısı, dolayısıyla Erdoğan'ı çok yakından tanıyan Abdüllatif Şener'in kapısını çaldık. Sürpriz bir gelişme olmazsa CHP'den milletvekili adayı gösterilecek olan Şener'e göre Erdoğan, iktidarı bırakmamak için her şeyi yapabilir. Peki bu "her şeyin" içinde neler var? Devlet, Erdoğan'sız bir seçeneğe hazır mı? Yanıtları aşağıda...

CHP'den milletvekili adayı olacağınız doğru mu?

Aday gösterilmemle ilgili bir irade var ama bu safhada ayrıntıları konuşmak sağlıklı olmaz. Aday olacağım ille ilgili bir belirsizlik var.

2007 yılında AKP'den ayrıldığınızda pek çok kesim hükümetin demokratikleşmeye doğru yol aldığını söylüyordu. Sizin o dönem milletvekili adayı olmamanızın nedeni neydi?

Kendi çıkarlarıyla çatışmaya kadar "Türkiye'de demokratikleşme var" diyenler oldu. Türkiye'nin doğusunda demokratik bir gelişme olduğunda doğudakiler, batıdaki despotizme ses çıkarmadı. Sonra iş tersine döndü ve antidemokratik gelişmeler çok yoğun ve ağır bir şekilde doğuda ortaya çıktığında, batıdakiler de doğudaki sahneleri görmezden geldi. Bu, Türkiye'deki insan malzemesinin durumunu yansıtır.

Bu aynı zamanda etnik ayrışmanın da mı yansıması?

Etnik ayrışma diye söylemiyorum, çok boyutlu bir şey bu. Aydın denen kesimde de yaşandı bu durum. Oysa aydınların doğusu-batısı olmaz. Türkiye'deki demokrasi standartlarına bir bütün olarak bakmaları gereken bir kesimdi bu. Ama Tayyip Erdoğan kendilerine iltifat ederken, sırtlarını sıvazlarken, ülkede antidemokratik gelişmeler olmasına rağmen "Türkiye, tarihinde olmayan büyüklükte bir demokrasi hamlesi içindedir" diye yazdılar ve konuştular. Veya hükümet, Kürt açılımı

yaptığında ve bir kısım seçmen üzerinde olumlu etkiler bıraktığında, bu açılımın içinde olan kesimler, hükümetin olumsuz yönlerini hiç görmediler.

'MUHALEFET PARTİLERİ HDP KONUSUNDA ERDOĞAN ÇİZGİSİNE YAKLAŞTI'

Kürt hareketini mi kastediyorsunuz?

Evet, o da var içinde. Sayın Erdoğan Kürt açılımını Kürt kara kışına çevirdiğinde, bu sefer de Türkiye'ye batıdan bakan, ulusalcı bakış tarzıyla ülkeyi okumaya çalışan kesimler, yazarlar, çizerler, aydınlar -ki Türkiye'de aydın olduğunu düşünmüyorum- bunu görmezden geldiler. Sayın Erdoğan'ın üslubuyla, tavriyla olaylara yaklaştılar. Sayın Erdoğan, HDP'yi bile adeta vebalaştırdı. Bu süreçte tüm muhalefet partileri de HDP konusunda Sayın Erdoğan'ın çizgisine yaklaştı.

Fakat cumhurbaşkanlığı seçimlerinde HDP tabanının desteğini almayan adayın kazanma şansı olmadığı açık...

HDP'yi dışlamak, sistemin dışına itmek, üzerinde baskı uygulamak ve onunla ilgili söylemler geliştirerek diğer siyasi partileri HDP'den uzaklaştırmak Sayın Erdoğan'ın yıllardır yaptığı bir müstakbel seçim stratejisiymiş meğer. Ve maalesef diğer siyasi partiler de bunu benimsediler. Bu yüzden, iktidarın mutlak suretle değişmesi gerektiği halde, nasıl değişeceğiyle ilgili bir tıkanmışlık var.

AKP'nin toplumun neredeyse tüm kesimleri üzerinde yarattığı olumsuz tesirin, muhalefette AKP karşıtı bir mutabakat oluşturulmamasını neye bağlıyorsunuz?

Herkes kendi geçmişini çıkarlarıyla bağlantılı olarak şekillendirince, başkasının başına gelenler diğerlerini rahatsız etmeyince mutabakat da oluşmaz. Sur'da, Şırnak'ta, Nusaybin'de, Cizre'de o kadar operasyonlar yapıldı. Hangi siyasetçi, hangi aydın, hangi yorumu yaptı?

Ağır bedelleri göze alarak tepki gösterenler oldu. Örneğin Barış İçin Akademisyenler'in yayınladığı barış bildirisi yüzlercesinin hayatını kökten değiştiren uygulamalarla karşılık buldu. Tutuklanan, üniversiteden ihraç edilen,

yurtdışına çıkmak zorunda kalanlar, tehdit edilenler oldu...

Eğer o imzadan önce Türkiye kamuoyu olayları doğru bir biçimde değerlendiriyor, basın bu çerçevede yayınlar yapıyor, atmosfer veya ortam, zihinsel altyapı Sayın Erdoğan'a teslim edilmiyor olsaydı, o imzaya karşı böyle bir yaptırım ortaya çıkamazdı. Oysa paradigmayı Tayyip Erdoğan çiziyor; bazı konular tartışılmaksızın doğru olarak kabul edilmeye başlanıyor ve muhalefetiyle, aydınıyla herkes o sınırların dışına çıkmaksızın konuşuyor, yazıyor, çiziyor. Siz onun çizdiği sınırların dışını gayrimeşru görmeye başlarsanız, şikâyetçi olduğunuz iktidarı değiştirmenizin imkânı kalmaz.

'ERDOĞAN PARÇA PARÇA YUTUYOR'

Kürt medyasının bilaistisna kapatılması, diğer muhaliflerin ağır bedellerle sindirilmesi, yazdığı yazılardan, attığı tweetlerden insanların hapse atılması gerçeğini gözardı etmemek lazım...

Bunların hepsi doğru ama hep beraber direnç gösterilseydi, bugünkü atmosferi kimse yaşamazdı. Elbette bedel ödeyenler olacaktı ama Erdoğan böyle bir paradigma oluşturamazdı. Erdoğan parça parça yutuyor. Altan Tan'ın vaktiyle yazdığı Reşo Ağa hikâyesi vardır. Türkiye muhalefetinin Erdoğan karşısındaki hâli, o hikâyeye benziyor.

Nedir o hikâye?

Olay Midyat'ta geçiyor. Reşo Ağa, başkalarının malını gasp ederek bir bostan yapmış. Biri Müslüman, biri Süryani, diğeri de Ezidi üç ahabap, Reşo Ağa'nın bostanına denk gelmiş. Müslüman Hasso, Süryani Gebro, Ezidi Carcuro, "Nasıl olsa dere Allah'ın deresi, bostan da köyün ortak merası, birkaç kavun-karpuz yesek ne olur" deyip dalmış bostana. Derken Reşo Ağa çıkagelmiş! Tabii karşısında üç tane delikanlı. Üçüyle kavgaya girse, kaybedecek. Kendi hallerine bıraksa, malı-mülkü herkese hak haline gelecek. Dönmüş Ezidi Carcuro'ya, "Hele bu Hasso benim Müslüman kardeşim, dinimiz, kitabımız, Allah'ımız Peygamberimiz bir. Malımız, mülkümüz, canımız kanımız ortak. Gebro desen İsa efendimizin ümmetinden, Ehli Kitap. Ulan peki sana ne oluyor? Sen nasıl benim mülküne destursuz girersin" deyip girişmiş buna. Hasso ile Gebro derin bir nefes çekip şükretmişler. Ağa Carcuro'yu halledince dönmüş Gebro'ya. "Ulan Hasso benim din kardeşim. Dinimiz, kanımız, malımız, canımız bir. Peki sen neyin nesi oluyorsun? Doğru düzgün bir adam olsan bir Allah'ı üçe çıkarmaz, İsa efendimizi Allah'ın oğlu yapmazdın. Bir Müslümanın malını nasıl yersin? Yedim seni namussuz" deyip patlatmış yumruğu. Gebro'nun da işini bitirdikten sonra dönmüş Hasso'ya, "Seni gidi vicdansız, hele bunlar biri Ezidi öbürü Hıristiyan. Sen sözde Müslüman olacaksın, helali haramı bileceksin, benim malımı mülkümü muhafaza

...Aramızda hiçbir şey olmadı. Sadece bir ara dönüp bana “Yahu Latif, imzalamadın, anladık da. Hiç değilse Sayın Başbakan’ın talimatıyla imzalamadım ve iade ettim demen lazımdı” dedi. “Haklısınız, dikkat etmemişim” dedim

edeceksin. Seni gebertmeyeyim de kimi geberteyim” demiş, çökmüş böğrüne. Köylüler ertesi gün perişan halde bulmuşlar üç arkadaşı. Yaralarını sarıp, ekmek, su vermişler. Köylüler “üçünüz de babayığit adamlarsınız, sizi kim bu hale soktu” diye sorsalar da Hasso sayıklayıp durmuş: “Ezidi’ye sahip çıkacaktık, Ezidi’ye sahip çıkacaktık...” Türkiye’nin hâli de böyle! Ülke bir bütündür ama biri, ülkeyi yönetmek için ayrıştırmaya ihtiyaç duyuyor. Daha da kötüsü, kimse bu ayrıştırmamanın memleketi tehlikeli bir yola sürüklediğini göremeyecek kadar her şeye kendi penceresinden bakıyor. Muhalefet, asgari müşterekte bile olsa ortaklaşma çabası göstermiyor. Geldiğimiz noktada da, aradan on yıl geçmesine rağmen siz gazeteciler hâlâ çıkıp bana “niye bıraktınız” diye soruyorsunuz...

Evet ama başta sorduğumuz bu sorunun yanıtını alamadık...

Niye bıraktığımı söyleyeyim. Bana hayatım boyunca en kibar davranan insanlardan biri Sayın Erdoğan’dır. Ben terslikler yaptım, hatta bağırpıp-çağırdığım olduğu halde bu davranışı değişmedi...

Ne gibi terslikler yaptınız?

Mesela bir şeyin onaylanmasını istiyordu, ben onaylamak yerine reddediyordum. Kamuoyu merak eder diye Galataport meselesini anlatayım. İstanbul’da, Galata bölgesinde özel bir imar yapılmış, cumhuriyet tarihinin en büyük rantlarından biri oluşturulmuş, ihale edilmişti. İhale, aralarında Çeçenlerin de olduğu, İsraili işadamı Sami Ofer’in kurduğu konsorsiyuma verilmişti. Özelleştirme İdaresi ihaleyi yaptıktan sonra, onaylanması için Yüksek Planlama Kurulu’na göndermişti. Yüksek Planlama Kurulu’nda sekiz-on tane bakan ve Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarı vardır. Bana bağlı olan DPT aynı zamanda YPK’nın sekreteryasını yapıyor ve kararnameyi imzaya açmam ve imzalamam gerekiyordu. Fakat ben bunu yapmadım. Sayın Erdoğan birkaç kere Bakanlar Kurulu çıkışında “bunu bir an önce yürürlüğe koymamız lazım, niye bekletiyorsun” diye sordu.

Ne yanıt verdiniz?

“İnceletiyorum” dedim. “İncelenecek bir şey yok, bir an önce imzala ve diğer YPK üyelerinin imzasına aç” dedi. Bir söyledi, iki söyledi, ben her seferinde “inceletiyorum” dedim. Bir gün dedi ki, “yenge hanımı da al yanına, beraber bir dünya turu yapalım.” Ben, Ali Babacan, Sayın Erdoğan ve eşlerimiz önce Kuveyt’e gittik. Birkaç gün orada gezdik, resmi görüşmeler de yaptık ama çok mühim değildi. Oradan Yemen’e gittik ve orayı da anlayacak kadar dolaşmış olduk. Oradan kalkıp İngiltere’ye, doğrudan Remzi Gür’ün evine gittik. Remzi Gür’ün oğlu Ali Babacan’ın baldızıyla evli olduğu için aralarında hısımlık var. Orada Galataport işini açtılar. Çok önemli bir proje olduğunu anlattılar. Fakat ev ortamında bunları konuşmayı doğru bulmadığım için hep geçiştirdim.

Kaç yılında oldu bu hadise?

2005-2006 yılları arasındaydı. Biz seyahatleyken basın “Başbakan, Şener’i havada ikna edecek, döner dönmez Galataport ihalesini onaylayacak” diye yazıyordu. Türkiye’ye döndükten birkaç gün sonra, o ihaleyi imzalamadığım gibi imzaya da açmadım ve Özelleştirme İdaresi’ne iade ettim, defteri kapattım.

Erdoğan’ın tepkisi ne oldu?

Herkes, Sayın Erdoğan’la aramızda kıyametin kopacağını zannetti. Ama aramızda hiçbir şey olmadı. Sadece bir ara dönüp bana “Yahu Latif, imzalamadın, anladık da. Hiç değilse Sayın Başbakan’ın talimatıyla imzalamadım ve iade ettim demen lazımdı” dedi. “Haklısınız, dikkat etmemişim” dedim (Gülüyor).

Herhalde benzer bir şeyin şu an yaşanması söz konusu olmaz, değil mi?

O dönemde de azarladığı, hakaretler yağdırdığı bazı bakanlar vardı. 2007 seçimlerinde aday olmayacağımı ilk kez kendisine söyledim. Sivas’taki bir miting için gittiğimizde, havalimanında bir odaya gittik. “Ben bu seçimlerde aday olmayacağım” dedim. “Olur mu öyle şey, durduk yere niye aday

olmuyorsun? Bu acele karar verilecek bir konu değil, geniş zamanda konuşuruz” dedi. Bir süre sonra Ankarada konu açıldığında siyaset tarzlarımızın farklılaştığını, yollarımızın ayrıldığını söyledim. Adaylık başvurusu yapmamıştım ama Abdullah Gül benim yerime adaylık parasını yatırmıştı. O da ısrar etti, odama gelip gitti... Neticede bıraktım.

‘ERDOĞAN BENİM HAYALLERİMİ YIKTI’

Erdoğan’la ayrışma noktanız neydi?

Başladığımız günden itibaren, siyaset tarzı, üslubu, tavrı benimkinden farklıydı. Hürriyet gazetesinin birinci sayfadan manşetini hiç unutmam. “Başbakan Erdoğan: Öfke bir hitabet sanatıdır.” Bu başlığın hemen yanında da şu başlık vardı: “Başbakan Yardımcısı Şener: Öfkeden sanat olmaz.” Ayrışmı-sız zaten, çizgimiz ayrı! Gazetecilerin “niye ayrış-tınız” sorusuna hap gibi bir cümle aramalarından yıldı ben. Bu bir birikimdi. Dünyaya, siyasete, kamu malına bakışımız başkaydı. Ömrümün en güzel yıllarını harcamışım. Aileme en fazla zaman ayırmam gereken dönemi parti kuruyoruz, hükümet ediyoruz diye harcamışım. Öyle iyi bir hükümet olalım ki, bizi sevmeyenler bile “yahu bunlar ne güzel insanlar” desinler diye hayal ediyordum. O benim hayallerimi yıktı. Kuruluş safhasında AK Parti’nin programını ben hazırladım. Baştan sona demokratik değerlere vurgu yaptım. O programı baştan sona okuyun; Tayyip Erdoğan başbakan olduğu günden bu yana, parti programında yazılanların tersini yapıyor. Bir insanın, bir siyasi hareketi bırakması için bunlar yetmez mi?

Kasım 2002’de AKP seçimlerin galibi olur ve iktidara gelirken, Kürt meselesinde çatışmazlık dönemi devam ediyordu. 2004’te çatışmalar tekrar başladı. 2006 Mart ayında Diyarbakır başta olmak üzere Kürt illerinde büyük olaylar yaşandı, onu aşkın sivil öldürüldü. Aynı yıl TMK değiştirildi, taş attığı gerekçesiyle çocuklar hapse atılmaya başlandı. İzleyen yıllarda birbirini takip eden “çözüm-çatışma” dönemlerine tanık olduk. Nihayet en aleni çözüm süreci olan 2013-2015 dönemi sonrasında

korkunç bir yıkım politikasına gidildi. Cumhuriyetin başından itibaren yapısal bir sorun olan Kürt sorununu AKP nasıl bir boyuta taşıdı sizce?

Bu süreç insanlarımızın birlikte yaşama iradesine çok büyük bir darbe vurdu. Öncesine göre çok daha büyük bir ayrışma ortaya çıktı. Barış süreçleriyle çatışma dönemleri arasında gidip gelen dönemin siyasete daha fazla tecrübe kazandırdığını, sorunları çözme yeteneğini artırdığını düşünmüyorum. Aksine, çözümsüzlüğü derinleştirdi. Türkiye’nin ilk yapması gereken iş, derinleştirilmiş olan bu çözümsüzlüğün bir an önce kaldırılması, karşılıklı güvenin sağlanmasıdır. Siyasi partiler hâlâ bazı kavramları kullanmaktan çekiniyorsa, büyük bir problem söz konusudur.

‘AHMET ŞIK’IN TAVRINI BAŞINDAN BERİ İZLEYİP TAKDİR ETMİŞİMDİR’

Bazı kavramlardan kastınız ne?

Seçim atmosferinde tek-tük telaffuz edilmeye başlandı ama Halkların Demokratik Partisi sözünü hiçbir parti rahatlıkla kullanamıyor. Bu parti yasal, Anayasal bir parti mi, evet. Altı milyondan fazla oy almış seçmeni var mı, evet. Bu parti, Meclis’in üçüncü büyük grubuna sahip ve bütün yasama faaliyetlerine katılıyor. Onun katıldığı yasama faaliyeti 80 milyon insanımızı bağlıyor. Peki niye adını anmıyorsun? Yoksa halksız bir demokrasi mi istiyor birileri? Yasal Kürt siyasi hareketine karşı bile bu kadar çekinceli olan bir siyasi atmosfer, yazar, düşünür... Söyleşimizin başında yazar-çizerlerle ilgili acımasız bir eleştiri yaptığımda itiraz ettiniz ama ben genelden söz ediyorum. Yoksa bu genel atmosfere rağmen, bireysel olarak çok büyük bir direnç gösteren, tavır sergileyen, eğilmeyen, bükülmeyen insanlar da var.

Neyse ki onların bir kısmı da siyasete giriyor şimdi...

Evet, mesela Ahmet Şık. Başından beri izlemiştir, çizgisini ve tavrını takdir etmişimdir. Öte yandan, Türkiye’de yaşanan ayrışmanın hızla giderilmesi, çözümün geliştirilmesi herkesin boynunun borcudur.

‘ERDOĞAN, İKTİDARI BIRAKMAMAK İÇİN HER ŞEYİ YAPAR’

Erdoğan’ın danışmanlarından İlnur Çevik, önceki gün seçimden sonra yeni bir çözüm sürecinin başlayabileceğini söyledi. Hemen akabinde Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın, böyle bir tasarıları olmadığını açıkladı. Sizce AKP’nin bu noktadan sonra herhangi bir çözüm geliştirmesi söz konusu olabilir mi?

Sayın Erdoğan’ın çok hızlı viraj alma yeteneği olduğu gibi medya, sivil toplum ve kemikleşmiş oy tabanı sayesinde çelişkilerini seçmenine hissettirmeme yeteneği de var. “Reis, dün şunu söylemiş-tin, bugün niye tersini söylüyorsun” diye sorgulayan bir seçmen yok. Fakat onun sıklıkla farklı noktalarda durması da ülkeye sürekli zarar veriyor.

Kendisini yakından tanıyan biri olarak Erdoğan’ın siyasetini nasıl tarif edersiniz?

Sayın Erdoğan, siyasette bireysel hesaplarını her zaman birincil öncelik olarak görmüş bir insandır. Siyaseti, bireysel önceliklerine göre yönetir ve ona göre sonuç almaya çalışır. Onun iktidarı kaybetme lüksü yoktur. İktidarı bırakmamak için her şeyi yapar.

Ne yapabilir mesela?

Meclis çoğunluğunu kaybetmemeyi kontrol edemeyebilir. Ama cumhurbaşkanlığı seçimlerini kaybetmemek için her şeyi yapabileceğini düşünüyorum. Fakat Sayın Erdoğan, son birkaç yıldır eski Erdoğan değil. Çünkü birkaç senedir kendi siyasi menfaatlerine de aykırı işler yapmaya başladı. Açmazlara giriyor, yanlışlar yapıyor. Artık kontrolünü, siyasi dirayetini kaybetmiş gibi görüyorum. Bu yanlışlarını seçim süreci boyunca tekrarlayabilir ve bu nedenle de kaybedebilir. Peki, o kaybedecek de muhalefet adaylarından biri nasıl kazanacak? Bu da önemli bir soru.

Ne demek istiyorsunuz?

Seçimleri alabilmek için İYİ Parti, Saadet, CHP ve diğer küçük partilerin oylarını almak yetmiyor. Aynı zamanda HDP’nin de, AKP’deki küskün ve kırgın Kürtlerin de, kırgın dindarların da oyunu alacak bir adayın ikinci tura çıkması lazım. Seçim kampanyaları içinde tüm bu seçmen kitlelerine

kim güven verecek?

Muharrem İnce böyle bir isim mi sizce?

Bunu tüm kesimler itibariyle sorgulamak lazım. Aksi halde bu tür siyasi süreçleri her zaman lehine işletmeyi başarmış olan Erdoğan, bu kesimlerden kendisini iktidara taşıyacak olanların oylarını domine etmeye çalışabilir.

Erdoğan’ın elinde, muhalefetin açıklarından başka bir koz var mı? “Her şeyi yapabilir” derken kastınız sadece bu mu?

“Kaybetse dahi gitmez” gibi değerlendirmelere katılmıyorum. Bu ülkede ağır-aksak da olsa 70 yılı aşkın bir demokrasi deneyimi var. Böyle bir ülkeden bir lider çıkacak ve “seçim sonuçlarını kabul etmiyorum, sarayı da bırakmıyorum” diyecek! Böyle bir şeyin olması imkânsız.

‘SAYIN DEMİRTAŞ’IN İKİNCİ TURA ÇIKMAYACAĞININ GARANTİSİ YOK’

7 Haziran sonrasında bu olmadı mı?

Tam böyle olmadı. Çünkü en azından yasal zeminde müdahale ederek o sonucu elde etti.

Seçim güvenliği meselesi de var tabii...

Eğer “her şeyi yapabilir” cümlem sandık güvenliği meselesini hatırlatmışsa, o güvenliği de muhalefet partileri sağlasın kardeşim! Muhalefet partileri sandık güvenliğini sağlayamıyorsa, parti olarak varlıklarının anlamı ne? Her sandığa güvenilir bir temsilci koymayı başarmalılar. Seçim kurulunun ilan ettiği sonuçları değil, kendi örgütlerinin taşıdıkları sonuçları göstermek suretiyle ilan edip her zeminde bunun müdafaasını yapmalılar. “Her şeyi yapabilir” derken ittifaklarını, mutabakatlarını, anlaşmalarını, sonucu belirleyecek şekilde yönetebileceğini söylüyorum.

Erdoğan ikinci turda kimlerle ittifak, mutabakat veya anlaşma yapabilir?

Örneğin Muharrem İnce ikinci tura çıktığında, CHP seçmeninden firesiz destek alacak. Peki İYİ Parti’nin seçmenleri, Erdoğan’a asla oy kaybettirmeden İnce’ye oy verecek mi? Keza Saadet Partisi ve HDP seçmeninin firesiz olarak Sayın İnce’ye oy vermesi gerekecek. Bu gerçeğin Sayın İnce, Akşener, Karamollaoğlu ve Sayın Demirtaş tarafından

sürekli göz önünde tutması lazım. Sayın Demirtaş'ın ikinci tura çıkmayacağını bir garantisi yok. Dolayısıyla Demirtaş dâhil, muhalefetin tüm adayları şimdiden ikinci turun hesabını, stratejisini yapmalıdır. Hele ikinci tura çıkalım, ondan sonra bakarız dersiniz, iş işten geçebilir.

Çok sıkı kamuoyu araştırmaları yaptıran Erdoğan, muhtemelen ikinci turda kaybedip kaybetmeyeceğini hepimizden önce biliyor olacak. Sizce kaybedeceğini önceden öğrenen Erdoğan'ın refleksi ne olur?

Pazarlık yapar.

Devri sabık yaratılmaması üzerinden bir pazarlık mı yapar?

Hayır, kaybetmeye dayalı bir pazarlık yapmaz. Sayın Erdoğan, kazanmaya yönelik bir pazarlık yapabilir. Sonuçta muhalefet partilerinden sadece birinin adayı ikinci tura çıkacak, diğerleri elenmiş olacak. Erdoğan, adayı elenmiş partilerden herhangi birinin, rakibine değil de kendisine oy vermesini sağlamaya çalışacak.

Bunca yaptıklarından ve MHP'yle ittifaktan sonra HDP tabanından oy alma ihtimali söz konusu olmadığına göre Erdoğan'ın elinde en azından Kürt kozu yok. Geriye kim kalıyor?

Af çıkışıyla birlikte Bahçeli'nin, Erdoğan'ın seçimi kazanabilmesi için, seçim ortamında yapabileceği her şeyi hoş göreceği sonucunu çıkarttım. Ayrıca bu tür anlaşmalar her zaman kamuoyunun bildiği şekilde yapılmaz.

Bu değerlendirmelerinizi biraz daha somutlaştırabilir misiniz?

Siyasette vakti gelmeyen sözü söylemek doğru değildir. Somuta girmeye gerek yok ama kamuoyunun da diğer partilerin de bilmediği bir süreçle ikinci tura gidilebilir...

Bahçeli'nin af talebi, AKP'nin seçimleri kaybedeceği öngörüsüyle hapisteki ideolojik ortaklarını çıkarma gayesine dayanıyor olabilir mi?

Seçim öncesinde bir affın çıkması zaten mümkün değil. Nitekim AKP'nin genel başkanı da hemen bunun önünü kapatmak istedi. Ama bunun iktidarın ortağı tarafından telaffuz edilmiş olması, bek-

lentisi olanlara bir ışık yakmıştır. Bu yakılan ışığın üzerine, seçim sonuçlarını etkileyecek bir bina inşa etmek kolay hale gelmiştir.

Nasıl bir bina bu?

İkinci turda Saadet seçmeni İnce'ye mi, Erdoğan'a mı, Akşener'e mi Demirtaş'a mı oy verir? HDP seçmeni, Demirtaş ikinci tura çıkarsa ona oy verir. Peki CHP, İYİ Parti ve Saadet seçmeni Erdoğan'a mı, Demirtaş'a mı oy verir? İYİ Parti tabanı İnce'ye mi, Erdoğan'a mı oy verir? Keza, Akşener ikinci tura kalırsa, muhalefet partilerinin tabanları kime oy verir?

'ERDOĞAN, DEVLETİN İÇİNDE BİR YALNIZ İNSANDIR'

Muhalefet cephesindeki bu çelişkiler, Erdoğan'ı daha avantajlı gördüğünüz anlamına mı geliyor?

Hayır, kimse kaybetmiş değil. Ama bu çelişkilere muhalefet adaylarının dikkatini çekmek istiyorum. Seçim kampanyasını sadece meydanlarla sınırlı yürütmemeleri gerektiğini hatırlatıyorum.

Sizce devlet, Erdoğan'sız bir seçeneğe hazır mı?

Devlet Erdoğan'sız bir seçeneği hasretle bekliyor. Devlet dediğiniz, insanlardan oluşuyor. Yasama, yürütme ve yargıdır devlet. Yargıda hakimler, savcılar, idarede bürokratlar vardır. Yasamada bakanlar, milletvekilleri, partinin genel başkanları, belediye başkanları vardır. Bunların çoğunluğu şu an Erdoğan'ın ekibi gibi görünüyor. Ama hiçkimsenin çok telaffuz etmediği şey şu: Erdoğan'ın ekibi, Erdoğan'dan korkuyor. Sevgisinden değil, korkusundan dolayı Erdoğan'ın hükmüne ram olmuşlardır. Bütün yargıçlar, bürokratlar, partisinin belediye başkanları, her seferinde üçte ikisini değiştirdiği milletvekilleri, bakanları sürekli kendileriyle oynanmış hissi içindeler. Erdoğan'ın gideceğini görmedikleri sürece, itaatleri çok koyu olacaktır. Ama gideceğini hissettikleri an, insanlar önce korkularından kurtulmak isterler. Hepsi korkularından kurtulmak için ipi çekecektir. Onun için devletin içinde bir yalnız insan gibi görebilirsiniz Sayın Erdoğan'ı. Ama bu taşları kendisi örmüştür.

7/24 HDP

Böylesi bir dönemde kendisi aday gösterilmediği için küsüp geri çekilecek, destekçilerini geri çekecek yahut çalışmalardan uzak duracak olanlar, baskı döneminde görünmezlik iksiri içenlerle aynı noktaya sürüklenmiş, böylesi tarihi bir dönemin aktörü olmaktan da “istifa” etmiş, milletvekilliğini sadece bir kariyer basamağı olarak gördüklerini tescil ettirmiş olacaklar. Oysa aslında zulmün bu kadar yaygın, 7 Haziran ruhunu 24’ünde yeniden diriltmenin hayati önemde olduğu bir dönemde bırakın “aday gösterilmeme” küskünlüğünü, bunun bahsini yapmak bile utanç verici olur.

İRFAN AKTAN

5 Haziran 2015’te Diyarbakır mitingine yönelik bombalı saldırıdan bu yana HDP sistematik bir biçimde Türkiye siyasetinin dışına itilmeye çalışıldı. Yöneticileri, eş genel başkanları, milletvekilleri, belediye başkanları, binlerce üyesi yürütülen cadı avı neticesinde dört duvar arasına hapsedildi. Genel merkezi dâhil yüze yakın binası kundaklandı. Bombalı saldırılarda hayatını kaybedenler, yaralananlar oldu.

Şehrini veya ülkesini terk etmek zorunda kalanların haddi hesabı kalmadı. Sokağa çıkma yasakları bo-

yunca bir milyonu aşkın insan yerinden oldu. Kürtlere yönelik girişilmeyen aşağılama uygulaması kalmadı. Kürt basını susturuldu, Kürtlerle dayanışanlar kuşatıldı. Böylece Kürtlerin “ovada siyaset” olanakları bir daha dirilmeyecek bir biçimde ortadan kaldırılmaya çalışıldı.

Devletin bu baskıları karşısında yer yer yalpalayanlar, zulüm varken görünmezlik iksiri içmişcesine ortalıktan kaybolanlar, Kürdistan’a “bölge”, Kürt halkına “bölge halkı” diyecek kadar geri adım atanlar,

hatta saf değiştirenler de oldu. Öyle ki, 1 Kasım'da HDP'den milletvekili seçildiği halde baskılar karşısında "görünmezlik iksiri içenler," adının-sanının bilinmemesini "başaranlar" da oldu.

Fakat bu kötü örneklere rağmen sele kapılmamak için birbirine tutunmaktan, sokakta veya çeşitli mecralarda sözüyle, ideolojisiyle, tavrıyla, mücadelesiyle görünür olmaktan geri durmayan onlarca milletvekili, binlerce siyasetçi, milyonlarca insan, HDP'yi Türkiye'nin geleceğini belirleyecek noktada sabitlenmeyi başardı.

TEMMUZ 2015'TEN TEMMUZ 2016'YA

HDP'yle mesafelenmeye "Demirtaş'ın gözden çıkarılması" gerekçe yapanlara 24 Haziran'daki cumhurbaşkanlığı seçiminde bizzat Demirtaş'ın aday gösterilmesi; keza HDP'yi solda değilmiş gibi gösterenlere çok sayıda sosyalist ismin milletvekili adayı olarak gösterilmesi üzerinden kısmen de olsa yanıt verilmişe benziyor. Böylece HDP'nin hem Kürtlerin hem de solcuların, demokratların üssü olduğu ortaya çıkmış durumda. HDP'den milletvekili seçilmek üzere aday adaylığı başvurusu yaparak "ben de varım" diyen binlerce insan, yalnızlaştırılabileceği zannedilen bu partiye önemli bir ivme kazandırdı.

Temmuz 2015'te başlatılan savaş ile başta HDP olmak üzere Kürt hareketi hedefe konurken, tam bir yıl sonra, Temmuz 2016'da yürürlüğe konan OHAL rejimiyle de Türkiye'deki tüm muhalif kesimlerin üzerinden buldozerle geçilmek istendi. AKP'nin bu süreçteki temel hedeflerinden biri, Türkiye'ye yayılmasını engellemek üzere HDP'yi Kürdistan bölgesine sıkıştırmak ve onunla batıdan gelecek her türlü dayanışma girişimini akamete uğratmaktı.

Böylece HDP sadece Kürtlerin partisi olarak kalacak, Kürtler adına siyaset de yasaklanarak bu partinin giderek eritilmesi ve bertaraf edilmesi devlet adına sağlanacaktı.

24 Haziran seçimleri için HDP'den aday adayı olan çok sayıda sol-sosyalist isim, farklı meslek, ideoloji, etnik veya dinsel aidiyete mensup kişi sadece HDP'ye güç katmıyor, aynı zamanda AKP'ye de 2015'ten beri sürdürdüğü anti-HDP projesinin çöktüğünü, HDP'yi yalnızlaştırma girişimlerinin hükümsüz kaldığını, 7 Haziran ikliminin yeniden diriltilebileceğini gösteriyor.

MAKAM-MEVKİ SEVDASI MI MÜCADELE MECBURİYETİ Mİ?

Diğer yandan Kürdistan'da genciyle yaşlısıyla yüz-

lerce, hatta binlerce kişinin HDP'den siyasete girmek üzere aday adaylığı başvurusu yapması, seçim sürecine aktif olarak katılması Kürt hareketine yönelik kuşatmanın en azından psikolojik boyutu itibariyle çökertildiğini kanıtlıyor.

HDP'den milletvekili olmanın bedellerini Ferhat Encü'den Faysal Sarıyıldız'a, Selahattin Demirtaş'tan Selma Irmak'a, Figen Yüksekdağ'dan Nursel Aydoğan'a, Abdullah Zeydan'dan Çağlar Demirel'e, Osman Baydemir'den İdris Baluken'e kadar onu aşkın milletvekiline yaşatılanlar üzerinden herkes biliyor. Dolayısıyla HDP'den milletvekili olmak konforlu bir hayatın değil, çetin bir mücadelenin kimliğini yüklenme anlamına geliyor. HDP'den milletvekili olmak isteyenlerin kahir ekseriyetinin makam-mevki arzusuyla değil, bu kuşatmanın bedellerini göze alarak harekete geçtiğini gözardı etmek Türkiye'deki mecburiyeti idrak edemeyenlerin düşebileceği bir yanılgı.

Buna rağmen, her seçimde olduğu gibi aday gösterilmediği için küsenler, geri çekilenler yine ortaya çıkabilir.

ADAY GÖSTERİLMİYENLER NE YAPACAK?

Bugün itibariyle (21 Mayıs) milletvekili aday listelerinin Yüksek Seçim Kurulu'na verilmesiyle birlikte HDP'nin nasıl bir kadroyla tekrar sahneye çıkacağını hep beraber göreceğiz ama şu ana kadar ismi telaffuz edilen çok sayıda aday, AKP'nin HDP'yi Kürdistan'a sıkıştırarak bertaraf etme girişiminde ne kadar başarısız olduğunu ortaya koymaya yetiyor.

İki bine yakın aday adayı arasından seçilecek olanlar, bugün itibariyle seçim çalışmalarına fiilen katılacak. Peki aday gösterilmeyen veya seçilecek sıralardan yer bulamayanlar ne yapacak?

HDP'nin barajı geçmesinin sadece bir partinin değil, son üç yılda Kürdünden sosyalistlere kadar direnen herkesin üzerinden silindir gibi geçen iktidarın tüm mağdurlarının lehine olacağı açık. Böylesi bir dönemde kendisi aday gösterilmediği için küsüp geri çekilecek, destekçilerini geri çekecek yahut çalışmalardan uzak duracak olanlar, baskı döneminde görünmezlik iksiri içenlerle aynı noktaya sürüklenmiş, böylesi tarihi bir dönemin aktörü olmaktan da "istifa" etmiş, milletvekilliğini sadece bir kariyer basamağı olarak gördüklerini tescil ettirmiş olacaklar. Oysa aslında zulmün bu kadar yaygın, 7 Haziran ruhunu 24'ünde yeniden diriltmenin hayati önemde olduğu bir dönemde bırakın "aday gösterilmeme" küskünlüğünü, bunun bahsini yapmak bile utanç verici olur.

Erdoğan neden Akşener'e 'eyy' demiyor?

Erdoğan neden bunu yapmıyor? Dahası, Devlet Bahçeli, kendi tabanını emen İYİ Parti'ye neden "eyy" demiyor? Neden bu partiyi, Akşener'in iddia ettiği gibi yok sayıyorlar?

İRFAN AKTAN

Meral Akşener, başlıktaki soruya Isparta'daki mitingi sırasında şu yanıtı verdi: "Erdoğan bir tek şu gariban Meral Akşener'e 'eyy' demiyor şimdiye kadar. Çünkü 'eyy' derse vatandaşın bilgisi olur."

Acaba Erdoğan gerçekten de "vatandaşın bilgisi" olmasın diye mi Akşener'e ilişmiyor? Yani rakibinin propagandasını yapmamak için mi onu yok sayıyor?

Bu pek akla yakın gelmiyor. Çünkü Akşener'in İYİ Parti'si milliyetçi tabanın kayda değer ilgisine mazhar olmasaydı, o ilgi AKP'ye, yahut esas olarak MHP'ye yönelecek, dolayısıyla Erdoğan'ın işi kolay olacaktı. O halde Erdoğan'ın İYİ Parti'yi yıpratmaya çalışarak tabanını kendisine çekmek, dolayısıyla Akşener'e "eyy" demek için elinde ziyadesiyle neden var.

Peki Erdoğan neden bunu yapmıyor? Dahası, Devlet Bahçeli, kendi tabanını emen İYİ Parti'ye neden "eyy" demiyor? Neden bu partiyi, Akşener'in iddia ettiği gibi yok sayıyorlar?

ERDOĞAN AKŞENER'İ YOK DEĞİL, VAR SAYIYOR

Aslında ne Erdoğan Akşener'i yok sayıyor ne de Bahçeli. Bilakis, ikisi de 24 Haziran sonrası muhtemel ikinci tur için (8 Temmuz) bizzat Akşener'i, daha doğrusu İYİ Parti tabanını kendi ittifaklarına dahil etmek üzere "var" sayıyor.

Bahçeli'nin af çıkışı, Çakıcı'yı ziyareti gibi faaliyetleri sanıldığı gibi Erdoğan'la ilişkilerindeki zayıf halka değil, İYİ Parti tabanına yönelik tasarlanmış hamleler olarak okunabilir. Nitekim Bahçeli, İYİ Parti'lilere yönelik bir mesajında bunu açıkça ifade de etti: "Buradan diyorum, pişmanlık yaşayan, samimi bir şekilde özeleştiri yapan, hatasını anlayan her kardeşimle, her ülküdaşımla kucaklaşmaya hazırım."

Göründüğü kadarıyla, Erdoğan'ın ilk turdan galip

çıkması ancak radikal bir sandık manipülasyonu ile mümkün. Ancak toplumsal muhalefet, 16 Nisan'daki gibi baskılanabilecek durumda değil. Dolayısıyla malûm hileler dışında dramatik bir manipülasyona kimsenin cüret edemeyeceği söylenebilir.

O halde, iş büyük olasılıkla ikinci tura ve yine büyük olasılıkla Erdoğan-İnce arasında bir müsabakaya kalacak gibi görünüyor. İkinci tura gidildiğinde TBMM'deki dağılım da netleşmiş olacak ve yine görüldüğü kadarıyla, AKP-MHP'nin çoğunluğu elde etmesi bir hayli zor olacak. Bu durumda Erdoğan-Bahçeli hem ikinci turda galip gelmek hem de meclis çoğunluğunu yeniden elde edebilmek için İYİ Parti tabanıyla taktiksel değil, stratejik bir işbirliğinin koşullarını zorlamak durumunda.

Bunun da esas yolu, siyaseten ihtilafli olsalar da ideolojik (Türk milliyetçiliği) ihtilafı olmayan Akşener'le pazarlık masasına oturmaktan geçiyor. İkinci tura kalmayacak bir Akşener'in bu ittifaka tamamen kapalı olup olmayacağını şimdiden kestirmek zor. Erdoğan-Bahçeli'nin 24 Haziran'daki tabloyu baz alarak, "ne isterse vermek", "ülkeyi

beraber yönetmek” kaydıyla Akşener’i ittifaklarına dahil etmek, bunu başaramazlarsa İYİ Parti milletvekillerine ve tabanına yönelmek dışında bir seçeneği yok.

Çünkü 24 Haziran’da Erdoğan-Bahçeli meclis çoğunluğunu sağlayamazsa, aritmetiği lehlerine çevirmek için de bu yönetime yönelmek zorunda. Dolayısıyla hem parlamento çoğunluğu hem de ikinci tur galibiyeti Erdoğan-Bahçeli’nin İYİ Parti tabanındaki milliyetçilere, bu partinin milletvekillerine ve liderine yönelik hamleleriyle Akşener’in buna karşı edineceği pozisyona bağlı.

ERDOĞAN HDP’YE DİREKSİYONU KIRARSA KAZA KAÇINILMAZ

Öte yandan, Erdoğan’ın ikinci tur için HDP’yle anlaşmaya yöneleceğine ilişkin yazılar safsatanın ötesine geçmiyor. 2015’ten bu yana Kürtlere yönelik uygulamalarından binlercesini bırakın, sadece birkaç tanesini bile hatırlamak, HDP’nin hiçbir koşulda böyle bir yönelime kapıyı açmayacağını, açamayacağını bilmeyi sağlar. Dolayısıyla, Erdoğan’ın hesapları arasında HDP’nin olabileceğini söylemek bile abesle iştigali veya HDP karşıtlığını gerektirir.

Kaldı ki, Erdoğan’ın böylesi bir beyhude hamleyle girişmesi, MHP’yi veya tabanını tamamen karşısına almasını gerektiriyor. Erdoğan, bu yolun yüzde iki-üçlük bir oy kaybının ötesinde bir maliyeti olacağını farkındadır.

Erdoğan’ın ikinci turda HDP’ye direksiyonu kırması, son üç yıldır Türkçü-İslâmcı ideolojiden aldığı “hızla” 24 Haziran-8 Temmuz arasında ki dar virajda ani direksiyon kırmasını gerektirir, ki böyle bir hamle en iyi şoförler için bile kazayı kaçınılmaz kılar. Zira iş artık “şoförün” maharetini çoktan aşmış durumda. Sonuçta merkezci kuvvet diye de bir şey var!

ŞOK DOKTRİNİ BUMERANG ETKİSİ YARATABİLİR

Bu da Erdoğan’ın 7 Haziran-1 Kasım arasındaki taktiğinden kopamayacağını gösteriyor. Neydi o taktik? HDP’yi saf dışı bırakıp kendi lehine Türkçü-İslâmcı bir toplumsal mobilizasyon sağla-

mak üzere, Naomi Klein’in kavramsallaştırmasıyla, “şok doktrini” uygulamak, savaşı derinleştirmek ve kitleleri kendisine mecbur etmek.

Ancak son üç yıl süresince bu taktiğin geçerliliğinin büyük ölçüde berhava olduğu, hesaplarının aksine Afrin’in ele geçirilmesinin AKP oylarını fırlatmayışı üzerinden test edildi. Son üç yılda toplumun acıya, korkuya, şiddete ve dehşete aşılacağı olduğu, ekonomik göstergelerin üç yıl öncesiyle bile mukayese edilemeyecek düzeyde tepetaklak gittiği bir dönemde yeni bir “şok doktrininin” bumerang etkisi yaratmayacağını garanti yok. Nitekim, bırakın 7 Haziran sonrasında hükümet yetkililerinin “millet kaosu seçti” tehditlerini, bir meczup bitki tüccarının bile çıkıp “Umudumuz 25 Haziran’dır. Olmadı, Belgrad Ormanı’nda ağacın dibinde, talim şeyimizi oraya gömdük. Çıkaracağız sokağa” tehdidine kimsenin tahammül edemeyeceği bir toplumsal hararet söz konusu.

ERDOĞAN’IN İYİ PARTİ’YE YÖNELMESİNİ HÜKÜMSÜZ KILMAK

Fakat Erdoğan’ın 7 Haziran sonrası “şok doktrini” hükümsüz kalması, HDP’yi etkisizleştirme operasyonlarına hız verilmeyeceği anlamı taşımıyor. Sandıkların taşınması, HDP adaylarından bazılarının yargı eliyle elenmesi, anti-Demirtaş söyleminin yaygınlaştırılmak istenmesi bu operasyonların görünür olanları.

Eğer Erdoğan 24 Haziran sonrasında Akşener’le veya tabanıyla anlaşmayı başarır, barajı geçmiş olan HDP’ye yönelik çok daha yıldırıcı operasyonlara, 24 Haziran’da seçilmiş olan HDP’li mebusların üyeliklerini uydurma gerekçelerle düşürmek gibi yöntemlere tanıklık edebiliriz. Barajı geçmiş bir HDP’nin belirleyiciliğini kırmanın tek yolu vekillikleri düşürmek ve aynı esnada İYİ Parti’li milletvekillerini devşirmek. Dolayısıyla gerek HDP’nin gerek CHP’nin, gerekse mevcut iktidardan rahatsız olan tüm demokrasi güçlerinin zaferi, Erdoğan’ın 24 Haziran sonrasında İYİ Parti tabanıyla anlaşmaya yönelmesini hükümsüz kılacak, dahası Akşener’i de böylesi bir yönelime set çekmeye mecbur edecek düzeyde bir başarı elde etmesine bağlı.

Erkan Baş: Türkiye büyük bir kurtuluşa doğru gidiyor

Türkiye Komünist Partisi eski başkanı, Türkiye İşçi Partisi Kurucular Kurulu yesi ve HDP İstanbul milletvekili adayı Erkan Baş, HDP'nin Kürt halkı adına Türkiye'ye el uzattığını ve bu eli havada bırakmamanın devrimci bir sorumluluk olduğunu söylüyor. "Müzik değişti, dansın da değişmesi lazım" diyen Baş'a göre Türkiye sosyalist hareketleri içinde örgütsel çıkarlarını işçi ve emekçi kesimlerin karşısına koyan çizgi yenildi ve sosyalistler açısından yeni bir doğuş süreci başladı.

İR FAN AKTAN

Yetmiş yıla yakın bir süredir Kürtlerle Türkiye sosyalistleri arasında yaşanan gerilimli dostluk 24 Haziran sürecinde yeni bir evreye girmiş gibi görünüyor. Zira sosyalist hareketlerinin önemli bir bölümünün HDP'nin içinde veya yanında konumlandığına tanıklık ediyoruz. AKP bir yandan muhalefeti ezmeye çalışırken bir yandan da birbirleriyle epey ihtilafli sol kesimlerin dayanışmasını, güçlerini birleştirmesini zorunlu kılıyor. Ve belki de Kürt hareketiyle Türkiye sosyalist hareketleri giderek daha stratejik bir ortaklığa doğru ilerliyor.

1990'larda Sosyalist İktidar Partisi'nde dahil olduğu devrimci mücadeleyi TKP'de sürdüren, henüz 29 yaşındayken bu partinin başkanlığını üstlenen, ancak daha sonra yaşadıkları tartışmalarla buradan ayrılıp arkadaşlarıyla birlikte HTKP'yi (Halkın Türkiye Komünist Partisi) kuran Erkan Baş, arkadaşlarıyla Türkiye İşçi Partisi'ni kurma çalışmaları yaparken HDP'den milletvekili adaylığı teklifi aldı. Böylece HDP çatısı altında yan yana gelen sol, sosyalist çevrelere yeni bir halka eklenmiş oldu.

Genç yaşına uzun bir devrimci mücadele pratiği sığdıran HDP İstanbul milletvekili adayı Erkan Baş'la Türkiye sosyalistleriyle Kürt hareketinin gerilimli dostluğunu, TKP içindeki tartışmaların sebep ve sonuçlarını, 24 Haziran'ın sol açısından önemini ve komünist bir milletvekilinin TBMM'de neler yapabileceğini konuştuk.

Ahmet Şık bugün katıldığı TV programında Cumhurbaşkanlığı seçiminde adayınız Selahattin Demirtaş'ın ikinci tura kalmaması halinde seçmeninizin Muharrem İnce'yi destekleyebileceğini ifade etti. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

24 Haziran'a kadar temel hedefimiz Demirtaş'ı seçtirmek olacak. Biz meselelere sadece kendi siyasi görüşlerimizden veya partilerimizden değil, Türkiye halklarına karşı sorumluluk ekseninde yaklaşıyoruz. Dolayısıyla öncelikli görevimizin Tayyip Erdoğan diktatörlüğüne son vermek olduğunu söylüyoruz. İkinci tura Demirtaş'ın kalmaması durumunda halkımızın Erdoğan'ın karşısındaki adayı destekleyeceğini, dolayısıyla İnce isimi üzerinden bir ortaklaşmaya gidebileceğini düşünüyorum.

Muharrem İnce'nin şu ana kadarki

söylemi ve performansı bu ortaklaşmayı yaratabilecek düzeyde mi?

Anlaşılan kendisi bugünlere önceden hazırlık yapmış. Kürt seçmeni de önemseyen bir dil tutturuyor, oradaki hassasiyetleri görüyor. Demirtaş'ı ziyaretle başlayıp Hakkâri mitingiyle devam eden süreçte bir köprü oluşturmaya çalıştığını gösteriyor. Tabii Erdoğan gibi kutuplaştırıcı bir aktör karşısında kapsayıcı bir dil tutturmanın şansını da kullanıyor.

DEMİRTAŞ'TAN "SENİ BAŞKAN YAPTIRMAYACAĞIZ" SÖZÜNÜN İNTİKAMI ALINIYOR

Demirtaş'ın "ketil" üzerinden yürüttüğü seçim kampanyası sahaya nasıl yansıyor?

Demirtaş'ın yürüttüğü mücadele sadece Türkiye'deki değil, dünyadaki tüm siyasetçiler açısından ders niteliğindedir. Demirtaş, yüreğinden geçeni kuvvetli bir biçimde ifade etme yeteneği olan bir siyasetçi olduğu için geniş kitlelerde karşılığını buluyor. Onun bu pratiği, HDP'ye ve Kürt hareketine mesafeli yaklaşan sayısız insan üzerinde de etki yaratmış durumda. Demirtaş'a oy verenlerin dışındaki çok daha geniş bir kesim de onun hapiste tutulmasının AKP iktidarına karşı yürüttüğü mücadeleden kaynaklandığını biliyor. Demirtaş'tan "seni başkan yaptırmayacağız" sözünün intikamı alınmaya çalışılıyor. HDP'nin ana yönelimi tüm Türkiye yoksullarının, emekçilerinin, ezilenlerinin sesi olmaktı ve Demirtaş partisinin bu yönelimini çok iyi temsil etti.

24 Haziran seçimlerinde Türkiye solundan çok sayıda ismin aday gösterilmesi, HDP'yi Türkiye solu açısından nasıl bir pozisyona getirdi?

Burada karşılıklı bir ilişki olduğunun altını çizmemiz lazım. Kurucular Kurulu üyesi olduğum Türkiye İşçi Partisi açısından söylemem gerekirse, adaylığımıza ilişkin süreç bizim talebimizle değil, HDP'nin inisiyatifiyle gerçekleşti. 1 Kasım seçimlerinde de HDP'ye oy vermiştik ama herhangi bir vekil adaylığı söz konusu olmamıştı. 24 Haziran'da da HDP'ye ve Demirtaş'a oy vermek gerektiğini kararlaştırmıştık. Fakat daha sonra HDP'li arkadaşlar bize gelerek desteğimizin bir adım daha ilerletilmesi gerektiğini söyleyip adaylık teklifi yaptı. Biz bunu da bir görev olarak gördük, kurullarımızda değerlendirdikten sonra da kabul ettik.

HDP’NİN UZATTIĞI ELİ HAVADA BIRAKMAMAK DEVRİMCİ SORUMLULUKTU

HDP’ye oy verme kararınızda belirleyici olan düşünce neydi?

Bu karanlıktan kurtuluşun tek formülü var: Kürtler, Türkler, yoksullar, emekçiler yan yana gelecek ve birlikte mücadele edecek. HDP’de Kürt halkı adına Türkiye’ye uzatılmış bir el gördük. Bu eli havada bırakmamak devrimci bir sorumluluktur. Ayrıca eş genel başkanları, belediye başkanları, milletvekilleri, binlerce üyesi tutuklanmış olan HDP, 7 Haziran’dan bu yana iktidarın doğrudan hedefi. Böylesi bir saldırı karşısında bu siyasi iradeyle devrimci bir dayanışmaya gitmek bizim açımızdan gerekliydi. Ve elbette biz de basit bir matematik hesabı yaptık. Bu basit hesap, HDP’nin parlamentoda olmasının AKP’nin çoğunluğu kaybetmesi anlamına geldiğini gösteriyor. Dolayısıyla adaylığımız söz konusu olmadan da biz zaten HDP için çalışmaya karar vermiştik. HDP’li arkadaşlar ise bize geldiğinde, AKP iktidarına karşı direnen tüm toplumsal kesimlerin temsilcileriyle bir liste oluşturmak istediklerini söylediler. HDP Türkiye’deki tüm toplumsal muhalefetin temsilcisi olabilecek isimleri listesine alınca Türkiye siyasetinde köklü bir altüst oluşu sağladı. Çünkü hakim siyaset, ezilenlerin ve direnenlerin bölünerek, birbirlerine düşmanlaştırılarak bastırılması üzerine kurulu. HDP bu oyunu da bozmuş oldu.

SOLDAKİ SEKTER GÖRÜŞLER TARİH DIŞINA DÜŞTÜ

1 Kasım’da HDP’yi desteklediğinizi açıkladığınızda, bazı komünistlerden “liberal sapma” suçlaması gelmişti. Şu anda da benzer tepkiler görüyoruz. Bu suçlamaya yanıtınız nedir?

Komünist Manifesto’dan bu yana “komünistlerin işçi sınıfının çıkarlarından başka çıkarı yoktur” sözünü kendimize rehber ettik. Bundan 20-25 yıl önce komünistliğe ilk adımımı attığımda da bu söz benim rehberimdi, bugün de öyle. Biz emekçilerin, işçi sınıfının, yoksulların çıkarı neyi gerektiriyorsa onu yapmaya çalışıyoruz. Soda bunun dışındaki sektör, dar görüşlü yönelimlerin ise tarih dışına düştüğü kanaatindeyim.

1 Kasım’da HDP’ye destek kararından önce, 2014 yılından itibaren TKP içinde sonradan ayrışmaya gidecek bir tartışma dönemi yaşadınız. O dönemki tartışmalarınızın ve ayrışmanızın temel kaynağı neydi?

Gezi’yle beraber sadece TKP’de değil, Türkiye sosyalist hareketinin ve hatta siyaset mekanizmasının tüm kanallarında bir tartışma başlamak durumundaydı. Bu tartışmaları bir canlılık belirtisi olarak görmek lazım. Bunu yapmayan bir politik özne varsa, o ölüdür. TKP’ye gelecek olursak... Hemen herkesin Marksizmden, Leninizmden, sosyalizm-

den vazgeçtiği '80'li ve '90'lı yıllarda Ortodoks bir Marksist-Leninist hattı benimseyerek ortaya çıkan ve daha sonra TKP olarak siyaset sahnesinde yola devam eden çizgi, çok sayıda genç devrimcinin, komünistin mücadeleye katılmasına vesile oldu. 2013'e geldiğimizde ise Gezi'yle beraber Türkiye sosyalist hareketi varlık-yokluk sorununun üstesinden geldi ve "artık varız" demiş oldu. Fakat Gezi'den sonra artık varlığımızın yetmediğini, bu varlığımızın ne anlama geldiğini geniş kitlelere anlatmamız gerektiğini söyledik. Yaşadığımız tartışmanın özü buydu aslında. Toplumsal muhalefetin çeşitli kanallarıyla, işçilerle, kadınlarla, gençlik hareketiyle komünistler arasında daha kuvvetli bağlar kurulması gerektiğini çeşitli aşamalarda tartıştık ve çubuğu hep bu yöne bük-tük. İnşaat işçilerinin ayaklandığını düşünün; biz, komünistlerin bu mücadelenin içinde olması gerektiğini söylerken, dışarıda kalıp akıl verici pozisyonda olunması gerektiğini söyleyen bir karşı çizgi de gelişti. Oysa biz, öncülük iddiasının kitle mücadelesinin içinde vücut bulması gerektiğini söylüyorduk.

MÜZİK DEĞİŞTİ, DANSIN DA DEĞİŞMESİ GEREKİYOR

Sadece TKP değil, Türkiye solunun geneli, başta Kürt sorunu olmak üzere temel meselelere Marksist bir çerçeveden çözüm yöntemleri üretmeye çalışmıyor mu?

Bu iddiaları var ama düşünce ve önerileri ne kadar Marksist, ne kadar devrimci, tartışılır. '80-'90 döneminin korumacı tavrı son derece devrimciydi. Karşıdan liberal ve karşı devrim rüzgârları eserken Marksizme, Leninizme sahip çıkmak, herkesin "Marksizm artık bitti" dediği noktada "hayır, Marks hâlâ dünyayı açıklamaya ve değiştirmeye ilişkin bir rehberdir" demek, Leninizm bağlamında işçi sınıfı örgütlülüğünü ortaya koymak değerli bir tavidir. Fakat artık müzik değişti ve dansın da değişmesi gerekiyor. Marksizm ve Leninizme sadakatle yetinmeyip, Marx ve Lenin'in de yaptığı gibi, dünya görüşünüzü siyasetin hizmetine sokmaya, Marx'ı ve Lenin'i devrimci siyasetiniz için değerlendirmeye geçmeniz gerekiyor. Marksizm-Leninizm bağlarımızın kuvvetli olduğuna inanıp daha cesur davranmalıyız. Eğer sağlam bir Marksist, Leninist çizginiz varsa, siyasal süreçler-

in önünüze getirdiği görev ve sorumluluklardan kaçmazsınız. Fakat bulunduğunuz hatta ilişkin güvensizlik duygunuz varsa, ana rahminde durur gibi kendi hattınızı güvence altına almaya çalışırsınız. Biz ise Marksist-Leninist çizginin kitle mücadelesi içinde daha da derinleşip devrimcileşeceğine ve sosyalist iktidar yolunu kuvvetlendireceğine dair bir inanca, özgüvene sahip olmanın rahatlığıyla hareket ediyoruz.

Gezi'den itibaren yürüttüğünüz tartışmaların solda yeni bölünmelere yol açmak dışında bir sonuç doğurmadığı eleştirilerini nasıl karşılıyorsunuz?

Türkiye'de sosyalist hareket büyük bir sıçramanın eşiğinde. Yüz yıllık mücadele tarihimizin getirdiği deneyim, birikim, Gezi'yle birlikte ortaya çıkan yeni mücadeleyle harmanlanıyor. Teori sadece kitaplarda, raflarda değil, hayatın içinde gelişiyor. Sosyalist hareketin önemli bir kesimi bu arayışa yanıt vermeye çalışıyor. Bizim aramızdaki ayrışmanın temelinde de bu arayış var. Çünkü Türkiye solunda statükocu bir eğilim gelişti. Fakat bence örgütsel çıkarlarını merkeze yerleştiren, işçi sınıfı ve emekçi halkın karşısına koyan bu yaklaşım yenildi. Dolayısıyla sosyalist hareket açısından yeni bir doğuş süreci yaşıyoruz.

Türkiye İşçi Partisi'ni yeniden kurmaya çalışmanıza kaynaklık eden motivasyon da bu mu?

Evet, Türkiye sosyalist hareketinin yeniden kurulmaya ihtiyacı var ve biz buna yanıt bulmaya çalışıyoruz. İşçi-emekçi sınıflar içinde gerçek bir kuvvet haline gelmemiz gerekiyor. TİP bu iddianın taşıyıcısı olacak. Ayrıca Gezi'yle birlikte gençlerde, kapitalizme karşı yeni bir düzen arayışı var. Bu arayışa yanıt olarak sosyalizm seçeneğini koymak gerekiyor. Öte yandan 1980'lerden itibaren sosyalist, devrimci, örgütsel mücadelenin dışına düştüğü halde komünist kimliğini koruyan, toplumsal mücadelenin içinde yer alan büyük bir nüfus var. TİP'in işçi sınıfı, gençler ve örgütsüz sosyalistler içinde yeni kuruluşun adresi olabileceğini düşünüyoruz.

İHTİYACIMIZ GENİŞ BİR İŞÇİ PARTİSİ, DEVRCİMCİ BİR CEPHE VE EYLEM BİRLİKTELİKLERİ

HDP çizgisinin yer yer TİP'i andırdığı söylenebilir. Nitekim TİP'in kapatılmasına, son kongresindeki "Doğu sorunu" tespiti gerekçe yapılmıştı. Siz hem HDP'den milletvekili adayısınız hem de TİP'i kurmaya çalışıyorsunuz. TİP'in HDP'den farkı ne olacak?

Özellikle parlamento pratiği açısından HDP-TİP benzerliği zaman zaman kuruluyor ama HDP farklı bir konjunktür ve kompozisyonun ortaya çıkarttığı bir siyasal parti. HDP'yi radikal demokrasi çizgisinin politik alandaki ifadesi olarak tanımlayabiliriz. Farklı eğilim, temsiliyet ve görüşlerden biri olarak sosyalistleri de içinde barındırıyor. Fakat HDP, sosyalist bir parti olma iddiasında değil ve kendisini işçilerin iktidar mücadelesinin örgütü olarak da görmüyor. Oysa Türkiye'de adlı adınca sosyalist bir iktidarı hedefleyen Marksist, devrimci bir partiye ihtiyaç olduğunu düşünüyoruz. Bu iddiada olan partiler elbette var ama pratik olarak bunu hayata geçirebilmiş değil. TİP bu anlamda Türkiye ölçeğinde önemli bir boşluğu doldurabilir. Tabii henüz kuruluş aşamasında olduğumuz için kurullarımız, programımız, tüzüğümüz oluşmadı. Fakat kuruluş tamamlandıktan sonra sola hakim olan özcü, ben-merkezci, "dükkancı" yaklaşımı reddedeceğiz. Adlı adınca işçi partisi olacak ama elbette diğer toplumsal kesimlerle de ilişkilerini güçlendirecek. Türkiye'de üç temel ihtiyacımız var: Geniş bir işçi sınıfı partisine, geniş bir devrimci cepheye ve kalıcı veya konjunktürel eylem birliklerine...

HDP içerisinde bu anlamda bir çabanız olacak mı?

Sonuçta HDP uzun yıllardır kendisini belli bir çerçevede inşa etmiş bir parti. "Biz bunu değiştireceğiz" demek hem saygısızlıktır hem de bizim tarzımız ve HDP'yle ilişkimiz bu çerçevede değil. Dostluk, dayanışma çerçevesinde elimizden gelen bir katkı olursa, bunu sunmaktan asla kaçınmayız.

KÜRTLERLE CUMHURİYETÇİ LAİKLER YAN YANA GELDİĞİNDE AKP'Yİ YENEİLİR

Geçmişte eleştiriler de yönelttiğiniz HDP'yle şimdi yan yana gelmenizi sağlayan kırılma noktası ne oldu?

HDP'yle farklılığımızın olduğu açık ve bunun üstünü iki taraf da örtmüyor. Bizi ortaklaştıran şey, Türkiye'nin hızlı bir biçimde kurumsallaşmış bir faşizme doğru gidiyor olması. Böylesi bir dönemde farklılığımızın değil ortaklıklarımızın altını çizmek ve bunun üzerinden bir gelecek kurmak gerekiyordu. Yan yana durup birlikte vurmak, farklılıklarımızı görmek ama ortak düşmana karşı bir hat oluşturmak kıymetlidir. Kentler yıkılır, insanlar katledilirken bizim de buradan bir ses yükseltmemiz gerekiyordu. Biz esas olarak kendisini cumhuriyetçi olarak adlandıran, laiklik duyarlılığı yüksek bir toplumsal kesimin içinde nefes alıp veriyoruz. Örgütlü olduğumuz kesimler daha ziyade İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de, Trakya'da, Antalya'da yaşıyor. İktidar oralarda Kürt düşmanlığı üzerinden hamleler yaparken bu hamleleri kırmak, belli toplumsal kesimlerin Kürt halkına düşmanlaşmasını engellemek gerekiyor. AKP'nin Kürt düşmanlığı üzerinden yürüttüğü söylem istediği ölçüde sonuç vermiyorsa, Türkiyeli devrimcilerin bunda bir katkısı olduğu düşüncesindeyim. Kürt halkı ile cumhuriyetçi laikler yan yana geldiğinde AKP'yi yenebilecek bir güç oluşturabilir. Gezi'nin en büyük esprisi de buydu.

Gezi'den sonra Türkiyeli sosyalistler, sizin de dahil olduğunuz Haziran Hareketi'ni oluşturdu. Fakat son dönemde Haziran Hareketi'nin de sönümlendiği görülüyor. Bu sönümlenmeyi neye bağlıyorsunuz?

Haziran Hareketi, Türkiyeli sosyalistlerin yıllar sonra yan yana gelme denemesidir. Türkiye'deki en büyük sorunlardan biri geniş halk kesimlerinin siyasetin öznesi olamamasıdır. Bunun araçlarını yaratmaya dönük her girişim gibi Birleşik Haziran Hareketi de önemli bir girişimdir. Çeşitli kritik uğraklarda önemli sorumluluklar üstlendi. Örneğin Kürt siyasetçilerine yönelik baskıların arttığı dönemde İstanbul'da "Teslim Olmayacağız" mitingi yapmamız önemli bir sestir. 16 Nisan referandumda Hayır sesinin en geniş kesimlere yayılmasında Haziran önemli bir rol üstlendi. Fakat Haziran, seçimleri merkeze alan bir hareket değil. O yüzden gerek 7 Haziran, gerek 1 Kasım, gerekse 24 Haziran için ortak bir seçim tavrı geliştiremedi. Bunu yapamayınca da çok zorlamak gerekirdi. Bunun üzerine Haziran'ın bileşenleri kendi bildikleri tarzda seçimlere müdahil olma kararı verdi. Nitekim 1 Kasım'da, o zaman HTKP

olarak Haziran Hareketi'nin kararıyla ama ondan bağımsız bir biçimde HDP'ye dışarıdan destek verdik. Şimdi de bir dizi tartışma yapıp TİP'in HDP'yi destekleyeceğini söylediğimizde Haziran Hareketi buna yol verdi. Bizim Haziran Hareketi'ndeki hukukumuz devam ediyor. 24 Haziran seçimleri bittikten sonra Haziran Hareketi bütün bileşenleri ve meclisleriyle toplanıp bir değerlendirme yapacaktır.

HEDEFİMİZ AKP ÖNCESİ TÜRKİYE'YE DÖNMEK DEĞİL

24 Haziran'da AKP tekrar iktidara gelirse, Türkiye muhalefetini nasıl bir gelecek bekliyor olacak?

Faşist iktidarlar genelde toplumun büyük bir kesimini teslim alır, en azından ses çıkmasını engeller. Fakat AKP, 15-16 yıldır bu ülkeyi yönettiği, elinde her türlü olanak olduğu halde ülkenin en az yarısını teslim alamıyor. Bu son derece önemli bir kuvvet. AKP bu kuvvetin üstesinden gelemediği gibi ülkeyi de yönetemiyor. Yönetebilse erken seçim kararı almazdı zaten. AKP başından beri hem koalisyonla hem de erken seçime karşıydı. Geline aşamada hem MHP'yle bir koalisyonla gitmek hem de baskın seçim kararı almak zorunda kaldı. Hileyle, hurdayla seçim sonuçlarını istedikleri gibi çıkartabilirlerse de tablo değişmez. Türkiye artık AKP açısından yönetilemeyen bir ülkedir. Dolayısıyla tünelin ucundaki ışığın görüldüğü kanaatindeyim. Türkiye büyük bir kurtuluşa doğru gidiyor.

AKP'den kurtulmak, Türkiye'nin kurtuluşuna yeter mi?

Hayır, AKP gittiğinde, 15 yıldır yarattığı tahribatları telafi edecek bir toplumsal seferberliğe ve yeniden kuruluş tartışmasına girişeceğiz. Bizim hedefimiz AKP öncesi Türkiye'ye dönmek değil. Çünkü o Türkiye de güllük gülistanlık değildi. Biz Türkiye'nin eşitlik, özgürlük, barış, kardeşlik temelinde yeniden kurulması gerektiğini düşünüyoruz. Bu gündemi yavaş yavaş toplumsal kesimlerin önüne getirmeye ve buna göre hamleler yapmaya çalışmalıyız.

Bu arada insanlar sizin kişisel hikâyenizi de merak ediyor. Marksizmle ne zaman tanıştınız, devrimci

mücadeleye nasıl dâhil oldunuz?

Hikâyem pek çok devrimcininkinden farklı değil. İşçi bir ailenin çocuğuyum. Babam Almanya'da işçiydi. Liseyi İstanbul'da okudum. O yıllarda çok sayıda insan gibi önce Mahir Çayan ve Deniz Gezmiş'i tanıdım. Ardından Mahir'i anlamaya yönelik çaba sarfettim. 1990'lı yıllarda Sosyalist İktidar Partisi'yle temas ettim. Öğrenci işgallerinin, üniversite hareketlerinin yaşandığı 1996'da, devrimcilik yapma hayaliyle İstanbul Üniversitesine girdim. Üniversitede hep gençlik mücadelesinin içindeydim. 2001 yılında partinin TKP adını almasıyla gençlik mücadelesinden parti mücadelesine geçiş yapmış oldum. Partinin mahallelerdeki, işçiler ve yoksullar arasındaki çalışmalarında görev aldım. TKP'nin İstanbul İl Sekreterliği yaparken bilim tarihi üzerine yüksek lisans eğitimi aldım. Fakat İstanbul Üniversitesi'ndeki yemekhane özelleştirilmesinde işçilerin yanında olduğum için okuldan atıldım. Son olarak 2009'da, 29 yaşında TKP'nin genel başkanlığını yaptım. Hayattaki tek ödülümü ise TEKEL direnişine verdiğimiz destek dolayısıyla Tek-Gıda İş Sendikası'ndan, bir heykelcik olarak aldım. Her türlü işçi mücadelesine elimizden geldiğince katkı sunmaya çalıştık. Çeşitli suçlardan cezalar aldım ama henüz cezaevine girmedim.

Boşnak bir ailenin çocuğusunuz galiba...

Evet, anne-babam Yugoslavya'da doğmuş, 1962'de Türkiye'ye gelmiş. Babam metal, annem de tekstil işçisiydi. Babam Almanya'da çalıştığı sendikada Türk işçilerin temsilciliğini yapıyordu ama devrimci olduğunu söyleyemem. Hakkına sahip çıkan bir işçiydi sadece.

Kürt meselesiyle tanışmanız nasıl oldu?

Türkiye'de her devrimci, ezilen Kürt halkıyla mutlaka bir duygudaşlık kuruyor. Katıldığım ilk yasal eylem, Sosyalist İktidar Partisi, Birleşik Sosyalist Parti ve HADEP'in Aralık 1995'teki ortak mitingiydi. Dolayısıyla başından itibaren Kürt emekçileriyle bir bağım oldu. Elbette çeşitli dönemlerde bu ilişki yakınlaştı, uzaklaştı ama her zaman Türk ve Kürt emekçilerinin ortak mücadelesinin yaratılması ve bu mücadeleye katılmak gerektiği yönünde bir bakışımız vardı. Açıkçası 1960'lardan beri Türkiye sosyalist hareketinin tüm parçalarının, istisnalar dışında, Kürt halkına karşı ellerindeki güç oranında sorumluluklarını yerine

getirdiği kanaatindeyim. Türkiye solunun Kürt sorununu görmediği, bu sorunla ilgilenmediği eleştirisine katılmıyorum. Eğer sosyalist hareket eleştirilecekse, buradan değil, bir bütün olarak emekçi sınıflarla, halkla daha güçlü bağlar kuramadığı için eleştirilmeli. Bunu yapamadığı için Kürt emekçileriyle de güçlü bağlar kuramamıştır. Yani Türkiye sosyalist hareketinin Kürt emekçileriyle ilişkilerindeki sıkıntı, Türk emekçileriyle ilişkisinde de geçerli.

Türkiye sosyalist hareketiyle Kürt hareketinin ilişkisinde sizce nasıl bir aşamaya gelindi?

Kürt sorununun da ortak mücadeleyle çözülebileceği bilinci daha fazla ortaya çıkmış durumda. O yüzden çok heyecanlıyız, büyük umut taşıyoruz. Göreceksiniz, Türkiye sosyalist hareketinin Kürt sorununun çözümüne ilişkin katkıları büyüyecek. Tayyip Erdoğan ülkeyi büyük bir karanlığa götürdü, neredeyse cehennemi yaşıyoruz. Ama bu, yeni bir birliktelik kurmamıza da vesile oldu.

MECLİS'İ HALKA AÇACAĞIZ

Bir komünist olarak parlamenter siyasette nasıl bir pratik sergileyeceksiniz?

Eğer baraj aşılar ve parlamentoda görev üstlenebilirsek, Meclis'i halka açacağız. Kendimizi parlamento içi siyasetle sınırlandırmayacağız. Grup toplantıları yerine halk toplantıları yapabiliriz. Kararları halkla birlikte alıp, Meclis'in gündemini halk meclislerinde, mahallelerde, il, ilçe ve köylerde tartıştıktan sonra belirleyebiliriz. Türkiye'de komünist bir vekilin neler yapabileceğinin örneklerini yaratmak istiyoruz.

Uzun yıllardır bir devrimci olarak içinde yer aldığınız kitlelerin karşısına şimdi bir milletvekili adayı olarak çıkıyorsunuz. İki pratik arasında nasıl bir fark var?

Şimdiye kadar kitlelerin arasında, onlarla beraber bir şeyler yapmak üzere yer aldım. Fakat ilk defa kitlelerden bir şey istiyorum: Oy! Bir şey istemeye alışmak biraz zor oluyor.

Muharrem İnce'nin Diyarbakır imtihanı

İnce'nin Kürtler kadar Türklere de Diyarbakır'dan barışı vaat etmesi, olası savaş politikalarına karşı Türkiye'yi yaşanılabilir kılacak yeni bir politik hat sunması tarihi önemde görünüyor.

İRFAN AKTAN

Bugün Kocaeli mitingi sırasında Erdoğan'ın Demirtaş'ı hedef göstermesi üzerine alandan 'idam' sesleri yükseldi. Erdoğan bunun üzerine "dedim ya size daha önce, parlamento bunlarla ilgili kararı bana göndermiş olsaydı ben bunu çoktan onaylardım" yanıtını verdi.

Erdoğan'ın işi Demirtaş'a yönelik bu skandal "imaya" kadar varması, içinde bulunduğu büyük sıkışmışlıktan çıkmak için söylemeyeceği hiçbir şeyin kalmadığını, Kürtlere karşı köprüleri temelli yaktığını gösteriyor.

Ayrıca AKP-MHP koalisyonunun yeni bir darbe olasılığından söz etmeye başlaması, birtakım karanlık yüzölçümlerin 24 Haziran sonrası için iç çatışma tehditleri savrulması ve dahası yeni bir Kandil harekâtına hazırlık, önümüzdeki iki haftanın epey uzun süreceğini gösteriyor.

Fakat görüldüğü kadarıyla, söylem dışında muhalefeti bekleyen en somut sınav Kandil harekâtı.

İktidarın çok yönlü tasarımı olan muhtemel Kandil harekâtı sürecine başta Muharrem İnce olmak üzere

muhalefetin iyi hazırlanması sadece seçimin değil, Türkiye'nin de kaderini değiştirebilir.

Muhalefet, iktidar tarafından kutuplaştırılmış, savaş politikalarıyla iradesi zapturapt altına alınmış, öfke ve nefretle birbirinden uzaklaştırılmış olan toplumu barışla, çözümle birleştirme söylemini hâkim kılabilirse, savaş politikalarının yarattığı ve yaratacağı enkazı seçmene ikna edici bir biçimde aktarıp yükseltmek istenen yeni milliyetçi dalgayı kırabilirse, Kandil üzerinden uygulanmaya çalışılacak testi geçip AKP'yi, tüm tasarımlarına rağmen hezimete uğratabilir. Aksi halde 1 Kasım veya 16 Nisan tablosu kaçınılmaz hale gelebilir.

3 Haziran'da neredeyse sırf Kürt hareketine meydan okumak üzere Diyarbakır'a gelip, buradan Türk milliyetçilerinin duygularını okşayan, Kürt hareketine karşı savaş vaat eden Erdoğan'a, Muharrem İnce'nin bugün (pazartesi) Diyarbakır'da yapacağı mitingde vereceği yanıt önemli bir aşama olabilir.

Bu açıdan İnce'nin Kürtler kadar Türklere de Diyarbakır'dan barışı vaat etmesi, olası savaş politikalarına karşı Türkiye'yi yaşanabilir kılacak yeni bir politik hat sunması tarihi önemde görünüyor. Erdoğan'ın her türlü argümanına karşı özgüvenli yanıtlar geliştiren, "ben fabrika diyorum o kirathane diyor" diyen İnce'nin Diyarbakır'da "ben barış diyorum o savaş diyor", "ben çözüm diyorum, o idam diyor" diyerek savaşa karşı barışı, kine karşı duygudaşlığı, kayyıma karşı seçilmişleri, merkezîyetçiliğe karşı ademimerkezîyetçiliği savunması, üstelik bunu da sadece Kürtlere değil, Türklere de hitaben aktarması sınavın önemli bir aşamasının üstesinden gelmesine kapıyı aralayabilir.

ÇÖZÜM SÜRECİNİN FİLMİNİ ÇEKMEK

Gümrük ve Ticaret Bakanı Bülent Tüfenkci önceki gün "Cumhurbaşkanımızı Meclis'te azınlığa, muhalefete düşürmeyin. Biz Meclis'te çoğunluğu sağladığımız an sistemi kitlemiş oluruz" demiş.

Bu sözlere 7 Haziran öncesinden aşınayız. 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde HDP'nin parti olarak seçimlere girmesi ve barajı aşması, dolayısıyla AKP'nin iktidardan düşmesi halinde çözüm sürecinin biteceğini açıkça söyleyen AKP kurmayları, halkın seçimine "millet kaosu seçti" diyerek tepki göstermişti.

7 Haziran seçimlerinde İzmir'den CHP milletvekili olarak seçilen Zeynep Altıok, seçildikten iki gün sonra, 9 Haziran 2015 tarihinde, "HDP bundan sonra çözüm sürecinin ancak filmini yapar" diyen dönemin başbakan yardımcısı Yalçın Akdoğan'a şu sözlerle tepki vermişti: "Bu sözler 'savaş çıkaracağım' demektir. Meclis'te bunun karşısında durabilecek partiler var."

Altıok'un öngörülerinden sadece biri tuttu: Seçimlerden kısa süre sonra, 24 Temmuz'da dönemin geçici hükümeti tarafından savaş çıkarıldı; lakin HDP yalnızlaştırılırken başta CHP olmak üzere savaş karşısında durabilecek parti çıkmadı. İktidarın hakikatleri çarpıtan manipülasyonlarına karşı çözüm sürecinin filmi bile çekilemedi. Böylece AKP, 7 Haziran sonrasında tırmandırdığı savaş politikaları sayesinde toplumun önemli bir kesimini zapturapt altına aldı ve bu sayede 1 Kasım seçimlerinden muzaffer çıktı.

PROMPTER'IN BİLE İFLASI

Ankara Gar katliamından on gün sonra, 1 Kasım seçimlerinden on gün önce, 20 Ekim 2015'te Van'da konuşan dönemin başbakanı Ahmet Davutoğlu, "AK Parti iktidardan indirilirse buralarda terör çeteleri dolaşacak, beyaz Toroslar dolaşacak" demişti. Davutoğlu'nun "beyaz Toros" açıklamasına tepki gösteren Kemal Kılıçdaroğlu, "1 Kasım'da beyaz Torosların devrini bir daha açılmamak üzere kapatacağız" yanıtı vermişti.

Altıok gibi Kılıçdaroğlu da yanıldı. HDP ve sol dışındaki muhalefet, AKP'nin iktidarını sürdürülebilir kılma savaşını durdurmaya çalışmak yerine, yükseltilen milliyetçi dalganın suyuna gitmeye meyletti.

O tarihten bu yana ülkeyi kaosla yöneten iktidarın kullanmadığı hiçbir yöntem kalmadı. Fakat AKP bunu yaparken elindeki tüm yöntemleri, tüm barutunu tüketti. Ekonomi bir yana prompter'ın iflasına kadar geriledi. Mega projelerin, istihdam vaatlerinin, büyük devlet hayallerinin inandırıcılığı kalmayınca, bu sefer işsiz topluma yönelik ücretsiz kahvehane-çay-kek vaatlerine, şehir hastaneleri için "müşterisi inşallah çok daha artacak" temennilerine kadar düşüldü.

İNCE, ERDOĞAN'IN KÜRTLERE KARŞI YAKTIĞI KÖPRÜLERİ İNŞAYA NAMZET Mİ?

Tüm politikalarının iflasına karşın AKP, savaş bora-

zanıyla küllerini üfleyip kendini yeniden diriltmeyi umuyor.

2015 öncesine kadar gizli veya açık anlaşmalarla seçimlere çatışmasız ortamda girmek için büyük gayret sarf eden AKP, 7 Haziran sonrasındaki deneyimden hareket ederek seçimlere çatışmalı ortamda girmenin daha fazla "kazanç" sağladığı bilgisini yeniden edindiği anda harekete geçmekten geri durmayabilir.

Fakat iktidarın Kandil'e yönelik askeri harekâtın 24 Haziran'a nasıl bir etki edeceğine dair henüz net bir öngörüye sahip olmadığı görülüyor. O yüzden bu operasyon şimdilik sadece dillendirilirken, büyük olasılıkla aynı esnada da kamuoyu araştırmaları yapılıyor. Seçmenin böylesi bir harekât karşısında tercihini AKP lehine değiştirmesi söz konusu olursa, alt yapısının hazırlandığı anlaşılan harekât, tasarlanmış bir "sebeple", "gerekirse" 23 Haziran'da yahut cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ikinci turunun yapılacağı 8 Temmuz öncesinde başlatılabilir.

Kandil harekâtı başladığı an, iktidar cephesinin psikolojik harp yayınları ve seçim meydanlarından, başta Muharrem İnce olmak üzere muhalefeti savaş lehine tutum almaya zorlayacağı ve bunun üzerinden Kürtlerin olası desteğinden mahrum bırakmaya çalışacağı da açık. İnce'nin bugün Diyarbakır'da yapacağı konuşmanın, iktidarın bu tasarımına karşı alacağı tedbirin başlangıcı mı yoksa önemli bir fırsatın ıskalanması olarak mı tarihe geçeceğini, Erdoğan'ın temelli yaktığı köprüleri kendisinin kurmaya ne kadar kararlı olduğunu hep beraber göreceğiz.

Başak Demirtaş: Korkudan idam bile diyorlar

Başak Demirtaş'ın eşi cezaevinden, tabiri caizse hücreindeki ketıldan cumhurbaşkanlığı adaylığına hazırlanıyor. Kendisi de öğretmenlik, annelik ve Diyarbakır-Edirne yollarından bulduğu fırsatı eşi Selahattin Demirtaş'ın kampanyasına destek atarak değerlendiriyor. Aktif siyasete girmeyi hiçbir zaman düşünmediğini söyleyen Demirtaş, eşinin kampanyasına verdiği desteğin ise ailevi değil, politik bir sorumluluk olduğunu söylüyor...

İRFAN AKTAN

Bir an için on yıl sonrasına, geleceğe gittiğinizi hayal edip şöyle bir arkanıza, bugünlere bakın. İktidar koltuğunu hiçbir koşulda bırakmak istemeyen, rakiplerine karşı her türlü muameleyi mubah gören, onları görünmezlik gömleğine hapsetmeye çalışan egemen bir zümre ve onun karşısında elindeki kısıtlı olanaklarla direnen milyonlar, onların saldırı altındaki

temsilcileri...

Cumhurbaşkanı ve milletvekili seçimlerine hazırlanan ülkede, siyasi atmosfer ve rakipler arası mücadeleden biçimi, zaman ve uzamdan koparak bakıldığında epey ürpertici. İleride baskının, hilebazlığın, manipülasyonun, zorbalığın diz boyu olduğu bu dönemin direnenlerinin tarihi yazıldığında veya belge-

selleştirildiğinde şu anki tanıklığımızı daha sağlıklı idrak edebileceğiz.

Bu dönemde iktidarın baskılarıyla en fazla karşı karşıya kalan ve iki yıla yakın bir süredir hapiste tutulan cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş'ın yaşadıkları da, direniş biçimi de tarihte şimdiden yerini almış görünüyor. Demirtaş'ın hayat arkadaşı, yoldaşı olan Başak Demirtaş, bu dönemin birinci elden tanıklığını yaparken eşinin mücadelesine de katkı sunuyor. Seçimlere on gün kala Diyarbakır'da kapısını çaldığımız öğretmen Başak Demirtaş'la, eşinin aktif siyasete atıldığı günden beri neler yaşadıklarını, Ankara'da maruz kaldıkları ayrımcılığı, karşı karşıya kaldıkları saldırıları ve iktidarın idam imasına kadar vardığı Selahattin Demirtaş korkusunu konuştuk...

Bir yandan öğretmenlik yapıyor, bir yandan Edirne-Diyarbakır yollarını aşındırıyor, bir yandan da eşinizin adaylık kampanyasına destek veriyorsunuz. Sizin açınızdan nasıl geçiyor bu dönem?

Benim açımdan da Selahattin'in önceki adaylığına nazaran çok daha zor bir dönem geçiriyoruz. Adaylardan biri devletin tüm imkânlarını kullanabilirken, diğer adaylar da bir şekilde halkla buluşup vaatlerini aktarabiliyor. Buna karşın Selahattin'in kampanyasını cezaevinden, imkânsızlıklar içinde yürütmeye çalışması çok büyük haksızlık. Ben de tüm halkımız, gençlerimiz, kadınlarımız gibi bu imkânsızlıkları imkâna çevirebilmek için, Selahattin'in duyulması engellenmek istenen sesine ses olmak için çalışıyorum. Yorulmuyorum, çünkü herkes gibi ben de bir sorumluluğu yerine getiriyorum. Bu da benim açımdan ailevi değil, politik bir sorumluluktur.

Fakat sanki özellikle doğrudan politik değerlendirmeler yapmaktan geri duruyorsunuz. Bunun sebebi ne?

Akif siyaseti hiçbir zaman tercih etmedim ama bu benim politik olmadığım anlamına gelmez.

Neden aktif siyaseti tercih etmediniz?

Mücadele etmek için illa böylesi bir siyasi sahada olmanız gerekmiyor. Hayatın her alanında politik mücadelenizi yürütebilirsiniz. Bu dönemde Selahattin'in cezaevinde olması dolayısıyla böylesi bir sorumluluğum ortaya çıktı ama normalde ben bu kadar görü-

nür olmayı tercih etmiyordum. Selahattin'in tanınırlığı benim de görünür olmama sebep olduysa, elbette bundan gurur duyarım. Fakat benim farklı kimliklerim de var. Umarım sosyal hayat içinde, kendi kimliklerim üzerinden, tercih ettiğim farklı mücadele alanlarına odaklanacağım normal günlere geliriz.

Neler yapmak istiyorsunuz?

Öğretmen olduğum için eğitim sistemindeki muazzam sorunlara tanıklık ediyorum. Şu an zaten bu alanda mücadele yürütüyorum ama bu mücadelemi olağan koşullarda daha da yoğunlaştırabilirim 18 yıllık öğretmenliğimin 15 yılı Diyarbakır köylerinde geçti. Gördüğüm temel sorun anadilde eğitimin verilmemesinden kaynaklanıyor. Çocuklar evde, anadilleriyle konuşuyorlar. 7 yaşına girip ilkokula geldiğinde, ilk defa farklı bir dille karşılaşılıyorlar ve o yaşa kadarki tüm yaşam bilgileri okulda sıfırlanıyor. Düşünün ki siz İngilizceyle ilk defa karşılaşıyorsunuz ve bu dilde matematiği, feni kavramaya çalışıyorsunuz. Ve kendi dilinizde konuşmanız sınıf içerisinde tamamen yasak iken bunları yapıyorsunuz. Bu, çocuklar açısından pedagojik olarak da psikolojik olarak da çok zor bir süreç.

Siz de Diyarbakır'da doğup büyürken aynı süreci yaşadınız mı?

1977 yılında doğdum ve hemen sonrası 12 Eylül. Sanırım bizimkiler yaşadıkları zorlukları çocuklarına yaşatmak istemediler. Bunun için de yanlış bir şey yaparak bize Kürtçe öğretmediler. Sadece kendi aralarında Kürtçe konuşuyorlardı. Bu yüzden ne yazık ki anadilim Kürtçeyi sonradan öğrendim.

Çocuklarınızla hangi dilde konuşuyorsunuz?

Kürtçe konuşmaya çalışıyoruz ama anadilimize hakim olmadığımız için onlara da yeteri kadar öğretmedik. Hayatımdaki en büyük burukluklarımdan biridir bu.

Muharrem İnce, çocuklara Türkçeyi, anadillerini ve bir yabancı dili öğreteceklerini söylüyor. Yani anadilde eğitim değil ama anadil eğitimi verecekleri vaadinde bulunuyor. Sizce bu eğitimdeki sorunu aşmaya yeterli mi?

Kesinlikle yeterli değil. Bu çağda hâlâ anadil eğitimi mi yoksa anadilde eğitim mi verelim tartışması

yapıyor olmamız çok hazin. Böylesi bir tartışmanın yapılıyor olması, demokrasi standardının neresinde olduğumuzu gösteriyor. Oysa anadilini bilmek de, anadilinde eğitim görmek her çocuğun ana sütü kadar helalidir, hakkıdır.

SELAHATTİN'İN KOBANİ OLAYLARININ YIL DÖNÜMÜNDE TUTUKLAYAGAKLARDI

Eğitim sistemi dışında hangi alanlarda mücadele yürütmeyi arzuluyorsunuz?

Kadın hakları mücadelesinde yer almak istiyorum. Ülkemizde kadınların maruz kaldığı baskıları ve zorlukları ancak yoğun bir mücadeleyle aşabiliriz. Sokak ortasında katledilen, şiddet gören kadınlar var. Tacize, tecavüze uğrayan, tarlalarda, fabrikalarda emeği sömürülen kadınlar, çocuklar var. Bu sorunun çözümü için bir kadın, anne ve öğretmen olarak üstüme düşen görevleri yerine getirmek isterim.

Çocuklarınız, babalarının tutuklanmasından nasıl etkilendi?

Biz Selahattin'in tutuklanacağını ve bu tutuklamanın da aslında 4 Kasım'dan bir ay önce gerçekleşti-rileceği bilgisine sahiptik. O yüzden çocuklara böyle bir şeyin olabileceğini anlatmış ve onları olabildiğin-ce hazırlamaya çalışmıştık.

Tutuklanacağını nasıl öğrenmişsiniz?

Selahattin bir şekilde öğrenmişti. Aslında yapılan planlamaya göre operasyon 5 Ekim akşamı olacak, Selahattin o akşam gözaltına alınacak ve Kobani olaylarının yıl dönümünde de tutuklanacaktı. Böylece 6-8 Ekim olaylarına karşı siyasi bir intikam mesajı verilmiş olunacaktı. Selahattin buna fırsat vermek istemedi. O yüzden tutukluluğu bu tarihe denk getirmesinler diye yurt dışına gidip 10 Ekim tarihinde geri döndü. Böylece amaçladıkları operasyonu bir ay ertelemek zorunda kaldılar. Selahattin böyle bir operasyonun olacağını bildiği için önce beni psikolojik açıdan hazırladı, sonra da beraber çocukları bu sürece hazırladık. Selahattin tutuklanacağını bile bile, gittiği yurt dışından operasyondan iki gün önce geri döndü. Tutuklanacağına "kaçma şüphesi" gerekçe gösteriliyor ama o hiçbir zaman kaçmayı düşünmedi. Zaten kaçacak biri olsa, başından böyle bir mücadeleye girmezdi. Cezaevine girerek halkın özgürlük mücadelesindeki yerini korumayı, devletin partide yaratmak istediği sarsıntıya izin vermeyerek partiyi toparlamaya çalışmayı kendi özgürlüğüne tercih etti. Ne kadar iyi bir karar vermiş olduğunu bugün daha iyi anlıyoruz.

4 Kasım 2016 akşamı bu eve yapılan operasyonu çocuklarınızla birlikte nasıl karşıladınız?

Operasyonun yapıldığı günün sabahında, kahvaltı sofrasında bu konuyu tekrar konuşmuştuk. Planla-

mayı yaptık; operasyon olduğunda gelip çocukları almaları için yakında oturan kardeşlerime telefonlarını sürekli açık tutmalarını söyledim. Gece 01:30 sularıydı. Kapı çalındığında Selahattin yeni uykuya dalmıştı. “Geldiler” deyince hemen kalkıp hazırlanmaya başladı. Ben de bir yandan çocukları giydirmeye çalışıyordum. Önceden ne kadar hazırlık yapmış olsak da küçük kızım ağlamaya başladı ve evden çıkmak istemediğini söyledi. Oysa ben operasyon sırasında çocukları evden çıkarmayı, kardeşlerime götürmeyi planlamıştım. Çünkü o korkunç sahneye tanık olmalarını istemiyordum.

4 KASIM AKŞAMI OLAN ŞEY GÖZALTI DEĞİL, KAÇIRMAYDI

Nasıl bir sahneydi o akşamki?

Kapıda, ellerinde kapıyı kırmak için kullandıkları koçbaşı olan, sayısız kar maskeli polis vardı. Binanın bahçesinde de sayısız polis, onlarca zırhlı araç birikmişti. Çok aceleleri var gibiydi ve bu işi hemen bitirmek istiyorlardı. Oysa Selahattin o gün sabahtan akşama kadar hep evdeydi. İsteseler, günün herhangi bir vaktinde bu gözaltıyı gerçekleştirebilirlerdi. Bence zaten 4 Kasım akşamı olan şey bir gözaltından ziyade kaçırmaydı.

Sonuçta çocukları evden çıkardınız mı?

Hayır, çünkü polislerden biri ellerinde evi arama kararı olmadığını söyledi. Dolayısıyla çocukları başka bir odaya aldım. Sonra da Selahattin çocuklarla, benimle vedalaştı ve ayrıldık.

O akşam bu sürecin ne kadar devam edeceğini tahmin ediyordunuz?

Açıkçası ifadesini verip birkaç saat sonra geri döneceğini düşünüyordum. Sonuçta bunca yapılan hukuksuzluklara rağmen 6,5 milyon insanın oyunu almış bir partinin eş genel başkanına bu kadar hukuksuzluk yapılamayacağını zannediyordum. Meğer hazırlıklarını çoktan yapmışlar. Daha savcılıkta ifade vermeden, hakim karşısına çıkmadan havalimanına uçak getirilmiş, Edirne’de hazırlıklar yapılmış.

Sizce eşinizin tutuklanmasına giden süreçte en kritik an hangisiydi?

Herkesin yorumu “seni başkan yaptırmayacağız” açıklaması olduğu yönünde. Siz de aynı fikirde misiniz?

Kesinlikle o söz ve sonrasında Selahattin’in cesurca yürüttüğü etkili muhalefet hedef alınmasının temel sebebiydi. Sonuçta o sözle birlikte yürütülen muhalefet üzerinden HDP barajı aştı, AKP’yi iktidardan düşürdü.

HDP’nin barajı aştığı seçimden sadece iki gün önce, 5 Haziran’daki Diyarbakır mitingi sırasında HDP’ye yönelik bombalı bir saldırı gerçekleşmişti. Siz de eşiniz ve çocuklarınızla oradaydınız. O günü, patlama anını nasıl hatırlıyorsunuz?

5 Haziran mitingi seçimden önceki son mitingdi ve çok da kalabalıktı. Çocuklarımız bizden önce miting alanında, sahneyi rahat görebilecekleri bir yere gittiler. Benle Selahattin arabada, konuşma sırasının kendisine gelmesini bekliyorduk. Sıra kendisine geldi ve arabadan sahneye doğru gidebilmesi için bir koridor kuruldu. Selahattin tam arabadan inmek üzereyken korkunç bir patlama sesi duyduk. Bunun trafo patlaması olduğu yönünde bir anons yapıldı. O sırada Selahattin'le birbirimize baktık. Kısa, kaygılı ve derin bir bakışma oldu. Selahattin hemen arabadan çıkmak istedi ama partili arkadaşlar ikinci bir patlamanın olabileceğini söyleyip Selahattin'in çıkmasına izin vermediler. Selahattin ise halkı yatıştırmak, sakinleştirmek için ısrarla arabadan inmek istediğini söyledi ve zorla indi. Onu hayatımda hiç öyle görmemiştim. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da yaralılara yardım etmeye çalışıyordu. Çok fazla yaralı vardı. Partili arkadaşlar bir daha gelip alanda bulunmasının doğru olmadığını, bir an önce ayrılması gerektiğini söylediler. Ama Selahattin bunu reddetti. Sonuçta arkadaşlar hedefin kendisi olabileceğini, orada bulunmasının halka da zarar verebileceğini söyledi. Bir şekilde arabaya bindirdiler ve alandan çıktık. Selahattin ağlamaya devam ediyor ama bir yandan da telefonla yaralılar konusunda neler yapılabileceğine dair talimatlar veriyordu. Akşama doğru da HDP il binası önünde halkı sakinleştirmek üzere bir konuşma yaptı. Çok zor, çok korkunç bir gündü.

HEDEF SADECE SELAHATTİN DEĞİL, HDP, KÜRT HALKI VE TÜRKİYELİ DEMOKRATLARDI

Sizce o gün hedef Demirtaş mıydı?

Bence hedeflerden biriydi. Daha önce, 18 Mayıs'ta Adana'da da HDP il binasına yönelik bombalı bir saldırı olmuştu. Selahattin ve Figen Yüksekdağ, 20 dakika farkla saldırıdan kurtulmuştu. Sonrasında da arabasının kurşunlanması dahil çok sayıda saldırı oldu. Sayısız suikast hazırlığı bilgisi geliyordu. Hedef sadece Selahattin değildi. Barajı aşması istenmeyen HDP, Türkiyeli demokratlar ve giderek Kürt halkı hedef alınıyordu. Ama nihayetinde başaramadılar.

Demirtaş'ın tutuklanmasına rağmen siyasetteki gücü ve etkisi kırılmadı. Sizce cezaevinden çıkması durumunda nasıl bir etki doğurur?

Selahattin'in cezaevinde de dışarıda da olsa, halkı

için yapabileceği ne varsa, son nefesine kadar sürdüreceğinden kuşku yok. Hapse attıkları halde Selahattin'den korkmaya devam ediyorlar.

Sizce Demirtaş Kürtler açısından ne anlam ifade ediyor?

Halkın gönlünde yer etmenin oyla ölçülemeyeceğini düşünüyorum. Birileri yüzde 51 oy aldığı halde halkın gönlünde yer alamıyor. Çünkü halkla arasında bir sevgi bağı yok. Ama bence Selo Başkan şimdiden halkın gönlünde sevgi bağıyla yerini aldı. Kürtler, Selahattin'in ne yaptığını, ne yapmak istediğini ve neden cezaevinde olduğunu çok iyi bildiği için onu bu kadar güçlü bir biçimde sahipleniyor.

ŞELAHATTİN, YILLARDIR EVLİ OLDUĞUMUZ HALDE HÂLÂ BENİ ŞAŞIRTIRYOR

Peki Demirtaş, Türkler açısından ne anlam ifade ediyor?

Bence Kürtler açısından ne anlam ifade ediyorsa Türkler açısından da aynı anlamı ifade ediyor. Bunda eşit bir dil kurmasının kesinlikle etkisi var. Selahattin'in dili, yaratıcılığı, demokratlığı, eşitçiliği, barışçılığı, kadına, çocuğa, hayata bakışı evrensel bir yaklaşım içeriyor. İnanılmaz kısıtlamaların olduğu dört duvar arasında, adil olmayan bir seçime hazırlanırken bile bana da halkımıza da umut vermeyi başarıyor. Selahattin, yıllardır evli olduğumuz halde, yaratıcılığıyla hâlâ beni çok şaşırtıyor.

Ziyaretleriniz sırasında, hapisane koşullarına ilişkin kamuoyuyla paylaşmayıp size aktardığı sıkıntıları oluyor mu?

Açıkçası ben bu tür sorunları hiç sormuyorum, o da anlatmıyor. Elbette sayısız insan gibi o da hapishanenin yarattığı sorunlarla baş etmek zorunda kalıyor. Öte yandan, sanırım 1993 yılında, öğrenciyken gözüne alındığında karşılaştığı işkenceleri de bize hiç anlatmadı.

O zaman kaç gün gözaltında kalmıştı?

15 ya da 20 gün. O zaman İzmir'de Denizcilik bölümünde iki yıl okumuş ve Diyarbakır'a gelince gözaltına alınmıştı. Daha sonra Ankara'da hukuk fakültesine geçti.

Siz ne zaman, nasıl tanıştınız?

Neredeyse çocukken (Gülüyor). Selahattin'in kız kardeşiyle okul arkadaşıydım ve evlerimiz de karşılıklıydı. Kardeşleriyle, anne-babasıyla ilişkisi ve tabii bağlama çalması beni çok etkilemişti. Üniversiteye hazırlandığımızda da bilmediğimiz konular olunca hep Selahattin'e giderdik. Çok güzel ders anlatırdı. Hayatlarımız çok paralel, neredeyse birlikte büyüdük. Dünyaya bakışlarımız birbiriyle çok örtüşüyordu. Üniversiteye girdiğim yıl sevgili olduk, yoldaş olduk ve sonra da evlendik.

5 Haziran 2015'teki saldırıdan itibaren yaşananlar karşısında "keşke siyasete girmeseydi" dediğiniz oldu mu hiç?

Asla! Sonuçta ben de bu mücadelenin içinden geliyorum ve hep "ben ne yapabilirim" diye düşündüm.

CEZAEVİNDEKİ TEK MASUM İNSAN SELAHATTİN DEĞİL

Gözlemlerinize dayanarak tutukluluk sürecinin Demirtaş üzerinde nasıl bir etki yarattığını düşünüyorsunuz?

Dışarıdayken inanılmaz bir tempoda çalıştığı için pek okuma fırsatı olmuyordu. Hapse girmeden önce sürekli "bu kadar kitap birikti, nasıl okuyacağım" deyip duruyordu. Cezaevine girdikten sonra yaptığımız ilk telefon konuşmasında, "bak işte, onca kitabı okumak için sana fırsat doğdu" demiştim. Yaklaşık 12 tane şarkı yazdı, besteledi, öykü kitabı yazdı, kendisine zaman ayırabilirdi.

Umutsuzluğa düştüğü oldu mu?

Valla zor zamanlarda hep "gidip ondan biraz umut alayım" diyorum.

Ziyaretler sırasında, cezaevi idaresinin sizi rahatsız eden herhangi bir uygulamasıyla karşılaştınız mı?

Diğer tutukluların yakınlarına nasıl bir uygulama yapıyorsa, biz de aynısını yaşıyoruz. Ama özellikle küçük kızımın oradaki kurallara ilişkin sorularına yanıt vermekte zorlanıyorum.

Babalarının niye hapiste olduğunu soruyorlar mı?

Hayır, çünkü çok iyi biliyorlar. Babalarının suçsuz

olduğunu bildikleri gibi, bu sürecin de biteceğine inanıyorlar. Cezaevindeki tek masum insan Selahattin değil. Binlerce insan haksız, hukuksuz bir biçimde içeride tutuluyor. Delal ve Dilda'nın da çok sayıda arkadaşının babası, annesi benzer şekilde hapiste. Dolayısıyla zaten kendi aralarında da bir dayanışma ağları var. Kendilerini yalnız hissetmiyorlar. Açıkçası kendimizi yalnız hissetmediğimiz gibi hep güçlü hissettik ve bu gücü de haklılığımızdan aldık, alıyoruz.

Siyasetçiler milletvekili seçildikten sonra aileleriyle birlikte Ankara'ya taşınır. Siz neden Diyarbakır'da kalmayı tercih ettiniz?

Aslında Selahattin ilk milletvekili seçildiğinde, 2007-2009 yılları arasında Ankara'da yaşamayı denedik. Selahattin, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okumuş olduğu için oraya alışkındı ve biz de alışabileceğimizi düşündük. Ama öyle olmadı.

KARŞILAŞTIĞIMIZ AYRIMCILIK YÜZÜNDEN ANKARA'DAN DİYARBAKIR'A DÖNDÜK

Neden?

Çünkü çok ciddi bir ayrımcılığa ve ötekileştirilmeye maruz kaldık. Çocuklarımız çok küçüktü ve onları böyle bir ortamda büyütme istemedik. Kreşte bile ayrımcılığa maruz kalmak, bununla baş etmek çok zor olacaktı.

Ne tür ayrımcılıklarla karşılaştınız?

Daha ilk taşındığımızda kiraladığımız evin sahibi, bizi öğrendikten sonra vazgeçmişti ve yeniden ev aramak zorunda kalmıştık. Sonrasında buna benzer çok sayıda şey yaşadık. Fakat 2009 yılında bardağı taşıran bir olay yaşadık. Ankara'daki bir AVM'nin otoparkında, asker olduğunu söyleyen sivil giyimli biri, yanında eşi ve çocuğu olduğu halde belindeki silaha elini götürüp bize tehdit ve hakaretler savurdu. Bizim de yanımızda her iki kızımız vardı. Hem Selahattin hem de çocuklarım için çok endişelendim. Selahattin adamı yatıştırılmaya çalışırken çocukları arabaya aldım. Ama adam bağırıp çağırmaya, tehditler savurmaya devam ediyordu.

Tartışma nasıl başladı?

Bizi görür görmez bağırılmaya başladı. Marketten çıkmıştık ve elimizde alışveriş poşetleri vardı. Silahımız

da korumamız da yoktu. Selahattin'in serinkanlı davranması sayesinde o olayı atlattık. Adamın eşi ve çocukları da çok korkmuştu ve onlar da sürekli ağlıyordu. Kadın, eşini ağlaya ağlaya, utana utana arabaya bindirdi ve gittiler. Dediğim gibi, buna benzer çok şey yaşadık ve bu olay bardağı taşırdı. Bunun üzerine Selahattin bir hafta içinde Diyarbakır'a dönüşümüzü planladı. O Ankara'da kaldı, biz de memleketimize döndük.

KORKULARI O BOYUTTA Kİ, İDAMI BİLE DİLLENDİRMEYE BAŞLADILAR

10 Haziran'daki Kocaeli mitingi sırasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Demirtaş'ı hedef alan açıklamalar yaparken miting alanından "idam" sloganları yükseldi. Erdoğan, bunun üzerine "parlamento bunlarla ilgili kararı bana göndermiş olsaydı, ben bunu çoktan onaylardım" açıklamasında bulundu. Demirtaş'ın idamını ima ettiğini gördüğünüzde ne hissettiniz?

Erdoğan, idam imasıyla Selahattin'den ne kadar korktuğunu gösterdi. HDP barajı geçtiği takdirde Meclis'te çoğunluğu sağlayamayacaklar. Bu nedenle HDP'ye ve Demirtaş'a gece gündüz hakaret yağdırıp iftira atıyorlar. Korkuları o boyutta ki, idamı bile dillendirmeye başladılar. Ama korkunun ecele faydası yok.

Etrafınızdan öğretmenliği bırakıp aktif siyasete girmenizi önerenler oluyor mu?

Öyle bir öneri gelmedi ama gelse de tereddüt etmeden reddederim. Aynı evde bir tane siyasetçi yeter. (Gülüyor).

Peki siyaseten eşinizi eleştirdiğiniz, "şunu şöyle yapsaydın daha iyi olurdu" dediğiniz oluyor mu? Ya da kendisi bu konuda size danışıyor mu?

Kendisi bana da çok açık vermediği için eleştirdiğim yanları olmuyor. Ama kendisi yapıp ettiklerinin, söylediklerinin halk tarafından nasıl karşılandığını çok merak ediyor. O yüzden zaman zaman izlenimlerimi, gözlemlerimi ona aktarıyorum. "Nasıl gidiyor, insanlar ne düşünüyor" diye soruyor. Dışarıdayken de bunu çok merak ederdi. Elbette benim de düşüncelerimi merak ediyor ama benimki çoğunlukla hayranlık beyan etmekle sınırlı kalıyor (Gülüyor). Geçenlerde bir dergi için yazdığı yazıyı okuttu, valla ne yalan söyleyeyim, bir kez daha hayran kaldım!

HAYALLERİMİZ TÜRKİYE'DEKİ MİLYONLARIN HAYALİYLE ORTAK

Ailenize, kendinize, eşinize ve çocuklarınıza dair hayalleriniz nelerdir?

Öncelikli hayalim Selahattin'in ve tüm arkadaşlarının, masum olan herkesin özgür kalması. Demokrasinin, barışın hakim olduğu, eşit ve kardeşçe koşul-

larda çocuklarımızı büyüttüğümüz bir Türkiye hayal ediyorum. Bizim hayalimizle Türkiye'deki milyonların hayali ortak aslında. Halkımızdan bağımsız bir hayal kuramayız biz.

AKP medyası özellikle 2014'teki cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde uzun süre sizi de hedefine aldı. Aylarca memuriyetten ihraç edilmeniz yönünde çağrılar yaptı. Siz bu süreci nasıl geçirdiniz?

Anlaşılan Selahattin'e yönelik iftira kampanyaları, yalanları içlerini soğutmaya yetmedi ki, bana da çocuklarıma da yöneldiler. İnanılmaz seviyesizlikler, hakaretler, yorumlar görüyoruz. Onların adına utanmak bile bize kalıyor.

Öğretmenlik nasıl gidiyor bu arada?

Bu aralar biraz yorucu ama çocuklar için bir şeyler yapmak beni çok mutlu ediyor.

Sizin çocuklarınız devlet okulunda mı okuyor?

Evet, Amerika'da okumuyorlar (Gülüyor). İkisi de devlet okulunda. Delal bu sene LGS'ye girdi, Dilda ise 6. sınıfta. LGS'de bu sene sorular çok zordu, çocukların çoğu ağlıyordu. Bu yaştaki çocuklara bunlar yapılmaz! Bir kişinin iki dudağı arasında çıkan söz, milyonlarca çocuğun hayatını bu kadar kolay belirlememeli.

Muharrem İnce'nin 11 Haziran'daki Diyarbakır mitingi sonrasında sizi de ziyaret edeceği açıklanmıştı ama kendisiyle değil, eşiyle buluştunuz. İnce'nin bu ziyareti neden gerçekleşmedi?

Ülkü Hanım, Muharrem Bey'in programının yoğunluğu dolayısıyla gelemediğini söyledi ve selamlarını bizzat ilettiler. Zaten Muharrem Bey mitingdeyken kendisi ziyarete geldi ve miting biter bitmez de havalimanına geçti. Ülkü Hanım, çocuklarıma çok güzel kitaplar getirdi. Delal ve Dilda kitaplara bayıldılar. Kendisi de öğretmen ve bir anne olduğu için konuşacağımız çok şey vardı. Tamamıyla siyaset dışı bir sohbet geçti aramızda.

Yeni mi tanıştınız?

Daha önce, Selahattin dışarıdayken havalimanında

karşılaşmış, beraber oturup çay içmiştik.

Demirtaş'la Edirne'de görüşen tek rakibi Muharrem İnce oldu. Diğer adaylar içinde sizi arayan, herhangi bir mesaj gönderen kimse oldu mu?

Hayır, olmadı ama gerek Sayın Akşener, gerekse Sayın Karamollaoğlu, Selahattin'in tahliye edilmesi gerektiğini kamuoyu önünde ifade ettiler. Bunlar hem anlamlı hem de olması gerektir. İnsanların bu kadar ayrıştırıldığı, birbirinden uzaklaştırılmak istendiği bir dönemde en ufak insani tavrın bile anlamı çok büyük oluyor.

SELAHATTİN HER KOŞUL VE POZİSYONDA ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİNİ SÜRDÜRÜR

Demirtaş, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk veya ikinci turunda seçilemezse, bundan sonraki siyasi serüveni nasıl devam edecek?

Selahattin eşbaşkanlık görevini diğer arkadaşlarına devrettiğinde de insanlar "acaba mücadeleyi bırakıyor mu" diye düşündüler. Hayır, öyle bir şey söz konusu olamaz. Selahattin her durumda, her koşulda, hangi pozisyonda olursa olsun özgürlük mücadelesini sürdürür.

Sizce hangi durumda hapisten çıkar?

Açıkcısı bunu kendi aramızda da hiç konuşmadık. Çünkü tutukluluğunun hukukla bir ilgisi yok. Selahattin ve arkadaşları birer siyasi rehine olarak tutulduğu için dışarı çıkmaları da hukuk çerçevesinde olmayacak. Ne zaman çıkacakları tamamen siyasi sürece ve tabii yürütülen mücadeleye bağlı.

Son olarak Demirtaş'ın ketilini soralım...

Ya, inanılmaz ama Selahattin cezaevinden ilk tweet'i avukatları aracılığıyla atınca ne olmuş biliyor musunuz? Cezaevi personeli gidip acaba hücrelerinde telefon mu var diye arama yapmış. Selahattin de "hücrede ketil dışında elektronik alet yok" demiş. Ketil esprisi böylesi bir akıl dışılıktan çıktı zaten.

Demirtaş'ın on dakikası

TRT yayınındaki tavrıyla, 24 Haziran'da "bir şekilde" iktidarı tekrar ele geçirebilse bile AKP ve kol kola girdiği "eski ekibin" nasıl bir dirençle karşılaştığını göstermiş olan Demirtaş, bir yanıyla da muhalefeti, mirasının gücünü hatırlayarak özgüvenli davranmaya çağırdı. Zalimin zulmü karşısında mağduriyet söylemine tenezzül etmediği gibi gülüşünden de taviz vermedi.

İRFAN AKTAN

Cumhurbaşkanı aday Selahattin Demirtaş, Edirne F Tipi Cezaevi'nde çekimleri yapılan on dakikalık tarihi TRT konuşmasıyla, iktidarın hiçbir koşulda kıramayacağı bir demokrasi gücünün varlığını bir kez daha ilan etti.

TRT yayınındaki tavrıyla, 24 Haziran'da "bir şekilde" iktidarı tekrar ele geçirebilse bile AKP ve kol kola girdiği "eski ekibin" nasıl bir dirençle karşılaştığını göstermiş olan Demirtaş, bir yanıyla da muhalefeti, mirasının gücünü hatırlayarak

özgüvenli davranmaya çağırdı. Zalimin zulmü karşısında mağduriyet söylemine tenezzül etmediği gibi gülüşünden de taviz vermedi. Hapishane koşullarında hem TRT'nin hem de tarihin kayıtlarına geçirilmiş olan on dakikalık konuşma, 1980'lerde hapishanelerden çıkmış bir mücadelenin bir kez daha hapishanelerden yükseleceğinin ilanıydı.

Gücünü aldığı toplumsal ve siyasal kesimlerin sesini her koşulda yükseltmekten geri durmayan

mahpus lider, boyun eğmeyenlerle nesilden nesile aktarılan bir siyasi mücadele tarihini son derece ustalıklı özetleyerek, hareketlerinin devamlılığının altını çizdi.

Demirtaş'ın konuşmasının TRT ekranlarında yayınlandığı sırada iktidar kontrolündeki medya, 1990'ların namlısı Tansu Çiller'in Erdoğan'ın mitingine katılımı haberlerinden geçilmiyordu. Çiller'le birlikte 1990'larda onun ekibinde yer alan ve şimdi oğlu AKP'den aday gösterilerek gönüllü hoş edilen Mehmet Ağar dâhil "eski ekibi" toplayan Erdoğan'ın 24 Haziran'a günler kala tepkisinin ağırlık merkezini HDP ve Demirtaş'tan yana kurması iki zihniyet arasındaki mücadelenin yeni perdesinin açıldığını da, Erdoğan'ın çaresizliğini de ortaya koymaya yeter.

Uygulamalarıyla kendilerini bitirmiş olan 1990'lar ekibi ise Erdoğan'la ittifak üzerinden, yok oldukları noktadan yeniden canlanmanın arayışı içinde. Erdoğan'la buluştukları yer bir zaferin değil, yenilginin meydanı; 1990'ların ve 2000'lerin enkaz alanı.

1990'larda uygulamadıkları hiçbir yöntem kalmadığı halde yenemedikleri legal Kürt siyasetine karşı Erdoğan'a omuz veren Çillergiller, Erdoğan-AKP'nin seçimleri kazanması halinde nasıl bir Türkiye'yle karşı karşıya kalacağımızın da işaretlerini veriyor.

Demirtaş'ın TRT konuşmasında da ifade ettiği gibi, Erdoğan ve 1990'lar ekibinin muktedir olacağı bir Türkiye'de "Bir korku ve istibdat rejiminde nefes alamaz hale gelecek, boğulur gibi hissedeceksiniz... Bugünlerde yaşadıklarımız, tek adam

rejiminin sadece fragmanıdır. Filmin asıl korkunç bölümü henüz başlamadı bile."

Öte yandan Demirtaş'ın konuşmasının tarihiligi, iktidarın baskı araçlarının hükümsüz kaldığını ilan etmesinde yatıyor.

Hapsederek, hedef göstererek, idam tehditleri savurarak yıldırımaya çalıştıkları Demirtaş, direncinin şahsi bir kahramanlık hikâyesi olmadığını vurgularcasına "Peki, kimiz biz?" sorusuna şu şairane yanıtı vererek de önemli ve özenli bir hatırlatmada bulundu: "Serez'in esnaf çarşısında Şeyh Bedrettin'dir adımız. Pir Sultan'dır bir yanımız. İşkence tezgahlarında Hallac-ı Mansur olduk. İbrahim'dik. Mazlum'duk biz. Dar ağacına yürürken başımız dikti. Deniz'dik. Hüseyin'dik. Yusuf'tuk. Sait'ti adımız, Dağkapı meydanında. Bolu Beyi'ne boyun eğseydik, Köroğlu'na çıkmazdı adımız. Mahir olmazdık, cesaret timsali. Kuyuda Yusuf'tuk, Kerbelâda Hüseyin. Sürgünde Ahmet Kaya, zindanda Yılmaz Güney'di namımız.. "

Demirtaş bu hatırlatmayı Erdoğan'a olduğu kadar, derin devletle, faili meçhul cinayet şebekeleriyle, hapisle, işkenceye, copla, topla tankla üstüne gittikleri bir siyaseti ancak ve ancak büyüttürebilmiş olan 1990'lar ekibine de, mirasçısı olduğu direnişçiler gibi dört duvar arasından yapıyor.

Demirtaş yeni mücadele safhasının nasıl bir özgüvenle sürdürüleceğini ilan ederken iktidarın baskısı altında ezilen tüm kesimlere yoğunlaştırılmış baskı ortamından, dört duvar arasından sesleniyor: "Kof kabadayılığın tehditleri cesaretinizi kırmasın. Bunların bir oyluk canları var."

Ahmet Şık: HDP barajı geçerse Erdoğan seçilemeyecek

Üç gün sonraki seçimlerin herkesin şaşıracağı sürprizlere gebe olduğunu söyleyen HDP İstanbul milletvekili aday Ahmet Şık'a göre 24 Haziran'ın sloganı şu: Ya oyun ya geleceğin! HDP'nin baraj altında kalmasının, seçimde hile yapıldığının teyidi olacağını söyleyen Şık iddia ediyor: "HDP'nin barajı geçmesi halinde AKP meclis çoğunluğunu kaybedecek, Erdoğan da ikinci tura kalsa bile seçilemeyecek!"

İRFAN AKTAN

Tüm tahmin ve iddiaların test edileceği güne üç gün kaldı. Tarihi tarih yaklaşıyor. Anket şirketleri birbiriyle örtüşmeyen araştırma sonuçlarını peş peşe yayınlarken, iktidara yakın bir televizyon kanalı, Anadolu Ajansı'nın 24 Haziran seçimleri "sonuçlarını" "sehven" yayınladı bile!

Maruz kaldığı baskılar, tutuklanmalar ve gösterdiği dirençle, mahkeme salonlarındaki savunmalarıyla Türkiye'deki gazetecilerin simgelerinden biri haline gelen, ancak gazetecilik yapma koşulları büyük ölçüde ortadan kaldırıldığı için aktif siyasete yönelerek 24 Haziran seçimlerinde HDP'den İstanbul milletvekili aday olan Ahmet Şık'ın kapısını

çaldık ve kendisinden hem gazeteci hem siyasetçi gözüyle son virajda durum muhasebesi yapmasını istedik.

Yaklaşık iki aydır milletvekil adayı olarak sahalarda, daha ziyade HDP seçmeniyle karşılaşıyorsun. Bir siyasetçi değil de gazeteci gözüyle 24 Haziran'a ilişkin sahadan edindiğin izlenim nedir?

Sadece HDP seçmeniyle değil, milliyetçi olduğunu söylediği halde "sen orada olduğun için" deyip HDP'ye oy vereceğini ifade eden insanlarla bile karşılaşıyorum. Gazetecilik yaparken acı hikâyeleri dinlemek, onları aktarmak insanı mutsuz, karamsar kılıyor. Ama açıkçası son iki aydır edindiğim izlenim beni çok umutlu ve iyimser kıldı. AKP açısından işler hiç de iyi görünmüyor.

Seçime üç gün kaldı. 24 Haziran tahminin nedir?

Olağan koşullarda, adil ve dürüst bir seçim yapılabileydi HDP'nin bir baraj sorunundan söz etmeyecektik. Aslında HDP'li olmadığı halde HDP'ye oy vereceğini söyleyen insanların çokluğuna bakınca, şu anda da bir baraj sorunu olmadığını ileri sürebiliriz. Ama en iyi bildiği şeyin hırsızlık olduğunu bildiğimiz bir iktidarla karşı karşıyayız. O yüzden de 9,9 bandındaymışız gibi çalışmamız, insanlara taktiksel oy kullanmalarının ne kadar hayati olduğunu anlatmamız lazım. HDP'nin barajı aşması, haksızlığa, hukuksuzluğa maruz kalan tüm ezilenlerin sesinin TBMM'ye en gür şekilde yansımaya anlamına gelecek. Açıkçası 24 Haziran'da HDP'ye taktiksel oy verecek insanların orta veya uzun vadede HDP'nin kalıcı seçmeni haline gelebileceğini de düşünüyorum. Çünkü HDP artık tüm Türkiye'yi kapsayacak bir seçmen profiline sahip.

24 HAZİRAN'IN SLOGANI ŞU: YA OYUN YA GELECEĞİN

7 Haziran'da da HDP'nin "taktiksel oylar" sayesinde oylarını yüzde 13'e çıkarttığı fakat izleyen süreçte yaşanan savaşın ve baskıların 1 Kasım'da oy düşüşüne sebep olduğu biliniyor. 7 Haziran'da HDP'ye oy verip 1 Kasım'da geri çekilen kesimler hangileriydi?

Çoğunlukla HDP'ye oy veren CHP'lilerin o dönem geri çekildiğine ilişkin yanlış bir algı var. Elbette

7 Haziran'da CHP tabanındaki sol damarı temsil eden veya Kürt meselesinin barışçıl bir biçimde çözülmesini isteyen kitleden gelmiş bir oy vardı. Ama kamuoyu araştırmaları, 1 Kasım'da HDP'den kopanların çoğunluğunun bu kesim olduğu iddiasını doğrulamıyor. Araştırmacılar, 18-32 yaş bandındaki 19 milyon seçmenin 10 milyonunun partisiz olduğunu, 9 milyonunun da sürekli tercih değiştirdiğini söylüyor. Kanımca, 1 Kasım'daki kopuşun büyük bölümü bu kesimde gerçekleşti. Bu kitle içinden, özellikle Kürt meselesinin barışçıl yollarla çözülmesini isteyenlerin, yani 7 Haziran'da oy verip 1 Kasım'da geri çekilenlerin önemli bir kısmının 24 Haziran'da yine HDP'ye oy vereceğini düşünüyorum. Çünkü HDP'li olmadığı halde HDP'ye oy verecek seçmenin temel motivasyonu şer ittifakından kurtulmak.

HDP'nin barajı aşamayıp AKP-MHP'nin parlamentodaki çoğunluğu elde etmesi halinde 24 Haziran sonrasında tufan olacağına ilişkin öngörülere katılıyor musun?

Kesinlikle öyle! Bu seçimin sloganı şu: ya oyun, ya geleceğin. AKP-MHP ve menfaatleri için onlara yancılık edenlerin, cemaatlerin, tarikatların şer ittifakı HDP'yi baraj altında bırakabilirse, ki bunu sadece hileyle yapabilirler, geriye nasıl bir ülke kalacağını hepimiz biliyoruz.

Avukatları aracılığıyla söyleşi yaptığımız Selahattin Demirtaş ise şöyle demişti: "24 Haziran çok önemli bir seçim. Ama öyle insanlığın kaderini falan da belirlemeyecek bu seçimler. Biz her seçimde demokrasi ve özgürlük mücadelesinin çitasını, kazanımlarını yükseltmeye bakalım. Sonrası ne tufandır ne de sınırsız özgürlükler. Mücadele her iki durumda da sürmek zorundadır."

Baraj altında bırakılmamız asla mücadeleden vazgeçeceğimiz, tufana seyirci kalacağımız anlamına gelmez. Biz ülkemizde kalacağız ve direneceğiz. Bu iktidara karşı, farklı ideolojilerden insanları "Hayır" da buluşturan şey direnme iradesi zaten. Bıraktık gittik diye bir şey olmayacak. Bu ülkeyi teslim almak o kadar kolay değil. Erdoğan, "Dünya 5'ten büyüktür" diyor ama bu ülkenin de bir kişiden büyük olduğunu unutmasın.

HDP BARAJI GEÇERSE, ERDOĞAN İKİNCİ TURA KALSA DA SEÇİLEMEYECEK!

HDP'nin barajı aşması iktidar açısından üstesinden gelinmez sonuçlar yaratır mı?

İddia ediyorum, HDP'nin barajı geçmesi halinde AKP meclis çoğunluğunu kaybedecek, Erdoğan da ikinci tura kalsa bile seçilemeyecek! Çünkü 24 Haziran'da AKP'nin çoğunluğu sağlayamadığını gören seçmen Erdoğan'dan da kopacak. Nitekim o kopmayı şimdiden görüyoruz da. Cumhuriyet Gazetesi'nden ayrılmadan önce muhafazakâr ailelerin deist veya ateist olmuş çocuklarıyla görüşüp bir yazı dizisi hazırlamaya giriştim. Adaylığım söz konusu olduğu için yapamadığım bu yazı dizisi için 20-25 gençle görüştüm. Bu gençler ciddi bir sorgulama içindeler ve siyasal İslamcılığın gerçek yüzünü gördükleri için dinden kopmuş durumdalar. Bu gençlerin oranı da az-buz değil. AKP ve Fethullah Gülen cemaatinin sahte dindarlık üzerine kurulu çatışmasının altında devletin yağmalanma savaşını, anne-babalarının teori ve pratikleri arasındaki çelişkileri gördükleri için bu noktaya geldiler. İslamcı medya bu kaymayı Kore dizilerine, ergen özentilerine bağlayarak geçiştirse de, hakikat anlattığım gibi. Konuştuğum kadınlardan iki tanesi kırklı yaşlarının sonundaydı, 28 Şubat aktivistiydi ve kendilerini ateist veya deist olarak tanımlıyorlardı. Türkiye, yakın zaman içinde ciddi bir İslami sekülerizme, siyasal İslamın gerçek yüzünü görmüş olan bu gençler sayesinde tanıklık edecek. Az önce sözünü ettiğim 18-32 yaş grubundaki seçmen

arasında bu gençler de var. AKP'den kopuş bunlarla oluyor. AKP, yargıyı kullanarak ciddi bir korku iklimi yarattı. Ama seçim süreci başladığından beri korku duvarı yıkıldı. İktidar şu anda sadece kendi tabanını ve suç zamkıyla kendisine yapışmış bileşenlerini korkutabiliyor.

Korku, AKP'nin aldığı oy oranını izah etmeye yetiyor mu?

Elbette tek unsur bu değil ama son yapılan 16 Nisan referandumun meşru olmayan sonuçları bile yaşadıkları oy kaybını gösteriyor. Öte yandan 16 Nisan'ın adı bir referandum olsa da, o bir provaydı. 16 Nisan'da oylanan sistemin esas referandumu 24 Haziran'da olacak. Türkiye toplumu nasıl bir gelecek tahayyülüne sahip olduğunu üç gün sonra gösterecek. Toplum, devletin bütün kaynaklarını yağmalayarak zimmetine geçiren bir anlayışla mı yönetilmek isteniyor, yoksa demokrasiyi inşa sözü veren bir anlayışla mı?

ERDOĞAN'IN BU KADAR ÜST ÜSTE HATA YAPTIĞI BİR DÖNEM HATIRLAMİYORUM

Sence HDP'nin Millet İttifakı'na dahil edilmemesi yüzünden muhalefette resmileşmeyen büyük uzlaş, 24 Haziran'dan sonra fiilen söz konusu olabilir mi?

HDP'nin dışlanması yüzünden geniş bir uzlaş sağ-

lanamamış olabilir ama tabanda, toplumda bir uzlaşma var. Bu uzlaşma kamuoyu araştırma şirketlerinin verilerini tersyüz edecek düzeyde, AKP'yi yüzde 40 bandında tutarsa, hatta Muharrem İnce, Erdoğan'dan daha fazla oy alırsa kimse şaşırmasın. 24 Haziran hepimizin ezberini bozabilir. Erdoğan'ın, prompter'lı veya prompter'sız, üst üste bu kadar hata yaptığı, bu kadar panikte olduğu başka bir dönem hatırlamıyorum. Bu panik, önüne gelen araştırma sonuçlarından kaynaklanıyor. AKP, Kürtlerden büyük bir ders alacak. O yüzden Erdoğan, Demirtaş'ın hapsedilmesi yetmiyormuş gibi idamını bile ima etmeye başladı. Elinde kutuplaştırma, milliyetçilik ve şovenizm dışında tutunacak hiçbir dal kalmadı. Fakat yaşanan kutuplaşma, insanların birbirini boğazlamasına doğru gidiyor ve bu gidişat çok çok tehlikeli.

Hemen her hafta kamuoyu araştırması yaptırın, politikalarını ve hatta çıkaracağı kanunları bile buna göre belirleyen AKP'nin, 24 Haziran sonuçlarını da önceden kestirmesi olası. 24 Haziran'da kaybedeceğini gören bir AKP, sence nasıl bir tutum geliştirir?

Daha büyük bir hile kurmaya çalışır.

Nasıl bir hile?

16 Nisan referandumundaki gibi bir hileye başvurulabilir. Keza Fethullahçılarla ittifak halindeyken veya değilken ne yaptılarsa, aynısını yapmaya çalışacaklar. Oyları çalarak mı, olmayan seçmenleri varmış gibi gösterip yerlerine oy kullanarak mı, sandıkları kaçırap içindeki oyları değiştirerek mi, bilgisayar yazılımında birtakım hileler yaparak mı bu hileye başvururlar, bilemiyoruz. Hile yapacaklarına kuşku yok ama buna karşı tedbirler de alınıyor.

HDP, CHP, SAADET VE İYİ PARTİ SANDIK GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA KONUSUNDA UZLAŞTI

Ne tür tedbirler alınıyor?

Bir kere kendiliğinden ortaya çıkmış bağımsız inisiyatifler veya çeşitli partilere bağlı kişiler bazı kontrol mekanizmaları geliştiriyor. Bağımsız bir inisiyatif olan Oy ve Ötesi, Ergenekon sürecindeki kumpasın mağduru olan CHP adayı Mehmet Ali

Çelebi'nin kurduğu Sandık Gücü, Hayır Meclisleri'ni kurmuş olan arkadaşların oluşturduğu Seçim Süreci Meclisleri, Adil Seçim Platformu gibi çok sayıda yapı var. Ayrıca HDP, CHP, Saadet ve İYİ Parti, sandık güvenliğini sağlama konusunda bir uzlaşmaya varmış durumda. Sandıkların herkesin gözü önünde açılıp sayılmasından sonra ortaya çıkacak tutanakların kaydı ortak bir yazılımda toplanacak.

Bu belgeleme yönteminin YSK nezdinde hükmü olacak mı?

Zaten şikeli olan maçın taraflı hakemlerinden birisi YSK. Ama veriler birbirini tutmazsa, seçimin meşruiyeti tartışma konusu olacak. Şunu açıkça söyleyeyim ki, HDP'nin baraj altında kalacağı seçim hilenin teyididir. Çünkü adil, dürüst bir seçimde Erdoğan ve AKP'nin kazanması da söz konusu olamaz, HDP'nin baraj altında kalması da. Aksi bir sonucun kamuoyu nezdinde hiçbir meşruiyeti olmayacak. Ayrıca sonucu bir şekilde lehlerine çevireler bile Erdoğan ve AKP iktidarının sürdürülebilirliğinin kalmadığını herkes biliyor. Batıyla ilişkilerde hiçbir saygınlıkları kalmamış, sadece şantaj politikalarıyla ilişki kurmaya çalışıyorlar. İçeride yargı berbat durumda, basın özgürlüğünün esamesi yok. Türkiye'nin en büyük medya patronu aynı zamanda cumhurbaşkanlığı yapıyor. İfade özgürlüğü yok; barış isteyen akademisyenler okullarından atılıyor, öğrenciler tutuklanıyor. Kürt meselesi çok kanlı bir sarmalın içinde. 1990'lardan daha ağır bir süreç yaşanıyor. Ve ekonominin hali ortada. Bu noktaya getirdikleri ülkeyi nasıl yönetecekler?

1990'lar demişken, Erdoğan'ın Yenikapı mitingine Tansu Çiller de katıldı. Mehmet Ağar da iktidarın destekçisi olduğunu ilan etti, oğlu AKP'den aday gösterildi. 1990'ların aktörlerinin AKP ve Erdoğan'ın etrafında kenetlenmesini nasıl yorumluyorsun?

1990'ların siyasi hortlaklarını kendi mitingine getirmesi hiç şaşırtıcı değil. Çünkü zihniyet ittifakı kurmuş durumdalar. Erdoğan bu hamleyle oylarını artırmayı mı hesaplıyor, bilmiyorum ama kendi cenahından bile eleştiri alıyor. Tabii "7 Haziran sonrasında yaptığım gibi ülkeyi tekrar kaosa sürükleyebilirim ve bunun için işin profesyonellerini istihdam ediyorum" mesajı da verilmek isteniyor olabilir.

Az önce “yaşanan kutuplaşma, insanların birbirini boğazlamasına doğru gidiyor” dedin ama söyleşinin başında milliyetçi olduğu halde size oy vereceğini söyleyen insanlarla karşılaştığını ifade ettin. Kutuplaşma bu kadar derinse, nasıl oluyor da bir Türk milliyetçisi HDP’ye oy verebiliyor?

MHP veya AKP dururken HDP’ye oy vereceğini söyleyen bir milliyetçi, milliyetçiliğin AKP veya MHP’de temsil edilmediğini düşünenlerin olduğuna dair bir işarettir. Ne yazık ki bir CHP’li, HDP’li, İYİ Parti’li yahut bir Kürt, bir Türk, bir muhafazakâr, eleştirdiğimiz bir şey yaptığında bunu o gruba genelleme eğilimindeyiz. Oysa yaptığımız genellemelerin gerçek hayatta karşılığı olmayabiliyor. CHP’nin dokunulmazlıklar konusundaki tutumuna bakarak CHP’li seçmene ilişkin genelleme yapıyoruz da, biz o CHP’lilerle Gezi’de yan yana değil miydik? Genelleme yaptığımızda, mevcut şer ittifakına karşı toplumun bazı asgari müştereklerde uzlaşabildiği gerçeğini de görmezden gelmiş oluruz.

Devlet Bahçeli’nin seçim sürecinde sahada görünmemesini nasıl

yorumluyorsun?

Kendi memleketi Osmaniye’de miting yapıp “sizden Erdoğan için oy istiyorum” mu diyecek? Bunu dediğinde, o milliyetçi seçmen çıkıp “hani sen odandaki saati 17/25’te durdurduğunu, hırsızlardan hesap soracağını söylemişin” diye sormayacak mı? Bu nasıl bir vatanseverlik?

DEVLET YARDIMLARINA MUHTAÇ KİTLE, SİYASİ REHİN KONUMUNDADIR

AKP’nin önceki seçimlerde yoksul sınıf katmanlarına dağıttığı yardımların, onu iktidara taşıyan unsurlardan biri olduğu biliniyor. Fakat yaşanan ekonomik çalkantı ve belirsizliğin, muhalefetin vaatlerine rağmen, bu yardımlara muhtaç olan kitlenin sandıktaki tercihini AKP’den yana kullanmayı sürdürmesine neden olacağı söyleniyor...

Devlet yardımlarına muhtaç olan kitle siyasi rehine konumundadır. Araştırmalara göre 8 milyon hane bu yardımları alıyor. Yani bu ülkede en az 8 milyon hane, bu sosyal yardımlarla karnını doyurmak

zorunda. Maaşlı çalışanların yüzde 82'si tasarruf yapamıyor. Ya karın tokluğuna çalışıyor veya yoksulluk sınırının altında yaşıyorlar. 8 milyon hane, devletin dağıttığı makarnaya, kömüre muhtaçsa, muhalefetin bu insanları oy tercihlerinden dolayı aşağılaması değil, onları siyasi rehine pozisyonundan kurtarmaya odaklanması lazım. "Aldıkların senin hakkındır ve iktidara geldiğimde daha fazlasını vermeye, insani koşullarda yaşamayı sağlamaya çalışacağım" sözü vermek zorundasın. Sadece bununla da yetinilemez. "Seni devlet desteği karşılığında oyuna ipotek koyan sistemden kurtaracak bir alternatif de üreteceğim" sözü verilmeli.

Herhangi bir muhalefet partisi, sosyal yardımlar yüzünden AKP'ye oy veren bu kitleyi aşağılayıcı bir dil mi kullanıyor?

Hayır ama kutuplaşmış toplumda böylesi reaksiyonlar olduğunu örneğin Soma'da gördük. Soma katliamından sonra cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı. Herkes gözünü Soma'ya dikti. Erdoğan, oradan küçümsenmeyecek bir oy alınca, sosyal medyada korkunç tepkiler gördük. Oysa Soma'da tarım bitirilmiş, zeytinlikler kesilmiş, araziler madenlere açılmış. O madenlerde de konsantrasyon kamp-ları koşullarında çalışmak zorunda olan insanlar, AKP'ye oy verme sözüyle iş bulabilmiş zaten. AKP'nin yarattığı ve hayatını tamamen kredilerle çeviren bir orta sınıf da var ama onlar açısından da bir gelecek yok. 24 Haziran'dan sonra bu ülke AKP'nin yarattığı ekonomik enkazın altında kalacak. Bütün parametreler, bu enkazın altında AKP'yle kalınırsa, faturanın çok daha ağır olacağını gösteriyor. O yüzden AKP'den uzaklaşacak önemli bir orta sınıf nüfusun da olacağını düşünüyorum. Her şey herkesin gözü önünde yaşanırken elbet buna karşı bir tepki oluşacak.

AKP'DEN SONRA SİYASAL İSLAM BİR DAHA İKTİDAR OLAMAYACAK

Sence bunca yıkıma rağmen AKP'nin iktidarda kalabilmiş olmasının temel nedeni ne?

AKP, bizimki gibi gelişmemiş demokrasilerde kuvvetler ayrılığını ortadan kaldırmanın diktatör bozuntuları yarattığını, görelide olsa bağımsız bir medyanın önemini ve üçüncüsü de siyasal İslâmın gerçek yüzünü gösterdi. AKP iktidardan düştükten sonra bir daha bu ülkede siyasal İslâmın iktidar olamayacağını herkesin bilmesi lazım. Çünkü hem

AKP hem Gülen cemaati, birlikteyken de savaşıırken de dini bile kirletebileceklerini gösterdiler. Buna rağmen Erdoğan'ı destekleyen bir kitle olduğunu kabul ediyorum. Çıkarları dolayısıyla içlerine sinmiş kötülüğün temsiliyetini destekliyorlar çünkü. Ama ben bu kötülüğün düşündüğümüz kadar derine inmediğini, 24 Haziran'da bu kötülüğü sıyırıp atacağımızı düşünüyorum. Bunu yapamazsak, kötülük, kötücüllük derinlere iner.

HDP olarak bunu yapabilecek misiniz?

HDP tam da bu kötücüllüğe karşı bir adres olduğu için, bu sistem HDP'nin önünü kesmek üzere her şeyi yapıyor, yapar. 7 Haziran sonrası savaşın sebeplerinden biri Erdoğan'ın kişisel menfaatleri olabilir ama bir diğer neden de "eyvah, sistem elimizden gidiyor" korkusu yaşayanlardı. O yüzden Erdoğan'la HDP karşıtlığında birleştiler. Öyle bir alçaklıkla karşı karşıyayız ki, sistem üzerindeki tahakkümlerini sürdürmeleri için yoksul çocukların ölmesinden utanç duymuyorlar. Bu savaş o yüzden kırk yıldır devam ediyor.

Devlet içinde Fethullahçılardan boşaltılan yerlere başka cemaatlerin doldurulduğu söyleniyor. Cemaatler cephesinde neler dönüyor?

Geçenlerde selefi bir grup "demokrasiye inanmıyoruz ama Erdoğan'a oy vereceğiz" diye açıklama yaptı. Onun meali şu: "Biz selefiyiz ve inancımızda partileşme Allah'ın hükmüne aykırıdır ama AKP'yi destekliyoruz. Çünkü bize menfaat sağlıyor, devlet kaynaklarını aktarıyor..." Ayrıca "Demokrasiye inanmıyoruz ama Erdoğan'a oy vereceğiz" demek, Erdoğan'ın demokrat olmadığını da ilan etmeleri anlamına geliyor. Devlet içinde kadrolaşmayan cemaatlere de inanılmaz paralar aktarılıyor. Hapse girmeden önce bir haber için AKP döneminde kurulmuş dinci vakıf ve dernek sayısına ulaşmaya çalışıyordum. Yüzlerce, binlerce! AKP destekli bu yapılar en az medya kadar muazzam bir güç oluşturuyor. Nasıl ki Gülen cemaati büyük bir sorun haline geldiyse, beş-on yıl sonra da başka bir cemaatin veya tarikatın devlet içinde nasıl bir örgütlü çete heline geldiğini göreceğiz.

Gazeteciliği bırakıp iki aydır siyaset yapıyorsun. Gözünün arkada kaldığı oluyor mu?

Dürüst olmak gerekirse gazetecilik daha iyiymiş ama buna rağmen buradayım. Birilerinin bu taşın

altına elini koyması gerekiyordu. Fakat gazetecilik yaparken de hakikatin, doğrunun peşindeydim ve acı hikâyeleri bizzat dinleyip bunların telafisi için uğraşıyordum. Siyasette de bunun için uğraşacağım. Eğer bu ülkede insanlar ölmesin, barış içinde yaşasın istiyorsak, HDP'ye destek vermek zorundayız. Kimse bu desteği esirgememeli. Çünkü Kürt sorununun barışçıl çözümünü en net biçimde tarifleyen, hedefleyen ve bunun bedellerini göze alan tek siyasal parti HDP'dir.

AKP'Lİ ADAYIN DEDIĞİ GİBİ, SURUÇ BU DÖNEMİN ROBOSKİ'SİDİR

Son iki ay içinde karşılaştığın en ilginç olay neydi?

Sanırım en şaşırdığım şey, siyaset yapma biçimi. Hayatımızda esnaf ziyareti diye bir şey var yahu! Bence emek, enerji, zaman, para kaybı dışında siyaseten hiçbir getirisi olmayan bir faaliyet. Günde yüz esnafı ayaküstü ziyaret etmek yerine yirmi kişiyle buluşup sohbet etmeyi daha kıymetli buluyorum. Çünkü insanlar ancak o şekilde aklındaki her soruyu sorabiliyor, yalan söyleyip söylemediğini, samimi olup olmadığını tartabiliyor. Dolayısıyla siyaset yapma biçimini değiştirmemiz lazım. Öte yandan tabii sayısız ilginç olayla da karşılaşyoruz. Geçenlerde karşılaştığım bir çift, müşahit açığı olduğu için Urfa-Akçakale'ye gideceğini söyledi mesela. Herhangi bir yurttaşın, bunun için kalkıp Akçakale'ye kadar gidecek olması... İhtiyacımız olan böylesi bir azim.

Akçakale'nin hemen yanındaki Suruç'ta 14 Haziran'da, AKP milletvekili adayının esnaf ziyareti kanlı bitti. AKP adayının ziyaret ettiği esnaf oy vermeyeceklerini söyleyince adayın yakınları tarafından saldırıya uğradı. AKP'li adayın kardeşi ile HDP'li Şenyaşar ailesinden baba ve iki oğlu öldürüldü. Bir oğlu da hastaneden taburcu edilir edilmez tutuklandı. AKP yetkilileri mağdur aileyi fail, hatta PKK'li ilan etti. Seçim sürecinde Van'dan Bursa'ya, Büyükkada'dan Ankara'ya kadar hemen her yerde, başta HDP olmak üzere muhalefet partilerinin stantları, seçim büroları, araçları saldırıya uğradı. Suruç'u bu olayların neresine koymak lazım?

Sistematik saldırılar olduğu doğru ama Suruç'u ayrı değerlendirmek lazım. AKP'nin bu saldırıyı özellikle planlayıp emrini verdiği söylemi fazla iddialı. Ama AKP'nin bu kanlı olayı, bir provokasyonun zemini olarak kullanmaya çalıştığı da ortada. Geçmişte Erdoğan'a etmediği küfür kalmamış ama biat ettikten sonra İçişleri Bakanlığına kadar terfi etmiş bir adam, çıkıp ortalıkta yalan söylüyor, "görüntüleri izledim, yumruk atmışlar" diyor. Zaten yalan söylediği de kısa süre sonra, görüntüler sayesinde ortaya çıktı. Tabii bir de kırılan hastane kameralarının görüntülerini de ortaya çıkarmaları lazım. Saldırıya uğramış, linç edilmiş, katledilmiş bir ailenin fail ilan edilmeye çalışılmasını unutmayacağız. AKP'nin diğer Urfa adayı Hüseyin Şeyhanlıoğlu, Suruç'u Roboski'ye benzetmiş. Helâl olsun, dürüst adammış. Gerçekten de Suruç, katledilenlerin sayısına bakılmaksızın bu dönemin Roboski'sidir. AKP, yalan üzerine oluşturulmuş bir mafyadır. Bunu gerçekten hakaret etmek için değil, somut bir gerçeği tespit etmek üzere söylüyorum. Zaten bu bir hakaret değil, siyasal bir tespittir. Bırakın medya ve yargının düşürüldüğü hali, Suruç'taki olay ve AKP'nin sonrasındaki tavrı bile bunun yakın zamanlı kanıtıdır işte.

Yürü ya Muharrem

İnce ve diğer muhalefet yöneticileri, topluma öncülük etme sınavındaki başarısızlıklarını AKP-MHP'ye oy verenlere veya destekçilerinin “azlığına” yükledikçe daha hızlı hata yapacak, daha fazla kaybedecekler. 24 Haziran akşamı yapılan hatalar ancak ve ancak “bana yürüyün deyin, beni destekleyin” demek yerine “beraber yürüyelim, birbirimizi destekleyelim” diyerek yüzünü topluma dönen; destek isteyen değil toplum örgütleyici bir siyasete yönelmekle telafi edilebilir.

İRFAN AKTAN

AKP-MHP ittifakı galip çıkmış olmasına rağmen, karşısında konumlanan büyük muhalefet, onun önümüzdeki dönemde yaratacağı baskıyı sınırlandırabilecek güçte. Zaten 24 Haziran akşamı toplumsal muhalefette yenilgi veya yalnızlık duygusunu yaratan AKP-MHP başarısı değil, büyük bir umutla desteklenmiş olan Muharrem İnce'ydi.

Fakat İnce, 25 Haziran'da basın toplantısındaki şu sözleriyle, seçim akşamından itibaren yaptığı ve hem kendisi hem de muhalefet açısından telafisi mümkün

olmayan hatayı idrak edemediğini gösteriyor: “Eldeki tutanaklarda yenilmişseniz yenilmişsinizdir. ‘Bunu kabul etmiyorum, sokaklara çıkalım’ bu demokrasi değil ki!”

Oysa seçmenleri İnce'den sokağa çıkma daveti alamadığı için değil, sonuçların açıklanmaya başladığı andan itibaren kendilerini yalnız bırakıp kabuğuna çekilmesine, taraftarlarının yenilmişlik duygusunu hafifletecek bir öncülük yapmamasına, dayanışma göstermemesine tepkili.

Bunun ayırdına varamadığı anlaşılan İnce daha da ileri giderek “yürü derlerse ben hazırım” diyor. Oysa milyonlar “yürü ya Muharrem” demişti zaten. Fakat İnce, seçim akşamı bir anda yürümekten vazgeçti! Kaldı ki muhalefetin yaşadığı açmazların da etkisiyle İnce’ye “yürü” denmiş olsa da, toplumun muhalif kesimi sorumluluk yükleyecek birini değil, sorumluluk üstlenecek; “bana yürü derlerse ben hazırım” demek yerine “haydi yürüyelim” diyecek bir örgütleyiciyi arıyor.

İnce’nin, elli günlük kampanya sırasında desteğine sahip olduğu milyonlarca insanın beraber yürüyeceği bir lider olabilmesi için seçim sonuçlarını reddedip sokak mücadelesine girişmesi değil, kendisiyle dayanışanlarla dayanışması, hayal kırıklıklarını paylaşması, yeni bir mücadele safhasına geçildiğine ilişkin bir işaret vermesi yeterli olabilirdi.

Fakat, İnce, 24 Haziran akşamı aldığı tutumla, destek gördüğü toplumsal kesimlerin öncüsü olmayı asla yapılmaması gereken bir hatayla berhava etti. Böylece muhalif toplumsal kesimler tıpkı 16 Nisan’da olduğu gibi bir kez daha yine CHP merkezli bir fütursuzlukla ağır sahipsizlik duygusu yaşadı.

Muharrem İnce, kampanya boyunca telefonlarına, mesajlarına bakmadığını söyleyip durdu. Peki, en fazla meşgul olması gerektiği saatte, nasıl oldu da bir gazetecinin mesajını görüp buna yanıt verebildi? İnce ve bazı destekçileri, hatanın bir gazeteciye güvenmek olduğunu zannediyor veya zannettirmek istiyor. Oysa destekçilerinin azımsanmayacak bir bölümü bunu “aldatılmak” olarak algılıyor ve onun kendisine gösterilen ilgiyi siyasete tahvil edecek vasfa sahip olmadığını düşünüyor.

İnce bunu kabullense de kabullenmese de, gazeteciye attığı mesajdan ötürü dilediği özür, destekçilerinde yarattığı aldatılmışlık hissini telafi edebilecek gibi görünmüyor.

Yüzbinlerin sizin için toplandığı meydanlarda gösterdiğiniz özgüveni, rakibinizin destekçisi milyonlar karşısında da gösterebiliyorsanız “dava insanı” olarak kabul edilirsiniz. Misal, hapiste olmasına, meydanlarda idamı istenmesine, iktidarın en tepesinden sistematik olarak hedef alınmasına, kendisi tecrit edilerek yalnızlaştırılmış olmasına rağmen destekçilerini yalnız bırakmayan Selahattin Demirtaş.

Muharrem İnce 24 Haziran akşamı, açık manipülasyona açık tepki gösterse, on binlerce insan bir oy bile kaybolmasın diye oradan oraya koştururken ofisine kapanıp “ünlü” bir gazeteciyle mesajlaşmasa, seçimin ikinci tura kaldığını ilan eden partisi kısa süre sonra sonuçları kabullenici açıklama yaparken olumlu veya olumsuz bir ses verse, en azından zor anda

bozguna uğramışlık hissi yaşadığını hissettirmemeyi başarsa, 25 Haziran’da destekçilerinin üstüne çöken kara bulutu pekâlâ hafifletebilir, bunun karşılığında da yeni dönemin muhalefet lideri olması yönünde güçlü bir destek alabilirdi.

Ancak İnce, ilk ve en tarihi sınavında toplumsal muhalefeti örgütleyecek, ona öncülük edecek, engebelelerin üstünden beraber atlanabilecek bir lider olmadığı hissi yarattı.

Şunu rahatlıkla söylemek gerekir ki, 24 Haziran’da toplumsal muhalefet yenilmedi. AKP-MHP iktidarında kalmayı sürdürdüğü halde kimse taleplerinden vazgeçmedi. Fakat Muharrem İnce, Meral Akşener, Kemal Kılıçdaroğlu, Temel Karamollaoğlu başta olmak üzere, Millet İttifakı’nın kurucu aktörlerinin yenildiğini kaydetmek lâzım.

İnce ve diğer muhalefet yöneticileri, topluma öncülük etme sınavındaki başarısızlıklarını AKP-MHP’ye oy verenlere veya destekçilerinin “azlığına” yükledikçe daha hızlı hata yapacak, daha fazla kaybedecekler. 24 Haziran akşamı yapılan hatalar ancak ve ancak “bana yürüyün deyin, beni destekleyin” demek yerine “beraber yürüyelim, birbirimizi destekleyelim” diyerek yüzünü topluma dönen; destek isteyen değil toplum örgütleyici bir siyasete yönelmekle telafi edilebilir.

Üstelik bunun için son derece elverişli bir toplumsal muhalefet zemini var. 24 Haziran sürecinde birbiriyle dayanışan CHP-HDP tabanları ve diğer sol, sosyalist, demokrat kesimler muhalefet koalisyonu kurulabilirse, herhangi bir seçim takviminden bağımsız olarak toplumsal-siyasal örgütlenmeye odaklanırsa, “bir daha gitmeyecekler” duygusu çarçabuk berhava olabilir.

O yüzden aslında TBMM’ye girebilen muhalefet milletvekillerinin Ankara’da ev kiralamasına bile gerek yok. Çünkü yeni sistemde, TBMM kampüsü içinde yapabilecekleri hiçbir şey yok.

Muhalefet yerelden örgütlenip seçim odaklı olmaksızın çıkarılırsa, AKP-MHP koalisyonunun en azından topluma yönelik basıncı şimdiki kadar kolay sürdürmesi engellenebilir. Bir iktidar sandıkta yenilmiyorsa, demokratik koşullar içinde onun muhalifleri kasıp kavuran uygulamalarını durduracak yollardan biri toplumsal öz saygıyı ve dolayısıyla hak bilincini arttırmaktan, bu bilinci örgütlemekten ve bu örgütlüğün gücünü arkasına alarak mücadele yürütmekten geçer. Böylece milyonların umudu, öncü olarak gösterilen, “yürümek” için arkasında hazır kitlelerin konumlanmasını bekleyen liderlerin zor anlarda yalpalamasıyla bertaraf olmaktan kurtulur.